

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

2012

Michaela Kokošková

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra vizuální kultury

Slovo a obraz v souvislostech - rozdíl mezi laickou a kritickou interpretací
Bakalářská práce

Michaela Kokošková

*Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání
léta studia 2009 – 2012*

Vedoucí práce:
Doc. PaedDr. Jan Slavík CSc.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni.....

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Doc. PaedDr. Janu Slavíkovi CSc. za ochotu a pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat přátelům a blízkým za spolupráci, své matce a příteli za pevné nervy a morální podporu.

V Plzni

.....

OBSAH

ANOTACE	3
1 ÚVOD	5
2 TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1 Co je umění	7
2.2 Hodnoty umění	14
2.3 Funkce umění	14
2.4 Umělecké dílo.....	15
2.5 Čtení a porozumění obrazu	18
2.6 Interpretace	20
2.6.1 Funkce interpretace.....	21
2.6.2 Hermeneutický kruh	21
2.6.3 Estetická distance	22
2.6.4 Rozdílnost interpretace	23
2.6.5 Role diváka	25
3 EMPIRICKO – VÝZKUMNÁ ČÁST	29
3.1 Metodika výzkumu.....	29
3.2 Výběr obrazů	30
3.3 Výběr respondentů.....	32
3.4 Přístupy	33
3.5 Cíle výzkumu a hlavní otázky	35

3.6 Rozbor interpretací.....	36
3.7 Rozbor parafrází	48
3.8 Shrnutí.....	50
4 ZÁVĚR	61
5 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	66
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
7 SEZNAM POUŽITÝCH OBRAZŮ.....	70
8 PŘÍLOHY.....	71

ANOTACE

Předmětem mého zkoumání byl proces interpretace vizuálního uměleckého díla ze strany laiků. Práce ukazuje a analyzuje vývoj subjektivního /individuálního porozumění uměleckému dílu a jevy, jež se při poznávání a interpretování dějí. V práci popisuji, charakterizuji a vykládám změny doprovázející kvalitativní vývoj subjektivní interpretace od naivní ke kritické, vyvolané edukačním vlivem.

Cílem mé bakalářské práce bylo teoreticky vymežit, empiricky popsat a kvalitativně analyzovat změny v kvalitě interpretace vizuálního uměleckého díla způsobené edukačním vlivem na respondentovu naivní (nepoučenou) interpretaci ve směru kritické interpretace.

Práce obsahuje teoretickou část zaměřenou na fenomén interpretace a rozbor pojmu interpretace s ohledem na jeho samotný vývoj. Praktická část obsahuje rozhovory se 6 laiky účelově vybranými z různých oblastí lidských činností.

The subject of my research was the interpretation process of the visual artwork of the laity. The work points and analyses the development of subjective / individual understanding of work of art and phenomena, which are happened by interpreting and learning. In my work, I have described and interpreted qualitative changes accompanying the development of subjective interpretation from naive to critical, due to educational influence.

The aim of my thesis was to determine theoretically, empirically describe and analyse the qualitative changes in the quality of interpreting the visual work of art caused by respondent's educational influence on naive (uninformed) interpretation in the direction of the critical interpretation.

In the theoretical part of my thesis I have dealt with the phenomenon of interpretation and I have analysed the concept of interpretation with regard to its

actual development. The practical part includes interviews with 6 purposeful selection of laymen selected from various areas of human activity.

1 ÚVOD

Jedním z důvodů, proč jsem si ke zpracování své bakalářské práce vybrala právě téma slovo a obraz v souvislostech, je můj zájem o umění a kulturu v souvislosti se vzděláním. Pokud se podíváme do historie umění, zjistíme, že umění a kultura nikdy nebyly pouhou nadstavbou, jak si mnoho lidí myslí, ale byly plnohodnotnou a nezbytnou součástí lidského života. Díky umění lidé mohli komunikovat ať už mezi jednotlivci či mezi kulturami. V uměleckých dílech a kultuře nacházíme svoji identitu a historii, ze které jsme se zrodili. Často sloužilo umění jako edukativní pomůcka, díla vyzdvihovala moc panovníků a dalších jednotlivců nebo i skupin, někdy se stávalo součástí propagandy, bylo zneužito, a častokrát sloužilo „pouze“ ke zmiňované komunikaci nebo k arteterapeutickým účelům. Samozřejmě tohle je jen strohý výčet, ale i z něho poznáváme, jak bylo a je umění důležité, jakou funkci plnilo a jak velkou moc má. Zmiňovala jsem, že umění a kultura nám dává část naší identity a proto je jasné, že nemůže být pouhou nadstavbou a luxusem.

Když však nese umění takovou důležitost, proč se setkává s nepochopením či dokonce s odsouzením? Mnohokrát jsem si položila otázku, jak skutečně lidé vnímají umění a jednotlivá díla, na čem jsou vlastně závislé jejich interpretace? Zajímalo mě, s čím vlastně přichází laický divák před umělecké dílo, v mém případě před obraz, a co ho vede k jeho interpretacím. Přiznám se, že nejednou jsem byla rozhořčena tím, jak lidé přistupují k umění obecně, natož pak k umění současnému. Kladu si otázku, zda si lidé vůbec uvědomují, co slovo umění znamená a jak s ním zacházejí, jak vnímají, či nevnímají umění a proč. Jak vlastně laický divák hodnotí dílo a s čím před dílo přichází.

Hlavním tématem mé práce je rozdíl a posun mezi laickou a kritickou interpretací. Chtěla jsem ukázat, na čem je interpretace závislá, jak pracovat a vést laické diváky k lepšímu porozumění a následné interpretaci uměleckého díla, popřípadě zda tento vývoj interpretací skutečně nastává. Práce by tak měla přispívat

k porozumění úlohy subjektivity a intersubjektivit v procesu interpretace, k porozumění kulturním a sociálním vlivům na předporozumění interpreta a jeho následnou interpretaci.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Práce obsahuje dvě části – teoretickou část a praktickou část výzkumu. K tomu, abych mohla výsledky výzkumu analyzovat a podpořit jím již vzniklé teorie a naopak, tedy teorie aplikovat na výzkum, je nutné, abych vysvětlila ty teorie, které jsou podstatné pro praktickou část, výzkum.

V teoretické části rozebírám pojem umění a snažím se vysvětlit jeho poněkud složitý obsah v obecné rovině. Neusiluji o vyčerpávající výklad, to by nebylo možné ani by to nemělo smysl, jde mi jen o objasnění některých, v současnosti obecněji sdílených, myšlenek o umění, které jsou důležité pro moji práci. Jejím hlavním tématem je interpretace, přesněji posun laické interpretace ke kritické. Zabývám se jí jak v rovině teoretické tak v praktické. Proto, abych mohla lépe vysvětlit, co to interpretace vlastně je a na čem je závislá, jsem potřebovala ozřejmit právě pojem umění a umělecké dílo. Oba tyto pojmy jsou nesmírně důležité pro analýzu mého výzkumu.

2.1 Co je umění

Srozumitelnost užití slova „umění“ závisí na předpokladech „co je a co není“ umělecké dílo, umělecká tvorba, umělec, umělecký zážitek a tak podobně. Tyto předpoklady se mění v závislosti na historické době, kultuře i na osobních zvláštностech každého člověka. Existuje však nejméně jedna příznačná vlastnost, která provází všechny projevy umění téměř bez ohledu na čas, místo nebo osobu pozorovatele: od výtvoru nebo činnosti, které si zaslouží název „umění“ lidé očekávají, že jim nebudou lhostejné, že budou vzbuzovat zvláštní zájem.“¹

Je pojem umění vůbec definovatelným pojmem? V současné době se mnoho odborníků zabývá touto otázkou a vzniklo mnoho definic umění. Některé se výrazně liší, ale některé jsou si blízké. Lze za umění považovat všechno to, co je

¹Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 20

vystaveno v galeriích? Nebo je umění to, co od počátku tvořivé činnosti – vzniku uměleckého díla pokládáme bez výkyvů za umění a ve skutečnosti dílo tak i působí?

Goodman (1996, s. 70) píše, že možností, proč selhaly všechny pokusy o definici otázky „co“ je umění, je, že otázka byla špatně položena. Podle něho bychom se měli ptát spíše kdy je umění, kdy se věc či situace stává uměním. Vysvětluje, že umělecké dílo je symbolem, který je obecně přijímán jako umění:

„Moje odpověď je, že právě tak, jako nějaký objekt symbolem - například vzorkem - v určité době a za určitých okolností být může a za jiných okolností nikoliv, tak určitý objekt někdy, v některých údobích, může být uměleckým dílem a jindy ne. Je tomu skutečně tak, že čistě díky tomu, že objekt funguje určitým způsobem jako symbol, se může stát, když plní tuto funkci, uměleckým dílem.“²

Jan Slavík ve své knize (2001, s. 208) uvádí v souladu s Goodmanem dvě výchozí otázky pro odlišení uměleckého objektu od běžné věci: (1) co je umění, (2) kdy je umění. Na základě těchto otázek formuluje kritéria, která jsou podkladem pro klasifikaci uměleckého díla (2001, s. 206). Tato kritéria jsou 1) Dílo věc je výrazem, 2) Dílo – věc je propem a figurou hry, 3) Dílo – věc je symbolem, 4) Dílo – věc prokazuje hermeneutickou identitu, 5) Dílo – věc prokazuje estetické kvality své formy, 6) Dílo – věc má vliv na další vývoj své výrazové soustavy a samo na ni reaguje.

Dílo - věc je výrazem. Výraz je sjednocení jevu s projevem prostřednictvím intencionálního postoje. Jde o to, že výraz musí být smyslově dostupný – proto je jevem. Ale musí také být projekcí mysli, aby bylo možné s ním duševně zacházet a interpretovat ho - proto je projevem. A konečně ani jedno ani druhé by nebylo možné, kdyby neexistovalo jakési základní zaměření lidské mysli: intence,

²Goodman Nelson, Způsoby světatvorby, Archa, Bratislava, 1996, str. 79

tj. schopnost člověka vědomě odlišovat „něco jako něco určitého“ – jako význam. Intencionální postoj je Dennetovo pojmenování pro toto „významotvorné“ zaměření.

Pro pochopení druhého kritéria, dílo – věc je propem a figurou hry, je podstatné vysvětlit tyto dva pojmy (prop a figura). Jednoduše řečeno, prop je „předmět“, který nám umožňuje, za pomoci výrazové hry, přechod z reálného světa do fiktivního světa. Prop je tedy nějaká věc, se kterou rozehráváme v naší mysli výrazovou hru, která se pak pro nás „tady a teď“ stává reálnou. Tento okamžik se nazývá fikčním světem. Názorněji řečeno, skořápka od ořechu se může stát loďkou nebo uměleckým předmětem tehdy, rozehrajeme-li s ní výrazovou hru, což znamená, že tady a teď ztratí ořechová skořápka svůj základní význam a změní se v něco zcela jiného. Tento okamžik nazýváme fikčním světem. Dítě, které se stará o panenku jako o své vlastní dítě, rozehrává výrazovou hru s předmětem – propem, a dítě se tak ocitá ve fiktivním světě. Pro správné fungování je však důležité umět do fikčního světa vstupovat i z něho vystupovat. Pro hru jsou důležité herní figury, což mohou být rekvizity, herci a podobně. Tyto figury však fungují na poli mentálním, to znamená, že figura má v našem smyslu vyvolávat nějakou myšlenku, další specifické chování, zážitek. Figuru tedy nelze jednoznačně a přesně interpretovat, stejně jako nikdy nemůžeme zprostředkovat náš osobní zážitek z konkrétní události, věci. Konkrétně figurou můžeme rozumět objekt na obraze, který nás přitahuje a nutí nás s ním rozehrávat hru, má v nás vzbuzovat rozmanité zážitky. Figurám tedy nemůžeme rozumět stejným způsobem, jsou otázkou subjektivity ve spojení s intersubjektivní komunikací.³

Třetí kritérium – dílo věc je symbolem – Zejména v současné době žijí lidé ve stereotypní každodennosti bez nutkavé potřeby hlubšího poznání. Umění čerpá z této každodennosti, ale povyšuje ji na jinou úroveň, tato situace se jakoby stává jedinečnou, leč srozumitelnou, protože vychází právě z každodenních situací,

³Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 122 - 149

umění nachází v každodennosti hlubší podstatu. V díle by tedy měla být obsažena hloubka lidského bytí, a to by mělo být zvláštním způsobem ukryto do symbolu. Symbolem můžeme označit takový výraz, který v nás vyvolává zvláštní hluboké citové odezvy. „Realita“ zakotvena do symbolu nabývá obraznou podobu, která na nás zvláštním způsobem působí, a my se jí snažíme porozumět. To, že tento existenciální obsah možné reality je zakódován do symbolu umožňuje vykládat tentýž obsah různě. Tyto obrazné podoby má totiž každý člověk v sobě uloženy jinak a každý člověk přichází k symbolům s odlišnou zkušeností.⁴

Dílo – věc prokazuje hermeneutickou identitu. Toto kritérium mluví o tom, že každé dílo je vytvořeno záměrně, přestože nemusí vyjadřovat jednoznačný obsah. Dílo slouží k vyjádření, k vypovědění toho, co nelze jinak sdělit a je kulturně podmíněno. Aby mohla být věc dílem, musí se najít někdo, kdo s ní rozehraje hru, kdo se dílo – věc bude snažit pochopit, vnímat a posléze interpretovat. Tato hra však závisí na kulturních předpokladech, které budou vyvolávat v divácích otázky vztažené k dílu. Tyto otázky logicky povedou k různým interpretacím daného díla, protože zážitek z díla je individuální, stejně jako předporozumění, se kterým před dílo předstupujeme. Odlišnosti těchto interpretací jsou však omezeny tím, že dílo má být sice zdrojem individuálních prožitků, ale také musí být smysluplným předmětem výkladu, aby mohlo plnit svou uměleckou funkci. Z toho vyplývá, že dílo „žije“ tehdy, pokud je různorodě interpretováno, ale jen potud, neztrácí-li svoji smysluplnost a kulturní podmíněnost.⁵

Páté kritérium – dílo – věc prokazuje estetické kvality své formy. Estetické kvality jsou závislé na kulturním kontextu. Tento pak v důsledku ovlivňuje konečnou podobu díla, jeho ocenění a zhodnocení. Každé dílo musí kombinovat efektní formulaci společně s nárokem na individuální prožitkovou účinnost a ty

4Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 58 – 59, 165

5Tamtéž, str. 195 - 198

v důsledku tvoří estetické hodnoty, avšak míra společenského uznání mu určuje uměleckou hodnotu.⁶

Dílo – věc má vliv na další vývoj své výrazové soustavy a samo na ni reaguje. K uměleckému dílu se jistě vztahují slova trvalost a rozsáhlý kulturní vliv. Věc každodenního užívání se může na okamžik změnit v umělecké dílo, ale ve své podstatě zůstává stále „věcí“. Umělecké dílo, pokud se stane propem, figurou či symbolem nesmí pozbyť své podstaty, tedy symbolických souvislostí, na které odkazuje. Pokud by ztratilo dílo tyto souvislosti, promění se v určitý čas na pouhou věc. Máme-li před sebou vrcholné dílo nepozbývající své podstaty, přesahuje tak zážitek ze hry, do které nás vtáhlo a vtahuje do hry i diváky z dalších generací. Každé dílo – věc pak individuálně obohacuje svou výrazovou soustavu, jako takovou ji rozvíjí a posunuje její hranice. Tento kontinuální proces se dá přirovnat ke Kuhnovu principu nastolování paradigmat, jejich následnému překonávání a určování paradigmat nových.

Protože dílo není možné posoudit a změřit dle přesných fyzikálních parametrů, je jasné, že tento soud je závislý na míře sociálního a kulturního vlivu. Pokud chceme posoudit uměleckou hodnotu daného díla, musíme na ni pohlížet z různých hledisek – sociálního, psychologického a antropologického, tedy jak a na koho dílo působí a kolik lidí v různých kulturách je jím ovlivněno.⁷

Podobně se vyjadřuje i Anzenbacher v knize Úvod do filozofie: „Umění je svobodné. Má účel samo v sobě. Není podřízeno vnějšímu cíli. Tím se odlišuje od veškeré řemeslně technické výroby. Umění sděluje. Něco vyjadřuje. Je komunikativní. Tím se odlišuje od pouze příjemného umění her, „které nemají jiný zájem než dát času nepozorovatelně ubíhat“ (Kant)⁸. To znamená, že umělecké od běžného se vyděluje zejména specifickou přitažlivostí, kterou si umění vydobývá.

⁶Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 205

⁷Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 201 - 203

⁸Anzenbacher Arno, Úvod do filozofie, Portál, Praha, 2010, str. 30

Umění se stává uměním tehdy, vzbuzuje-li v divácích zvláštní přitažlivost, není divákovi lhostejné. To ovšem navozuje otázku, na čem je závislá ona přitažlivost?

„Jestliže nějaký jev není praktický, ale přesto požadujeme, aby nebyl lhostejný, musíme hledat důvody jeho působivosti. Ty mohou vyplývat pouze z toho, že daný jev nás přitahuje na základě nějaký vztahů a souvislostí, které mu aktivně sami přisuzujeme a necháváme je na sebe citově a intelektuálně působit.“⁹ Jiří Kulka uvádí že „Umění zasahuje tak širokou škálu lidského snažení, že jde spíše než o činnost, o postoj“.¹⁰ Umění je svébytnou formou komunikace. To, co dílo vypovídá nelze říci jinak než tak, jak je doposud vytvořeno. Výše se zmiňuji, že umění je něco, co diváka nenechá chladným a vydobývá si zvláštní přitažlivost. Avšak jak píše Slavík ve své knize, primárním účelem umění není pouhé vytrhnutí ze stereotypu, to pouze přispívá k tomu, abychom vůbec měli možnost proniknout do hlubšího poznání, respektive „je to prostředek k nalézání hlubšího smyslu“.¹¹

Myšlenka obsažená v díle nejde plně převést do jiného, laikům srozumitelného jazyka (například do obyčejného textu), který je všem dobře známý. „Nenjenom vytvořit, ale také rozpoznat v určitém uměleckém díle jeho hloubku a tedy i moudrost nebývá snadné. Uložit velkou část života do relativně malého prostoru uměleckého díla znamená zvláštním způsobem ji „zhustit“, „zašifrovat“. Proto ani její „rozluštění“ nemůže být jednoduché a bez potíží.“¹² Naproti tomu pokud k umění přistupuje povrchní člověk, který nehledá ani se nepokouší hledat hlubší poznání, člověk, který tedy nemůže řádně rozumět sám sobě ani druhým je jasné, že jeho komunikace a rozumění jsou v jistém smyslu omezené. Pokud se člověk nedívá do minulosti, aby poznal, neprožívá a nereflektuje přítomnost, nemůže ani

⁹Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 164

¹⁰Kulka Jiří, Psychologie umění, Grada Publishing, Praha, 2008, str. 15

¹¹Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefietiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 39

¹²Tamtéž, str. 60

„předvídat“ budoucí situace. Vztaheno na naši problematiku, nemůže rozumět umění.

„Umění netvoří pouze malíř, ale spolu s ním i ten, kdo se na jeho obraz dívá...Většina milovníků umění si po celý život neuvědomí, do jaké míry jsou obrazy, které mají rádi, prostoupeny jejich vlastními interpretacemi. Chceme-li tedy smysluplně hovořit o výtvarném umění, je třeba mít neustále na paměti, že jde o proces sestávající se nejen z vytváření obrazů, ale také z jejich „čtení“.¹³ Umění jako tvořivá činnost i jeho pojetí, teorie, se mění po celá tisíciletí. V každé své době bylo jiné a jinak bylo také přijímáno společností. Odlišně se na jedno konkrétní dílo dívali v době jeho vzniku a jinak se na něj díváme v dnešní době. Vidíme v něm jiný smysl, přisuzujeme mu jiné obsahy. „Historický pohled na vývoj umění vede k závěru, že ani dnešní chápání umění není konečné a neměnné, neboť umění se stále vyvíjí a nelze dopředu vyloučit ani vznik nových uměleckých druhů“.¹⁴

„Na jedné straně jde v umění o to, co se sděluje, eventuálně vyjadřuje, tedy o duchovní obsah. Na druhé straně je médium, materiál, v němž se toto sdělení, či vyjádření uskutečňuje. V uměleckém díle jsou obě stránky spojeny v dokonalé jednotě obsahu a materiálu.“¹⁵ Dílo musí nabývat i věcné podoby, tedy něčeho smyslově vnímatelného a divákovi dostupného. „Není jen znakem, ale je i věcí bezprostředně působící na duševní život člověka, vyvolávající přímé a živelné zaujetí a pronikající svým působením až do nejspodnějších vrstev vnímatelovy osobnosti. Právě jakožto věc je dílo schopno působit na to, co je v člověku obecně lidského, kdežto ve svém aspektu znakovém apeluje dílo vždy konec konců na to, co je v člověku sociálně a dobově podmíněno.“¹⁶

13Mikš František, Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění, Barrister and Principal, Brno, 2010, str. 43

14Kulka Jiří, Psychologie umění, Grada Publishing, Praha, 2008, str. 17

15Anzenbacher Arno, Úvod do filozofie, Portál, Praha, 2010, str. 30

16<http://www.artefiletika.cz/modules/articles/article.php?id=9>, dne 13. 1. 2012

„Umění ve skutečnosti neexistuje. Existují jen umělci.“¹⁷ Dalo by se pak možná říci, že pokud existují umělci, může existovat i umělecké dílo. To nás ale ihned vrací zpět k tvůrčí osobě, umělci, poněvadž umělecké dílo je pouze nositelem umělcových myšlenek, obsahů, jež chtěl malíř sdělit. Umění tedy nelze definovat jako „něco“ konkrétního s předem danými atributy, ale spíše jako proces komunikace mezi divákem a umělcem skrze smyslově vnímatelné zhmotnění umělcovi myšlenky. Tímto je zde nepřímou nastíněn pojem Hermeneutického kruhu, který bude blíže vysvětlen v kapitole interpretace.

2.2 Hodnoty umění

„Přestože umělecké aktivity nebo umělecká díla nepřinášejí lidem bezprostřední praktický užitek, jsou projevy umění zpravidla pokládány za jedinečnou hodnotu, která je důsledkem zvláštního výběru, a proto je svým způsobem vydvížena ze života a vystavena pozornosti.“¹⁸ Lidé, pokud navštíví galerii a mají shlédnout umělecká díla, si neuvědomují, že i oni jsou součástí právě toho obrazu, na něž se dívají.

2.3 Funkce umění

Jak umění funguje a zastává umění vůbec nějakou funkci? „S pojmem funkce je také spjata představa účelnosti. Můžeme proto říci, že právě v množství funkcí, jimiž se umění projevuje, spočívá smysl umění a současně se vyjevuje jeho podstata. – funkce vyjadřování, zobrazování a estetického formování.“¹⁹ Funkce uměleckého díla by se daly rozdělit na hlavní a vedlejší, přičemž hlavní funkce jsou vždy a všude přítomné dílu a vedlejší se mění v závislosti na čase, době, historii nebo povaze konkrétního diváka. Jako hlavní funkci můžeme uvést například seberealizaci, sebevyjádření, určitý způsob komunikace umělce

¹⁷Gombrich Ernst Hans, Příběh umění – přeložila Miroslava Tůmová, Odeon, Praha, 1992, str. 15

¹⁸Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefiletiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 20

¹⁹Kulka Jiří, Psychologie umění, Grada Publishing, Praha, 2008, str. 21

s vnějším světem. Jako vedlejší funkce můžeme uvést například současnou formu arteterapie, užití uměleckého díla masmédií a podobně. Díla, která byla vytvořena před sto lety, pozbyla funkci či obsah původní a nabyla nové. Umělecké dílo je tedy odděleno od tvůrce a žije svůj vlastní život, má svoji hermeneutickou identitu, která je závislá na divákových interpretacích. Dílo žije přes jeho vnímání a vykládání a je živé i přesto, že jeho původní obsahy se mohou měnit v závislostech na situacích či jedinečnému souboru znalostí a zkušeností daného diváka.

„Žádné umění totiž neexistuje mimo funkční kontext. Jeho funkce do značné míry určuje smysl umělecké tvorby i recepce (příjmu).“²⁰

2.4 Umělecké dílo

Přesto, že se obraz jeví jako materiální věc, má filozofickou povahu, protože navozuje otázky a nabízí určité přístupy k nim, je to soubor myšlenek a obsahů duševních pohnutek autora. Každé dílo nám něco sděluje. Anzenbacher krásně shrnuje podobnosti, ze kterých při svém tvrzení vycházím, ale jmenuje i rozdílnosti mezi uměním a filozofií. Umění stejně jako filozofie nemá a ani mít nemůže určitý výstup. V umění a filozofii je hlavním samotný proces tvorby, či filozofické úvahy. „Umění, stejně jako náboženství a filosofie, plní základní funkce orientace ve světě, prosvětlení existence a metafyziky. Potud spolu náboženství, filosofie a umění souvisí. Rozdíl mezi filozofií a uměním lze snadno ukázat: Filosofie vychází ze smyslové skutečnosti (zkušenosti), ale plní ony základní funkce v médiu rozumu, pojmu, vědecké reflexe. Naproti tomu umění realizuje ony základní funkce ducha v médiu smyslovosti. Pravda filosofie záleží v síle rozumové argumentace, pravda umění v dokonalosti zobrazení. Filosofii

²⁰Kulka Jiří, Psychologie umění, Grada Publishing, Praha, 2008, str. 22

jde o obecnost teorie, umění pak o obecně platnou krásu v její konkrétní realitaci.²¹

„Dílo je tvůrčí situací. V tomto smyslu sice dílo patří mezi ostatní lidské situace, avšak budeme je pokládat za jejich zvláštní typ. Mluvíme-li o díle, chceme tím poukázat na výjimečnou schopnost člověka záměrně utvářet a s pomocí fantazie i značně zpestřovat nebo obohacovat situace svého bytí, tj. proměňovat lidské situace v dílo.“²²

Říkáme, že umělecké dílo se v dnešní době setkává s mnohým nepochopením a mnohými předsudky. Do jaké míry je však toto tvrzení objektivní? Podíváme-li se do dějin umění, ale ne jen dějin umění, můžeme s jistotou říci, že každé revoluční dílo, dílo, jež se vymyká své době, společenským konvencím a společenským předpokladům jakýmkoliv bodem své podstaty, není přijímáno kladně, někdy vůbec. Dílo, jež bylo ve své době průkopnickým, nebylo v té samé době dostatečně pochopeno a oceněno. Některá díla, současná, ale i stará přes tisíce let, nebyla dodnes oceněna a pochopena. Možná je tedy nasnadě otázka, zda vůbec můžeme být na tolik objektivní a dokázat se distancovat od pojetí současného umění, uměleckého díla samotného tak, abychom byli zcela jistě schopni porozumět tomu, co je současné umění. Tuto problematiku řeší hermeneutika určením kánonu subjektu a kánonu objektu. Jde o interpretační požadavky, jež jsou kladeny na dílo samotné a na diváka (viz. Jan Slavík, *Od výrazu k dialogu ve výchově*, Praha, Karolinum, 1997, str. 126 – 131).

Je faktem, že pokud současné dílo není interpretováno v té samé době, ale až o pár let později, nabyde dílo jiných obsahů (viz kapitola funkce umění). A jak nejlépe porozumět něčemu, než precizním pozorováním dané věci v době jejího vzniku a existence?

21Anzenbacher Arno, *Úvod do filozofie*, Portál, Praha, 2010, str. 32

22Slavík Jan; Wawrosz, *Umění zážitku, zážitek umění 2. Díl – Teorie a praxe artefietiky*, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2004, str. 124

Avšak i přesto, že umělecké dílo nemůžeme ve své podstatě zaškatulkovat a ohraničit přesnými hranicemi, lze jej charakterizovat obecně.

Každé umělecké dílo podléhá určitým společenským očekáváním. Ve svém výzkumu jsem se setkala s větami typu: „ Od umělce bych čekala něco více. To bych nakreslila také. To je tedy umělec.“ Co vlastně laická veřejnost, potažmo kritická veřejnost očekává od umění, uměleckého díla? Může vůbec mít nějaké určité očekávání? Spousta dotazovaných uvedla jako jedno z kritérií hodnocení obrazu líbivost a realistické pojetí ztvárnění motivu (podrobněji viz kapitola Rozbor interpretací). Je však podstatou uměleckého díla líbivost a nápodoba? „Malíři musejí ze všech věcí, které se dají spatřit, vybírat a vybírané pouze naznačovat. Mysl diváka pak doplňuje, co chybí, aby se obraz dotvořil. Podstatou zobrazení v malířství nespočívá v kopírování toho, co existuje, ale ve vytváření přesvědčivého dojmu, že zobrazovanou věc vidíme.“²³.

„Umělci mají sklon hledat motivy, pro které je jejich styl a vzdělání vybavili: Laik může uvažovat o tom, zda by Giotto dovedl namalovat Fiesole zalité sluncem, ale historik ví, že by je namalovat nechtěl nebo chtít nemohl, protože se mu nedostávalo potřebných prostředků...Jednotlivec může obohatit postupy a prostředky, které mu jeho kultura nabízí, avšak sotva si může přát něco, o čem nikdy nemyslel, že by to bylo možné.“²⁴

Většina respondentů přišla před obraz spíše s očekáváním, než se zjevným předporozuměním. Od díla očekávali něco, co sami nebudou schopni vytvořit, ale i přesto tomu lehce porozumí, protože umění, umělecké dílo by mělo zobrazovat něco, co je nám dobře známe, tedy realitu. I ti nejlepší krajináři, jako byl například Constable a podobně, přeci neztvářňovali reálný pohled do krajiny, nýbrž se ho snažili napodobit a vybrané doplnili vhodným. V čem tedy tkví podstatu uměleckého díla?

²³Mikš František, Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění, Barrister and Principal, Brno, 2010, str. 80
²⁴Tamtéž, str. 83

Je umělecké dílo myšlenka, návrh, přímá tvorba autora nebo zážitek a pocity diváka, které v něm zůstávají po zhlédnutí onoho díla? O tom, co je a není výtvarné dílo, se vede mnoho diskuzí. Jedna z nich tvrdí, že umělecké dílo je jen jedno, ale je různě vnímáno v závislosti na psychické dispozice vnímatele, diváka či čtenáře. V tomto případě jde tedy o to, že každý divák přichází před jeden a tentýž obraz s jiným předporozuměním, tedy s již zmíněnými psychickými dispozicemi, znalostmi i zkušenostmi. Druhá teorie hovoří o tom, že tolik, kolik je vnímatelů, je i uměleckých děl. To znamená, že umělecké dílo v očích každého člověka je něčím jiným, každý prožívá při pohledu na stejné dílo jiné pocity a tak existuje subjektivně a obrazně řečeno tolik děl, kolik má interpretací. Oba tyto přístupy však může považovat za poněkud radikální a vyhraněné.

2.5 Čtení a porozumění obrazu

Předstoupím-li před jakýkoliv vizuální projev, předstupuji před něj s jedinečným a individuálním souborem znalostí, zkušenostmi a poznání, s předporozuměním. Sada těchto behaviorálních dispozic je závislá i na fyzickém stavu člověka. Tento soubor se liší u každého člověka. „Interpretace jakéhokoli zobrazení nebo náhodného tvaru závisí na naší předchozí znalosti...“²⁵. Jedinému člověku však nenáleží poznání úplné.

Existuje řada studií, které mluví o tom, jak funguje lidské oko a lidský mozek, jak vnímáme vizuální zobrazení přes fyzickou stránku člověka. Stejně jako naše poznání se liší i naše neurofyzické vnímání.

„Obrazový originál existuje pouze jedenkrát, a tudíž by neměly být žádné pochybnosti o tom, zda je nebo není konkrétním uměleckým dílem. Zeptejme se však různých lidí na to, co na obraze vidí, nebo co si z něho zapamatovali, co si odnesli z jeho prohlídky, jak mu porozuměli. Nebude se od sebe lišit jen Američan od Číňana, nýbrž i dítě od dospělého nebo dva různě vzdělání a kulturně vy-

²⁵Mikš František, Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění, Barrister and Principal, Brno, 2010, str. 48

spělí lidé.“²⁶ „Čtení“ uměleckého díla je tedy „jednoduše“ řečeno závislé na předchozích znalostech a zkušenostech v osobní rovině ale také na kulturních předpokladech. Markantní rozdíl můžeme pozorovat u Evropana a Asiata, kde se kulturní vlivy, myšlení velice liší například ve způsobu života a následně i v tvorbě. V současné době je však zřejmé, že komunikace mezi těmito kulturami nemusí být omezena a informace jsou tak oběma kulturám dostupné a možné zkušenosti a vědomosti není nemožné zprostředkovat.

„Abychom si uvědomili, jak klíčovou roli při „čtení“ vizuálního zobrazení hrají předchozí znalosti a konvence, uvádí Gombrich v jedné ze studií zajímavý příklad z nedávné minulosti, který ve své době vyvolal vášnivou diskuzi.²⁷ V březnu roku 1972 byla do kosmu vypuštěna americká sonda Pioneer 10, na které byla umístěna destička s poselstvím mimozemským civilizacím.“²⁸ Můžeme si být jisti, že kdyby se tato zpráva dostala do rukou nějaké mimozemské civilizaci, že by ji dokázala rozluštit, když si ani nejsme jisti, zda skutečně jiná mimozemská civilizace existuje? Můžeme předpokládat, že i kdyby toto vizuální sdělení, kterým byla destička s jednoduchými kresebnými obrázky ukazující polohu naší země ve vesmíru a základní údaje o živých bytostech žijící na ni, bylo rozluštno, zda by jeho dekódování bylo správné? K tomu, aby bytosti ve vesmíru mohli vzkaz rozluštit, by potřebovaly mít stejné znalosti jako my, například znalost perspektivy a následné anatomické zkratky. Mimo jiné by stejně podstatné bylo, aby mimozemšťané měli stejné fyziologické a neurofyziologické předpoklady jako obyvatelé planety země.²⁹

Na tomto markantním příkladu je zřejmé, že tyto předpoklady, jinak řečeno předporozumění, se kterými se dostáváme do kontaktu s uměleckým i jiným

26Kulka Jiří, *Psychologie umění*, Grada Publishing, Praha, 2008, str. 24

27Schäfer Heinrich, *Principles of Egyptian Art* (Oxford 1986) in Mikš František, *Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění*, Barrister and Principal, Brno, 2010, str. 48

28Mikš František, *Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění*, Barrister and Principal, Brno, 2010, str. 48

29Tamtéž, str. 48 – 49

dílem – věcí, jsou skutečně důležité a závisí na nich čtení a pozdější porozumění díla – věci.

2.6 Interpretace

V předchozí kapitole o tom, co je to umění zmiňuji, že dílo je živé jen tehdy, je-li vykládáno, čili interpretováno, jinak řečeno, umělecké dílo ožívá právě díky interpretacím. Interpretace je zjednodušeně řečeno, výklad obrazu. Jedná se o poměrně složitý proces. Výklad vizuálních zobrazení stejně jako samotné umělecké dílo nemá smysl samo o sobě. Výklad uměleckého díla je jazykové zprostředkování obsahu toho daného díla, které je pak bližší zejména laické veřejnosti.

Dílo nese pouze jednu myšlenku nebo obsah, který do obrazu vložil autor. O tom, že je v díle zakódováno mnohem více obsahů, než kolik jich tam sám autor vložil, mluví Piercův pojem „otevřená semióza“. Zde pak hraje důležitou roli kánon subjektu, jehož role se posiluje. S tím souvisí, jak zmiňuji výše, že před umělecké dílo přistupuje každý člověk s jinými dispozicemi a tak i interpretace jednoho díla může být odlišná a také je. Avšak zcela určitě existují i hranice interpretace, za které bychom neměli jít, aby to dané dílo, bylo stále tím stejným a ne jiným. Odpovědnost za výklad díla nese divák – interpret. Ten by se neměl při interpretaci daného díla nechat příliš unést svými pocity a zážitky a snažit se pochopit dílo samotné, přemýšlet o něm, zkusit najít jeho podstatu. Protože ale umělecké dílo není jednoznačné a nese v sobě více obsahů než jeden jediný, neměl by se ani divák ptát pouze po autorovi a nenechat se naopak svázat jakýmsi očekáváním, či myšlenkou na to, co tím autor chtěl říci. Interpretace, jak popisuje Umberto Eco (2004, str. 15 – 28) se „dělí“ na dvě úrovně. Sémantická, což zjednodušeně řečeno znamená základní porozumění dílu a kritická interpretace je tedy vyšší úroveň čtení, porozumění.

2.6.1 Funkce interpretace

Dalo by se říci, že pokud vykládám umělecké dílo, konstruuji v sobě sama další verzi onoho díla. Díky této konstrukci nabývá interpretace několika důležitých funkcí.

Kognitivní funkce spočívá v tom, že divák se něco dozvídá o samotném díle, dále na základě poznávání díla se můžeme poznat my sami, což je tedy funkce psychologická. Díky sdílení interpretací se můžeme účastnit veřejného života a dozvídáme se opět něco sami o sobě, ale i o ostatních, to je funkce sociální. Tyto funkce nebo výhody interpretace využívá arteterapie spolu s artefiletikou, při čemž v artefiletice je sebepoznávání a socializační funkce zaměřena na vzdělávací cíle a na výchovné metody, není tedy terapií. Může však mít salutogenetický charakter, tj. podněcovat ty osobní předpoklady, které snižují pravděpodobnost vzniku osobnostních a sociálních potíží.

2.6.2 Hermeneutický kruh

Vrátím-li se k samotnému procesu interpretace, je důležité užít a vysvětlit pojem hermeneutický kruh. Nejprve autor kóduje obsah díla do výrazu, který je symbolický a má nějakou svoji formu. Z této formy divák rekonstruuje obsah díla. Rekonstrukce obsahu je možná jedině přes interpretaci díla, pro kterou je nutné předporozumění, se kterým divák prvně předstupuje před dílo, tedy jeho předchozí zkušenosti a poznání. Následuje výklad díla a jeho porozumění a porozumění nás vede opět k dalšímu předporozumění. Je to nekonečně opakující se kruh poznání a porozumění, který je závislý na získaných informacích. K dílu se totiž můžeme neustále vracet a své interpretace – rekonstrukce měnit.³⁰

Dívám-li se na obraz, jsem ovlivněna svými znalostmi a zkušenostmi, zcela určitě i duševním rozpoložením. Vidím-li dílo poprvé, nemám k němu žádné

³⁰<http://www.artefiletika.cz/modules/articles/article.php?id=9>, 23. 3. 2012

informace, užívám právě jen své zkušenosti. Dílo dekóduji na základě mně známých věcí, na obraze hledám a rozeznávám vizuální zobrazení, které připodobňuji těm, které jsem již někde viděla (viz kapitola umění). Ve chvíli, kdy se dozvídám informace vztažené k dílu nebo samotnému autorovi, můj pohled a tedy i výklad se v závislosti na nich mění. Přehodnocuji svoji dosavadní interpretaci a z laické (sémantické) interpretace se stává ponaučená (kritická).

Je však důležité zdůraznit podstatu kulturního a osobního kontextu a to jak autorova, tak divákova (zmiňuji výše).

2.6.3 Estetická distance

Abychom mohli dílo vůbec interpretovat, je pro nás důležitá estetická distance. „V estetické distanci, zhruba řečeno, jde o jakési vystoupení za hranice běžných životních zážitků a vkročení do světa fikce s důrazem na smyslové a duchovní stránky zážitku.“³¹

Ve fikčním světě prožíváme emoce známé z běžného reálného života, avšak jsou něčím specifické. V reálném světě jsou tyto emoce a duchovní zážitky spojeny s nějakou situací, na kterou musíme reagovat, ve fikčním světě, estetické distanci, se jim můžeme naplno věnovat, ale i přesto jsme schopni si uvědomit, přiměřenou míru odstupu.

Pro plnohodnotný estetický zážitek je estetická distance podmínkou.³² Měli bychom se oprostit od reálného světa a rozehrát hru s dílem ve fikčním světě. Dílo nás musí oslovit a „vtáhnout do sebe“, abychom měli možnost ho lépe pochopit, poznat a porozumět mu.

³¹Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefiletiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001, str. 244

³²Tamtéž, str. 244

2.6.4 Rozdílnost interpretace

Jak je možné, že interpretace jednoho a téhož díla se mohou různit?

Obrazy označující jednu věc mohou vypadat různě a znaky odlišně vizuálně zobrazené mohou znamenat jedno a totéž. Na základě vizuální porovnávání, tedy porovnávání věcí na základě nasbíraných vizuálních obrazů, docházíme k významovým změnám, přehodnocování významu výrazů. „Teprve vizuální rozdíly na pozadí významových shod totiž mohou podnítit wittgensteinovskou hru s výtvarným dílem – proces tvorby, vizuálního porovnávání a významových změn, nezbytný jak pro výtvarníka-učitele, tak umělce.“³³ Jednoduše řečeno, například slovo oko se primárně vztahuje k oku lidskému nebo jim blízkým živočichům, avšak sekundárně tento termín můžeme použít jako označení pro něco, co má s okem podobnost například na základě vizuálního vzezření. „Ze souběhu smyslových rozdílností a významových shod se rodí obraznost a dialogy o obrazech. Pro jejich studium sémantika poskytuje trojici klíčových pojmů – výraz, význam a struktura – jako teoretickou podporu výzkumu utváření vztahů mezi 1) strukturou výrazu, jeho 2) interpretačním kontextem a 3) přisuzovanými významy. Na tomto procesu závisí jak charakter tvorby a její reflexe, tak sociální vyjednávání významů v kulturních souvislostech dané společnosti a doby.“³⁴

Díla mohou nést vizuální metafory, tedy zobrazená věc, může mít více významů a lidé je tedy mohou chápat různě. „Umělecké dílo není tolik zajímavé tím, co označuje, ale především tím, jak mezi lidmi podněcuje wittgensteinovské hry dělání významů, vyjednávání smyslu a vzájemného ovlivňování postojů nebo hodnot.“³⁵ Zde je nutné uvést dva pojmy exprese a imprese. Podle N. Goodmana je *expresse* jakýmsi druhým stupněm exemplifikace, protože je věcným vlastněním

³³Publikováno: Dytrtová, K.; Lukavský, J.; Slavík, J.; Vidět, tvořit a vědět, aneb jak se dělá význam ve výtvarné výchově. O komunikačním zprostředkování vzdělávacího obsahu, *Výtvarná výchova*, 2009, 49, č. 1, str. 3

³⁴Tamtéž, str. 3

³⁵Tamtéž, str. 9

vlastnosti *živoucího* subjektu.³⁶ To znamená, že pokud divák přisoudí dílu nějakou lidskou emoci, nemluví o emoci díla – věci, ale o té lidské, kterou dílu přisoudil na základě toho, jak na něj dílo působí. Zde se projevuje předchozí zkušenost diváka, o které hovořím výše.³⁷

Umělecké dílo vzbuzuje v divácích různé emoce a ty vtahují diváka z neutrální pozice do pozice zúčastněné a „konfrontované s postojem autora interpretovaným z díla.“³⁸ Na základě pojmu exprese dílo získává osobní nebo politický význam.

„Tak se dostáváme k dalšímu klíčovému pojmu naší statě – k *impresi*. Impresí neboli *dojmem* a s ním spjatým *prožitkem* z díla je završena expresivita obrazu ve vztahu k jeho divákovi. Impresi můžeme schematicky zapsat jako *konfrontaci dvou výrazů* – určité složky výrazové struktury díla (A) a k ní připisovanému výrazu diváka (B): $A \leftrightarrow B$. Ze schématu vyplývá, že impresie je sdělitelná jen v podobě *é konstrukce* uměleckého díla ze strany diváka. Protože každý divák při své rekonstrukci díla může dospět k osobitému dojmu i prožitku, a tedy i k jedinečnému asociačnímu řetězci, termín „impresie“ slouží k *vysvětlení faktu rozdílných interpretací a postojů* diváků vůči jednomu a témuž výtvarnému dílu.“³⁹

Rozrůzněnost interpretací v okruhu určitých lidí způsobuje interpretační rozptyl, který vyvolává umělecké dílo. Individuální postoje a tedy rozrůzněnost výkladů, týkajících se díla zaznamenává právě zmíněný interpretační rozptyl. Právě individuální postoje a s nimi související odlišnosti ve výkladech způsobují sociokognitivní konflikt. Význam a hodnota toho daného díla tak mohou být ve středu dohadů, vyvolaných sociokognitivním konfliktem, pramenícím z rozrůzněnosti interpretací. „Výzkum interpretačního rozptylu může přinést důle-

³⁶Publikováno: Dyrtrtová, K.; Lukavský, J.; Slavík, J.; Vidět, tvořit a vědět, aneb jak se dělá význam ve výtvarné výchově. O komunikačním zprostředkování vzdělávacího obsahu, *Výtvarná výchova*, 2009, 49, č. 1, str. 9

³⁷Tamtéž, str. 9

³⁸Tamtéž, str. 10

³⁹Tamtéž, str. 10

žité poznatky o procesu utváření vizuální gramotnosti, rozvíjení výtvarné kompetence, o sociálním a kulturním působení obrazů v diskursivním poli.“⁴⁰

2.6.5 Role diváka

Mnozí diváci, zejména v současné době, se domnívají, že předstoupí-li před obraz nebo jiné dílo, začne na ně bez ohledu na cokoliv samo působit a samo s nimi rozehraje výrazovou hru, vtáhne je do fikčních světů i přes jejich pasivitu. V mnohých případech je současná doba zaplněna diváky – konzumenty, kterým se informace musí dát přímo, aniž by nad něčím měl divák přemýšlet. Lidé v galeriích nevědí, co si mají před obrazy, nebo díly počínat a předpokládají, že zážitek z díla, účinek se dostaví ihned a to i přes jejich pasivní postoj. Čekají snad, že dílo ožije, k samotnému divákovi přistoupí a samo sebe vysvětlí? Čekají, že Chagallův Houslista promluví a sdělí své pocity, emoce, svůj smysl bytí v obraze? Předpokládají snad diváci, že člověk, který by mohl porozumět dílu a rozehrát s ním výrazovou hru má speciální vlastnosti, díky kterým vidí něco „víc“ než jen barevné plochy, jež mají něco představovat? Nebo je to skutečně jen nezkušenost a nevědomost, co si s dílem mají počít? Jaká je tedy role a podíl diváka na interakci s obrazem?

Na tuto otázku odpovídá Ladislav Kesner v knize Gombrich – Porozumět umění a jeho dějinám (kapitola Podíl diváka, 2010, str. 35 – 54). Lidé chápou, že jakákoliv jiná aktivita, aby přinášela pocit uspokojení samotným aktérům, vyžaduje aktivní účast, určité schopnosti a dovednosti. Stojí-li pak před uměleckým dílem, jakoby na tuto skutečnost pozapomněli. Očekávají, že dílo začne působit samo a zážitek z něj se dostaví také sám. Jako důvod, proč tomu tak je, uvádí Ladislav Kesner (2010, str. 37) fakt, že současný divák je schopen rozehrát hru při pozorování televize, počítače nebo při jakékoli jiné formě současné zábavy, ale

⁴⁰Publikováno: Dyrtrtová, K.; Lukavský, J.; Slavík, J.; Vidět, tvořit a vědět, aneb jak se dělá význam ve výtvarné výchově. O komunikačním zprostředkování vzdělávacího obsahu, *Výtvarná výchova*, 2009, 49, č. 1, str. 11

není schopen hru rozehrát tváří v tvář uměleckému dílu. Většina lidí zkrátka neví co dělat při přímé konfrontaci s dílem, nejsou schopni vstoupit do vzájemné interakce s dílem a zůstávají uvnitř sebe sama.

Je samozřejmé a již jsem to zmínila v předchozích kapitolách, že při čtení obrazu hrají důležitou roli kulturní kompetence čtenáře, tedy účast jeho vnímání a znalostí, které jsou kulturně podmíněné. Gombrichova teorie, kterou Ladislav Kesner zmiňuje, se opírá o fakt, že při čtení obrazu hraje velice důležitou roli předchozí znalost diváka, a tak, pokud se divák snaží obraz chápat, mobilizuje myšlenky ve své mysli a na jejich základě obraz interpretuje. „Při čtení obrazu, stejně jako při poslechu mluveného slova, je vždycky neskonalé rozlišit to, co nám je dáno, od toho, co doplňujeme v průběhu procesu projekce, která se k poznání pohotově připojí.“⁴¹ Tento jev se nazývá imaginativní percepce, která je založená na projekci či doplňování. Podobně se o roli diváka vyjadřuje Gamboni, avšak ten tvrdí, že imaginativní percepce je kulturně invariantní, tedy změně nepodléhající.

Teorií role diváka se zabývají i další, například Richard Wollheim, který užívá pojem kognitivní zásoba, při čemž tento pojem říká, že „pečlivým prohlížením získá divák z obrazu právě tu informaci, která je potřebná k jeho pochopení“.⁴² Další teorii role diváka od Michaela Baxandalla známe pod pojem dobové oko. „Dobové oko sestává převážně ze tří kulturně determinovaných proměnných, které mysl vnáší do interpretace vzorců světla vrženého na sítnici: zásoby vzorců, kategorií a metod usuzování a tvorby analogií; míry osvojení si zobrazovaných konvencí; a zkušeností čerpaných z prostředí, které se týkají přijatelných způsobů vizualizace toho, o čem máme neúplné informace. Sám Baxandall dodává varovnou poznámku, že působení těchto faktorů je „nepopsatelně složité a ve svých fyziologických detailech stále nejasné.... Kromě toho se v ní připouští, že i tyto zdroje jsou pravděpodobně do velké míry kulturně specifické, i

41 Kesner Ladislav; Míks František, Gombrich – porozumět umění a jeho dějinám, Barrister a Principal, Praha, 2010, str. 39

42 Tamtéž, str. 39

nikoliv na základní úrovni celých epocho nebo kultur, ale spíše vzhledem ke specificky časoprostorově omezeným komunitám diváků.“⁴³

Proč tedy divák není schopen proniknout do obrazů a uměleckých děl obecně? Chybí mu snad nějaké specifické schopnosti určené pouze ke čtení umění?

Spousta diváku v galeriích si obrazy „prohlédne“, ale ve své podstatě u díla nestráví ani takovou dobu, která by postačovala ke skutečnému prohlédnutí díla, natož k přemýšlení o něm. Jedna z mých respondentek v rozhovoru uvedla, že když je v galerii, dívá se po dílech, která ji zaujmou, která se jí líbí a u kterých dokáže na první pohled „rozpoznat“, co je zde namalováno, obraz si prohlédne a jde dál (více viz teoretická část). Zmiňuje, že tak jako se snažila při našich rozhovorech o dílech přemýšlet, se dosud nepokusila v přímém kontaktu s dílem. Z tohoto vyplývá, že laický divák povětšinou není schopen, připraven s dílem komunikovat, přemýšlet o něm a dojít hlubšímu poznání, porozumění z něho a spokojí se tedy s „okamžitou transformací obrazu do roviny pojmenovaného porozumění“⁴⁴. Tím v podstatě odebere dílu, ale i sobě to nejcennější, tedy hlubší poznání, zaujetí a připraví se tak o jedinečnou příležitost s dílem komunikovat.

Diváci v mnoha případech projevují větší zaujetí pouze díly, která nesou percepčně jednoznačný, tedy realistický ztvárněný obsah. Avšak ani u těchto děl není jednoznačný obsah, u kterého nejde nedosáhnout hlubšímu porozumění, i tento obraz nese mnohem hlubší a smysluplnější sdělení než jen ty, které můžeme na první pohled spatřit. Díla, ve kterých na první pohled neví, co mají hledat, je nezajímají, často je až velice negativně hodnotí. František Mikš v knize Gombrich – Tajemství obrazu a jazyk umění (2010, str. 75 – 103) ale tvrdí, že realistické a percepčně jednoznačně sdělení není nejdůležitější natož pak jedinou věcí, proč se umělecká díla vytváří. Ani ti největší malíři „realistických“ krajin přece

⁴³Kesner Ladislav; Mikš František, Gombrich – porozumět umění a jeho dějinám, Barrister a Principal, Praha, 2010, str. 39

⁴⁴Tamtéž, str. 44

netvořili své obrazy jedině a přesně dle vybraného motivu a jen proto, aby „obkreslili“, ale v mnoha případech si kompozice doplňovali o předměty tak, aby obraz v celku působil co nejlépe. Nápodoba není uměním, umění nese vždy něco více, něco hlubšího, co zřejmě divákům zůstane skryto, pokud alespoň nepřipustí, že smíření se strohým nápisem u daného díla nepostačí k jejímu porozumění.

3 EMPIRICKO-VÝZKUMNÁ ČÁST

V této části se zabývám metodikou výzkumu a rozborem dat, získaných z kvalitativního výzkumu. Nejprve popisuji a rozebírám, jak byl celý výzkum koncipován, jaké jsem používala typy rozhovorů a přístupů k vedení respondentů. Zdůvodňuji výběr obrazů a respondentů.

Následně rozebírám a analyzuji data získaná z výzkumu. To jsou rozhovory s dotazovanými, rozložené do dvou částí – laické a kritické interpretace, a dále pak vzniklé parafráze, jež respondenti vytvořili. Ty se pak snažím zobecnit a zhodnotit ve prospěch výše vyložených odborných teorií o umění a interpretaci.

3.1 Metodika výzkumu

Pro sběr dat jsem volila kvalitativní výzkum. V práci mi jde především o podstatu fenoménu interpretace z hlediska jejího posunu před a pod edukací. Snažím se o popis a pochopení této podstaty. Design výzkumu je flexibilní. Dotazníky pro respondenty byly tvořeny s cílem získat, co největší spektrum odpovědí, na jejichž základě bych mohla analyzovat podstatu problému. Výzkum probíhal v přímé interakci mezi mnou, jakožto výzkumníkem, a respondenty.

Pro svůj výzkum jsem zvolila rozhovor pomocí návodu a narativní rozhovor dle typologie, kterou vysvětluje J. Hendl ve své knize (2005, str. 174, 176).

Zaznamenané informace jsem se snažila objektivně analyzovat. Porovnávala jsem respondenty mezi sebou, abych zjistila, na jakém základě vznikají jejich interpretace a následně jsem se snažila analyzovat nastolený problém v co nejobecnější a nejkomplexnější rovině.

Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon a pak následovala doslovná transkripce. K takto zaznamenaným rozhovorům vznikl velice stručný dotazník, který respondenti vyplňovali pro rychlý přehled při dalších výkladech.

Vzniklo tak celkem 14 rozhovorů (viz příloha 5 - 11), 14 dotazníků a 48 parafrází (podrobněji viz kapitola rozbor parafrází).

Rozhovory se sedmi laiky byly rozdělené na dvě části. V první fázi se jednalo o laické interpretace, jejichž součástí byla tvorba parafrází. Druhá část, kritická interpretace a tvorba parafrází, probíhala o měsíc později.

3.2 Výběr obrazů

Obrazy, jež jsem předkládala mým respondentům, měly jedno zásadní kritérium a to, aby byly co nejméně známé. Díla, která se často objevují na stránkách populárně naučných časopisů nebo jsou reprodukována masmédiem, internetem a televizí, by nespĺňovala můj požadavek. Abych mohla co nejlépe poukázat na rozdílnost laické a kritické interpretace, potřebovala jsem díla, která nebudou známá široké veřejnosti a divák tak nebude mít při prvním setkání s dílem žádné informace vztahující se k tomuto dílu.

Nakonec jsem zvolila díla:

- 1) Dante a Vergilius na bárce do pekla – Eugène Delacroix (příloha č. 1)
- 2) Houslista – Marc Chagall (příloha č. 2)
- 3) Abrazo Amoroso – Frida Kahlo (příloha č. 3)
- 4) Zlato na azuru oblohy – Joan Miró (příloha č. 4)

Pokud někdo z respondentů má alespoň základní přehled o výtvarném umění, jistě si vybaví tyto známá a velice významná jména, ale většina z dotazovaných k nim nedokázala přiřadit tyto konkrétní díla. Na tomto jsem založila i svůj výběr obrazů. Bylo tedy zajímavé sledovat v kritické interpretaci jasné změny vztahů k těmto konkrétním dílům na základě znalosti jejich tvůrce.

Obrazy jsou tedy vybírány tak, aby nebyly masově šířeny a známy, aby měly nějaké společné vlastnosti a tak, aby se laická interpretace co nejmarkantněji lišila od kritické.

Jak jsem zmínila, autoři děl jsou velikáni 19 a 20. Století, ale díla, jež jsem vybrala, nepatří k nejvíce propagovaným. Souvislosti obrazů nemusejí být, zejména laikům, na první pohled patrné.

První dílo bylo vytvořeno v 19. Století v období klasicismu a jako jediné se vymyká ostatním dílům, které by se daly přiřadit do surrealismu. Vybrala jsem ho právě pro jeho vymykání se z řady 4 mnou vybraných obrazů. Jako jediný zastupuje obrazy percepčně jednoznačné a respondenti tak získali možnost srovnání více vizuálních projevů, vyjádřit se k nim a na základě jejich pozorování jsem já mohla vyhodnotit, dle čeho laická veřejnost hodnotí dílo jako krásné nebo naopak nelíbivé a proč.

V mnoha případech jsem si pak ověřila, že právě toto realistické ztvárnění je pro mnoho lidí jedním z velice důležitých kritérií. Bylo pro mě zajímavé pozorovat, jaká hlediska respondenti volí k hodnocení děl, a tak pro mě bylo důležité, aby tato řada obsahovala nejméně jedno realistické dílo.

Ostatní obrazy se pomyslně řadí do jednoho směru a to surrealismu, ale (logicky) každý autor svoji tvorbu zakládá na jiných aspektech a podstatách, volí jiné výrazové i technické prostředky a však ani toto pro mnou vybrané respondenty nebylo jasným faktem, ale novou informací, což jsem se snažila předpokládat již při výběru.

Houslista od Marca Chagalla svým ztvárněním působí více fantasticky, méně reálně než dílo Fridy Kahlo *Abrazo Amoroso* a to i přesto, že oba tyto obrazy převážně zaznamenávají velice niterné duševní stavy a vzpomínky.

Zlato na azuru oblohy ukončuje řadu obrazů použitou pro výzkum a zdá se, že se na první pohled (tedy hlavně laický) nejvíce vymyká. Přesto však

jediným, čím se markantně odlišuje od ostatních, je „pouze“ jeho forma, stylizace – nefigurativní pojetí. Přesto, že Miró ke konci své tvorby užívá figury, zakódované do takřka nefigurativních znaků, které jsou těmi nejjednoduššími a nejpřirozenějšími, respondenti měli se čtením tohoto díla největší obtíže.

Při výběru děl mi tedy nešlo pouze o to, aby se jednotlivé výpovědi k jednotlivým obrazům lišily, ale i o to, abych mohla srovnat pohledy a přístupy ke všem dílům samostatně, dílům, která se mohou (jen) na první pohled tvářit nečitelně, odlišně a bez souvislostí a tím ukázat, na čem je interpretace závislá. Jak divák k dílu přistupuje a jak jej „čte“, na základě čeho je divák schopen či neschopen číst a proč. Také jsem chtěla samotným respondentům ukázat, že to, co se na první pohled může zdát jasné a čitelné, tak nemusí být a naopak. Že „možná“ právě současné a abstraktní nefigurativní umění může nést více informací a může být divákům bližší než dokonale propracované ztvárnění lidského těla.

Tento výzkum jsem chtěla koncipovat tak, aby výsledek nepřinesl pouze mně, tedy aby to nebyl výzkum pro výzkum, ale aby si i respondenti odnesli nové informace, poznatky a rozhovory jim nepřipadaly jako pouhá ztráta času.

3.3 Výběr respondentů

Jméno	Rok nar.	Dosažené vzdělání/obor	Současné zaměstnání/studijní obor
Markéta	1994	Základní	SŠZ; laboratorní asistent
Petr	1988	Maturita/obchodní	FF
František	1949	Maturita/elektrotechnik	Důchodce
Jakub	1987	Maturita/telekomunikační mechanik	Freight agent
Tat'jana	1955	Maturita/ekonomické	Účetní

Kristýna	1991	Maturita/všeobecné	FEL
Lukáš	1977	Maturita/elektro	Řidič VZV

Tabulka č. 1

Lidé pro výzkum byli vybíráni z mého okolí. To, že se známe, nebylo žádným problémem, ba naopak jsem mohla výzkum koncipovat tak, aby byl pro obě strany co nejzajímavější.

Tato část mé práce (teoretická) obsahuje rozhovory se sedmi respondenty. Respondenti byli vybíráni na základě nejrůznějšího zaměření svých současných profesí, oborů. Jedná se o lidi jiného zaměření, než je oblast vizuální kultury. Tito se liší věkem, zaměstnáním, vzděláním, pohlavím a samozřejmě logicky i povahovými rysy – individualita. Každý z respondentů funguje jako samostatná jednotka při rozboru obrazů a tvorbě parafrází.

Ze seznamu cca 20 lidí jsem vybrala tento vzorek s ohledem na jejich individualitu, osobní filozofii, dosavadní vzdělání a současné povolání. Tyto dvě poslední položky, zejména v Gombrichovo pojetí interpretace, jsou velice důležité. V rozboru výpovědí (viz kapitola Rozbor interpretací) je tato teorie zřetelná.

3.4 Přístupy

V první části rozhovorů, tedy při laické intepretaci, jsem nechala respondenty, aby sami mluvili o předložených dílech pouze na základě jejich vizuálního vnímání, jejich zkušeností a znalostí, jejich imaginace a fantazie, zkrátka na základě jejich soudu. V průběhu jsem kladla pouze jednoduché doplňující a upřesňující otázky.

Osnovu rozhovoru tvořily základní otázky zvolené přímo pro výzkum:

- Co na obraze vidíte?

- Jak se Vám obraz, to co v obraze vidíte, líbí nebo nelíbí?
- Jak na Vás dílo působí?
- K jaké úvaze Vás dílo inspiruje?
- O čem Vás dílo nutí přemýšlet?

Doplňující otázky zněly:

- Dokázal byste říci něco k barvám na obraze?
- Jak se Vám líbí ztvárnění postav?
- Dovedl byste konkrétně popsat rozmístění předmětů na obraze?

Při vedení první části rozhovoru jsem použila takřka všechny přístupy, tedy konstruktivistický s prvky esencialistického a autonomně kritického vedení. Potřebovala jsem, aby respondenti interpretovali obraz dle svého úsudku bez zásadního ovlivnění mým vedením, ale zároveň také, aby jejich laické interpretace byly konkrétní, co nejvíce popisné, v rozumném rozsahu, abych je mohla rozebrat v pozdějším srovnání s kritickou interpretací. Otázky doplňující byly potřebné, respondenty jsem musela nějakým způsobem vést a směřovat k plnohodnotným odpovědím. Sami, bez jakýchkoli mých vstupů, nevěděli, jak si mají při výkladu obrazu počínat.

Ve druhé části byly základní otázky poupraveny tak, aby diváka směřovaly k využití informací, edukaci, kterou jsem před rozhovorem zprostředkovala.

Otázky zněly:

- Co na obraze vidíte?
- Změnil se Váš pohled na obraz?
- Vidíte stále to samé, nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo?

- Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte?
- Změnil se Váš názor na obraz?, Jak a proč?
- K jaké úvaze Vás obraz inspiruje?
- O čem Vás dílo nutí přemýšlet?
- Změnily se Vaše úvahy o obraze?, Jak a proč?

V této části opět kombinuji všechny tři styly vedení, avšak převažuje zde konstruktivistické a esenciální v celém průběhu rozhovoru, v konečné fázi jsem užívala autonomně kritické vedení. Respondenti v této části již věděli přesně, co se po nich požaduje, byli poučeni o obrazech, jejich autorech a dobovém kontextu vzniku a jejich poučení bylo viditelné i v jejich interpretacích. Stále však bylo potřebné vedení, aby jejich výklady byly smysluplné a podrobné.

3.5 Cíle výzkumu a hlavní otázky

Cílem mé bakalářské práce bylo teoreticky vymezit, empiricky popsat a kvalitativně analyzovat změny v kvalitě interpretace vizuálního uměleckého díla způsobené edukačním vlivem na respondentovu naivní (nepoučenou) interpretaci ve směru kritické interpretace.

Přínosem mé práce by měla být samotná analýza interpretací v souvislosti s odbornými texty. Dále ověření si vývoje procesu interpretace. Analýza různých postupů při práci s lidmi. Chci ukázat, na čem je interpretace závislá a jak pracovat a vést laické diváky k lepšímu porozumění a interpretaci uměleckého díla.

Hlavní otázky empiricko-výzkumné části práce:

- 1) Jaký je Vývoj subjektivní interpretace ve sledované skupině interpretů?

2) Jaký je Vývoj subjektivního porozumění ve sledované skupině interpretů?

3) Jaké jsou rozdíly mezi naivní a kritickou interpretací ve sledované skupině interpretů?

3.6 Rozbor interpretací

Obraz č. 1 - Dante a Vergilius na bárce do pekla, Eugène Delacroix

Tento obraz jsem volila jako první, protože se mi jevil jako nejvíce srozumitelný a nejsnáze čitelný ze všech. Dotazovaní tak mohli pozvolna zapojovat svoji fantazii, imaginaci v průběhu celého rozhovoru. I tak však pro ně bylo složité ponořit se do obrazu hlouběji a rozehrát s ním jakoukoli hru. Přístupy, postoje a vnoření se děl se postupem zlepšuje.

Při rozboru prvního obrazu je ve výpovědích dotazovaných patrný ostych a nesoustředění se na práci. Obraz, fikční svět, je pro ně příliš vzdálený, než aby se do něho dokázali ponořit, přesto však odhadují stísněnou atmosféru.

Dotazovaní neznají základní pojmy vztahující se k výtvarnému dílu a jeho tvorbě, proto je pro ně těžké, zdůvodnit jejich pocity nebo domněnky. Například konkrétně v obraze Dante a Vergilius na bárce do pekla jde především o dynamickou kompozici a odvážné užití dramatických barev, které navozuje dojem strachu, bezmoci, nevyrovnanosti, dramatu.

Ve výpovědi uvádí respondentka Markéta, podobně jako ostatní, neurčité odpovědi typu: „Mě ten obraz připadá jako nějaký strach, který mají tyhle tři lidi. Mají strach z něčeho, co je zabije...“ Nezná prostředí, situaci ani děj obrazu a těžko se jí vyjadřuje, sama dodává, že nemá fantazii. František: „Já vidím apokalypsu, konec světa nebo...takového něco, apokalypsu no. Strach hrůzu.“ Svoji výpověď zdůvodňuje: „Zajedno tahle obloha, rozbouřené moře a výrazy lidí, jakoby se před něčím bránili. Prostě hrůza, konec světa.“

Je tedy jasné, že si je vědom, že to jakým způsobem je obraz vytvořen nějak působí, ale nepřikládá tomu příliš velký význam, nezná terminologii.

Výpověď Jakuba je velice konkrétní a nejvíce se blíží skutečnému obsahu obrazu: „Nějaká loď, no hele to mě jako napadá, že by to mohlo být něco s podsvětím, protože to jsou divný duše, ale prostě ty lidi se na tu loď sárají a tady v rohu jsou nějaké hradby (připomínají mi to) takže by tam mohla tahle souvislost být...ty dvě postavy na lodi jsou rozdílný, nemají stejnou funkci, jeden je spíše jako kormidelník a druhý spíše jako posádka... dost výrazné jsou postavy na lodi, to ostatní je ponurý a spíše to zaniká“.

Lukáš, vystudovaný elektrikář se všímá barevnosti obrazu, která na něho silně působí a odvíjí od ní svůj výklad: „Přijde mi to hrozně temný... nějaká zkáza lodi, tady vidím loď, pak jsou tam nějakí lidé... Hlavně to je hrozně ... působí to na mě depresivně, protože je to všechno tmavé.“. Podobně se vyjadřuje I Taťjana: „Je to v noci a ta tmavá barva zdůrazňuje tu tragédii.“.

Výpověď Kristýny se také přiklání k nějaké zkáze, působí na ni depresivně, ale zajímavé v našem rozhovoru byla připomínka: „Ono já jsem teď koukala na Lidice, ještě jsem to nedokoukala, takže teď z toho filmu budu možná ještě trošku ovlivněna.“ Z neverbální komunikace byly zřetelné negativní emoce z obrazu, které zdůvodnila takto: „Pohledy těch lidí, to že jsou tu nějakí dva a nesnaží se jim pomoci, nedrží za jeden provaz, nejsou všichni na lodi, ať by to dopadlo jakkoli.“ Nikdo z respondentů si toto dílo nebral tak osobně, jako právě Kristýna. Její pohled na dílo mohl být skutečně ovlivněn nedávnou zkušeností, kterou získala při sledování filmu Lidice.

Smýšlení respondentů o díle vychází z bezprostředního faktického porozumění a má logický charakter. Respondenti hledají logické vazby, mezi postavami, předměty a barvami. Barevnost je pro ně velice důležitá, stejně jako ztvárnění a pozice postav, kompozice celého obrazu, ale neuvědomují si to.

Předpokládají, že veškerý obsah díla se dá vyčíst pouze z toho, co je zobrazeno a ne z toho jakým způsobem je to zobrazeno.

Po edukaci se jejich pohled na obraz mění, ale mé domněnky a jistota, že půjde o logický proces, znejistěly. Pro respondenty bylo z počátku poměrně těžké spojit si teorii a nově získané informace s obrazem a vidět v něm věci, které by vidět „měli“. Pokud dokázali obsahově spojit vizuální zobrazení s edukací, tak pouze v obecné rovině. Konkrétní jména nepřisoudili ve většině případů správným postavám, a to i přesto, že osoby na obraze nesou jasné atributy, dle kterých by se daly pojmenovat. Například Vergilius má na hlavě vavřínový věnec, který se nosil v antice. Vergilius je Dantovým průvodcem peklem, dá se tedy jasně říci, že druhá postava bez věnce je Dante. Vidím konec světa, respektive peklo, cestu do pekla. V podstatě se ale můj pohled na obraz nezměnil.“, „Obraz je realistický a jsou na něm vidět postavy, které by mohly existovat.“, „Připomínalo mi to smrt a vidím ji tam pořád, je to temné, ale je dobré, že to tam občas prosvětlí nějaká ta barvy, ta červená třeba, obraz pak není celý tmavý.“, „Když já vidím pořád to samé. Spoustu lidí ve vodě.“ Tento jev je patrný i při výkladu dalších obrazů. Pro lepší představu uvedu ještě jeden příklad situace při rozboru obrazu Fridy Kahlo, kdy mužská část respondentů zůstala při interpretaci díla pouze v rovně obecné, dílu nepřisoudili konkrétní obsahy, vyplývající s díla Fridy (více v rozboru díla Fridy Kahlo).

Obsah díla se jim zkonkretizoval až v průběhu rozhovoru, kdy jsme o díle debatovali. Dvě neznámé postavy se změnily na konkrétní a známé. Příběh začíná být čitelný. Nakonec jsou schopni si uvědomit, že drama celého zobrazení může být skutečně dáno kompozicí a barevností díla (pro lepší představu jsem volila srovnání našeho obrazu s jiným klidnějším dílem toho samého autora).

Odpovědi na druhou otázku zněly, že obraz se jim příliš nelíbí, protože působí negativně a divně i přesto, že je realisticky, tedy „čitelně“ zpracován. Působí příliš ponuře, temně, depresivně díky jeho barvám a některým ze

zobrazených obličejů. Možná právě pro jeho realistické, částečně až naturalistické ztvárnění povzbuzuje pocity nelibosti, zde je tedy dobře vidět, že umění nemá být pouze krásné a že realistické pojetí nutně neznamená nebo neztvárňuje krásu. Obraz po předání informací působí stále negativně a vyvolává v respondentech negativní emoce. Ty však pramení nejen z toho, že vidí smrt, ale i z obsahu díla a dále i ze ztvárnění. U dalších obrazů kritizují někteří dotazovaní právě nerealistické, abstraktní, nefigurativní ztvárnění.

„Neinspiruje mi to k ničemu. Zajímalo by mě, o čem autor přemýšlel, když obraz maloval.“ Odpověď Markéty na třetí otázku je poněkud smutná, připomeneme-li si, že výtvarné dílo má k něčemu povzbuzovat, rozehrávat s námi hru ve fikčním světě, nenechávat nás chladnými. Pokud ale srovnám odpověď z laické části rozhovoru s kritickou/ ponaučenou, situace se nám nejeví tak zle.

Respondentka na začátku neměla žádné informace a těžko se jí rozehrávala hra, naproti tomu výpověď po zprostředkování edukace zní „Přemýšlím o pekle. Zajímalo by mě pokračování obrazu, jak by to bylo dál.“

Toto mě vede k úvaze, že současný člověk je tvor, které mu se informace musí dodat přímo, těžko se mu hledá a přemýšlí o věcech, ke kterým nemá vztah, nebo nejsou středem jeho zájmu. Například Zygmunt Bauman (Úvahy o postmoderní době) se o současné době vyjadřuje jako o postmoderní. Postmodernitu tvoří 4 základní vzorce lidského chování, které se mezi sebou mísí. Tyto vzorce charakterizují lidi převážně jako povrchní, materialisticky zaměřené bytosti, které nehledají hlubší poznání a snaží se tak vymanit z doby moderní. Problém ochoty hledat hlubší poznání a vymanit se ze stereotypu každodenního života vyjadřuje i Jan Slavík ve své knize Umění zážitku, zážitek umění 1. díl v kapitole o vytržení ze stereotypu (podrobněji viz kapitola Umění). Tento jev je patrný u většiny respondentů a budeme se k němu ještě několikrát vracet.

Naproti tomu ne všechny výpovědi byly takto strohé. František přemýšlí: „O konci světa. Kam se hrneme, kam se řítíme, nebo kam se můžeme zřítit.“. Kristýna: „Přemýšlím o lidech třetího světa, který jsou na tom hodně špatně, třeba ty africký děti – snažit se jim pomáhat.“ Petr: „Asi nejvíc o konci světa, zmaru“ Skrze obraz tedy přemýšlí nad tématy, jež jsou jim blízká, nebo je nějak zajímají, odráží se v jejich životě.

Zbylý dotazování pak nad obrazem uvažují pouze v rovině díla samotného: „No hlavně jsem se fakt snažil přemýšlet o čem to vlastně ten obraz je, přímo ve mně to jako nic nevyvolalo, abych přemýšlel o něčem určitě třeba z mého života nebo tak, ale o čem je ten konkrétní obraz, o čem asi vypráví.“ (Jakub), „Spíš k zamyšlení co se tam asi stalo, proč ty lidé utíkají.“ (Taťjana).

Při kritickém výkladu respondenti uvažují o tom, jak by příběh pokračoval a jak pokračuje, jak by malíř toto pokračování ztvárnil, nebo přemýšlejí nad peklem například jako Petr: „Přemýšlím o dobru a zlu, o lidech jak se k sobě chovají, o pekle a o tom kdo z mého okolí se o něj dostane.“. Ve výpovědi dotazovaného Jakuba je ve větší míře zřetelný posun vztahu k dílu, začíná si k němu budovat lepší vztah, obraz se mu začíná líbit. Dílo na respondenty působí stále chmurně, depresivně, ale již ne v takové míře.

Tím, že se dotazovaní dozvěděli obsah, který je založen na historickém a mytologickém podkladě a stal se konkrétním, jejich pocity nejsou tolik intenzivní a utrpení na obraze již není tak „bolestivé“ ani pro diváky.

Obraz č. 2. - Houslista; Marc Chagall

Na rozdíl od prvního obrazu, jenž se zdál být velmi čitelným, jednoduchým a krásným ve smyslu realistického ztvárnění, tedy percepčně jednoznačným, se při rozboru Houslisty od Marca Chagalla vynořuje ve většině respondentů otázka, co by to mohlo nebo mělo znamenat.

Respondentka Markéta uvedla k první otázce poměrně strohý výčet věcí, které na obraze spatřila a doplnila svoji odpověď: „Nevím, co by to mohlo znamenat.“. Tento obraz již na první pohled není bez problémů čitelný a tak vyvolává v divácích různé otázky. Nejsou si již tolik jisti tím, co na obraze skutečně vidí. Vazby mezi předměty na obraze, barevnost těchto předmětů není zdaleka tak jednoduchá a jednoznačná, jako u předchozího Delacroixovo obrazu. Například užití zelené barvy na obličej je pro některé dotazované natolik šokující a nelogické, že to nemohou jen tak přijmout. Naproti tomu poměrně konzervativní pan František tímto není nijak zaskočen. Po edukaci Markéta zdůrazňuje možnost, že motivy Chagallovyh obrazů vychází z jeho představ, snů a vzpomínek na jeho rodný domov.

U tohoto obrazu se interpretace začínají různit. „Masopust nebo veselí. Tuto je asi nějaký čert nebo co, ale to nevadí.“ (František), „Když mě to připadá jako z té kreslené pohádky, Kuba kubula a Kuba kubikula a tenhle, co hraje na ty housle, vypadá úplně stejně jako Barbucha, kdybych o tom myslel nějak jednoduše, samozřejmě ono to bude mít nějaký složitější podtext.“ (Lukáš), „Ale na mě ten obrázek působí, že v noci nebo k večeru se rozjařený muzikant vrací ze zábavy.“ (Taťjana), „Vidím vesnici a velkého člověka uprostřed, hrajícího na housle a se zeleným obličejem. U svojí pravé nohy má chlapa se třemi hlavami. Jsou tu kaple nebo kostely. U horního okraje je postava se svatozáří.“ (Petr).

Když jsem se zeptala Markéty, jaké téma by se mohlo skrývat v obraze, nebo zda vůbec nějaké vidí, uvedla, jako jediná, že vidí téma hudby. Markéta hraje od dětského věku na zobcovou flétnu a o hudbu se ve volném čase zajímá. Pravděpodobně do obrazu promítla své dosavadní zkušenosti a znalosti tak, jak o tomto jevu mluví Gombrich.

Přes veškeré nelogické vazby předmětů na obraze respondenti převážně tvrdí, že se jim obraz zdá méně depresivní než obraz předchozí. Domnívám se, že důvod těchto pocitu vychází z užití jasnějších, světlejších barev, které mohou

působit veseleji a také z obsahu, který se respondentům prozatím nejeví jako depresivní, smutný. Například Markéta odpovídá: „No jsou tam veselejší barvy a je to i takový jiný, je tam ten houslista a ta hudba.“, Kristýna říká: „Tak tenhle je určitě veselejší než ten před tím.“ Naproti tomu Petr odpovídá takto: „Celý ten obraz je melancholický, ne úplně smutný ale rozhodně ne veselý... asi zase těmi barvami.“ Zde se výklady různí podobně jako u roviny obsahové, ale dotazovaní se shodují, že při srovnání s předchozím dílem určitě působí tento veseleji, méně depresivně.

Po edukaci se respondenti snažili spojit Chagallův život se stylem tvorby a následně ho promítnout do našeho konkrétního obrazu, například: „Symboly, chudá vesnice, ve které možná žil, houslista jako symbol jeho víry.“, „Vidím hlavně to stýskání si po domově. Takové to zasnění a vybavení si domova v hlavě.“, „Když budu vycházet ze životopisu a vůbec z jeho tvorby, co tvořil dál, tak tam vidím určitou symboliku, vzpomínky autora na dětství. Už zde nevidím, tak jak jsem se při prvním pohledu domnívala, zábavu v zimě.“ Na druhou stranu František svoji výpověď příliš nepozměnil, ale jistá poučenost je zde zřejmá: „Nevěděl jsem, že housle jsou symbolem pro židy, nebo tedy houslista a pravděpodobně to tedy symbolizuje i jeho víru. Ale nevím, proč bych to měl vztahovat...mě nepříjde smutný, spíš v něm stále vidím nějaké veselí, masopust.“

V edukaci jsem se snažila respondentům přiblížit i způsob tvorby, to jakým způsobem jsou obrazy tvořené, význam barev a jejich působení, kompozici a podobně. U Chagallova obrazu je přemýšlení dotazovaných v této rovině znatelnější než u předchozího obrazu Dante a Vergilius na bárce do pekla. Respondenti si všímají stylizace postav, popírání perspektivy, prostoru ve prospěch tradičnímu ruskému zobrazování, všímají si působení barev atd.

Ve většině případů se obraz po edukaci stává respondentům mnohem bližší a příjemnější, hodnotí ho kladně. Avšak Jakub není s tímto dílem příliš „spokojen“: „Obraz se mi nelíbí. Když si říkala, že byl pak hodně uznávaný, tak

mi přijde, že zrovna za tohle nevím, jestli to bylo oprávněně. Oproti tomu prvnímu, kde jsou krásně namalovaný a vystihnuty ty postavy, mají ty tváře na kterých je zapracováno, mají určité rysy, které lidi mají, a tohle je všechno takové nepřírozené. Nevidím za tím tolik práce, jako u toho prvního. Tak „ošklivě“ říkám v uvozovkách, takhle umím já kreslit taky a tak mi to nepřijde dost dobré s porovnáním s předchozím obrazem.“

To, zda se obraz někomu jeví pěkný nebo ne, je vskutku subjektivní názor, který je zde, v tomto případě připouštěn, ale jednoduché smýšlení o tom, že jediné, co je pracné a má hodnotu je dílo pouze percepčně jednoznačné, tedy realistické a vše ostatní nevykazuje větší snahu a práci, je názor poněkud pokryteckého smýšlení. Jakub má vystudovanou školu elektrotechnickou, logické vazby a souvislosti tedy pro něho budou asi důležité.

Zde se dostáváme ke Gombrichově teorii nápodoby (viz kapitola role diváka), kde lidé považují za hodnotné to, co je reálné. „A – jde tedy o to, že když se díváš na obraz, který není zprvu příliš čitelný, tak tě nezaujme tolik jako ten, kterému rozumíš, nechceš tedy nad tím dlouho přemýšlet a hledat tam něco, co nevidíš hned? B – Ano.“

Jde tedy především o problém hlubšího poznání, vytržení se ze stereotypu, kdy člověk není schopen vytrhnout se z nich a hledat, vnímat možná i připouštět něco jiného, než je „normální“.

Obraz č. 3 - Abrazo Amoroso; Frida Kahlo

Je zřejmé, že u surrealistických obrazů, mohu-li dle teoretiků umění řadit Fridu Kahlo mezi ně, je těžké na první pohled říci obsah. Postup při interpretaci obrazů Marca Chagalla a Fridy Kahlo je následující: Popis jednotlivých částí a předmětů na obraze, povrchní sledování jejich vazeb, možný děj, který se většinou ale vynořuje až po edukativní části rozhovorů. Respondenti většinou popisují dílo Mexické malířky dle svých vlastních zkušeností a jen tři muži,

Lukáš, Jakub a Petr, si na první pohled povšimnout možnosti, že obraz není Evropského původu.

Markéta, přesto že jí obraz na první pohled nedává vůbec smysl, říká, že se jí obraz líbí zatím nejvíce a to díky jeho barevnost a ztvárnění postav. Sama v dotazníku uvádí, že přemýšlí o jednotlivých kouscích obrazu samostatně, netuší, o čem by obraz mohl být – „Zajímá mě, co autor maloval. Abych mu rozuměla, musela bych ho hodně rozkouskovat.“

Po edukaci dochází k závěru, že na obraze je znázorněna přímo Frida s dítětem nebo manželem Diegem (tuto možnost stále nechává otevřenou), že je obraz rozdělen na Evropu a Ameriku, dílu dává příběh. Líbí se jí symbolika barev, zřejmě i téma, o kterém přemýšlí v další otázce. Respondentka uvádí, že si myslí, že ví, o čem obraz je. Kristýna říká: „Mně už se líbil i před tím, teď je takový smutnější, ale líbí se mi pořád. Nyní to má v sobě náboj, který dokáže člověka zasáhnout.“ Taťjana: „Doposud jsem přehlížela konkrétní symboly, jako mateřství, bolest, láska.“

Velice zajímavý fakt, který jsem zpozorovala je, že ženy se do obrazu vcítily mnohem lépe a hlouběji než muži. Pro srovnání prožitku z obrazu po edukaci přikládám několik mužských výpovědí: „Vede mě to spíše k poznání mexické kultury.“ (Jakub), „No tak je to zachycení vesmíru a země, těch vztahů, vlastně o tom i přemýšlím, postavení vesmíru, země a člověka. Takové celkové pojetí světa.“ (František), „...Uvažuji o koloběhu života o svém životě, o jeho budoucím hodnocení z mojí strany a z cizího pohledu.“ (Petr), „Díky němu si uvědomuji závažnost a důležitost mateřské lásky a péče o rodinu.“ (Lukáš).

V obraze můžeme najít mimo témat vztahujících se obecně k lidskému bytí i témata, jež jsou blízká především a možná pouze ženám. Muži ve Fridině díle spatřovali hlavně témata obecná, výjimečně téma rodiny. Ženy zde se zde výrazně vcítují do autorky a jejího života, který promítla do obrazů, skrze který reflektují samy sebe. Je tedy jasné, že u tohoto díla hraje velmi důležitou roli pohlaví a to

ne po stránce hodnocení obrazu jako takového, ale po stránce prožívání. Respondenti hodnotili obraz kladně před i po edukaci a však ženy v něm při kritické výpovědi přihlížejí na krutý úděl autorky a hluboce prožívají příběh zaznamenaný v obraze.

Srovnám-li ostatní výpovědi vztahující se k tomuto obrazu, je jasné, že s divákem rozehrává výrazovou hru asi nejlépe ze všech vybraných děl. Je zde však patrné a zajímavé, že u tohoto obrazu si spíše ženy dokázaly po edukaci propojit Fridin život s jejím dílem, vidět tak utrpení, které autorka zažívala a po té se snažily zobecnit tyto témata, aplikovat je na svoji osobu a to víceméně bez rozdílu věku. Muži zde vzali Fridin život a jeho spojitost s tvorbou v potaz jen na malou chvíli a po té se věnovali tématům obrazu spíše z obecné roviny. Většině mužů byl obraz příjemný, z hlediska pečování o muže ženou, ostatní témata buď vidět nechtěli, nebo je skutečně nespátřili.

Obraz č. 4 - Zlato na azuru oblohy; Joan Miró

Je zajímavé, že u respondentů vyššího věku jsem očekávala, že k dílu budou přistupovat s opovržením, ale nakonec se ukázalo, že tito postarší lidé jsou k němu otevřenější více, než mladší vzorek dotazovaných.

Při laické interpretaci někteří vůbec nevěděli, co si s tímto dílem mají počínat. Vynořovaly se otázky, co by na obraze měli vidět, co by tam mělo být znázorněno a podobně. Někteří respondenti byli tak zaskočení, že nedokázali ani jednoduše popsat tvary a barvy, které na obraze viděli podobně, jako to dělali u obrazů předchozích.

U mladých lidí jsem předpokládala, že jsou obecně otevřenější novým věcem a měli by být schopni a ochotni o věcech přemýšlet. Respondenti Jakub a Markéta k tomuto dílu přistupovali skutečně skepticky: „Chtěla si reakci a je 9 minut ticha Tak poprvé si беру velký obraz. Doufám, že mi to pomůže. Na první pohled mi přijde, že to kreslilo dítě, ale asi bohužel ne. Tohle není můj šálek

čaje.“, Myslím, že to bych dokázala načmárat i já takové čáry. Mě to přijde, jako když se někdo nudí a neví, co má kreslit. Ty kaňky, čárky, čáry, modrý kolo. To je teda umělec.“

Tatjana a František zastupují starší, spíše konzervativnější skupinu lidí, přesto k dílu přistupovali mnohem otevřeněji a naopak se snažili získat více nových informací, aby pochopili jeho smysl. Zde je patrný význam hermeneutického kruhu, jeho existence se zde i potvrzuje, neustálý koloběh porozumění a předporozumění.

Petr, student filozofické fakulty z počátku výkladu také nevěděl, co si má s dílem počít, ale evidentně jeho znalosti filozofie, sémiotiky a podobných disciplín mu v tomto případě hodně pomohly. Jako jediný se skutečně snažil proniknout do podstaty tohoto díla a myslím, že se mu to i podařilo: „Můj pohled na obraz se v tomto případě změnil asi nejvíce. Po tom, co jsem měl možnost získat informace o tvorbě a jejím vývoji, u tohoto autora však vlastně nemusím měnit svůj výkladový vzorec a náhled na celou tvorbu Joana Mira, pracuje totiž s asociacemi určitých znaků, které má však každý člověk odlišné a tudíž, i když vím, že se obraz jmenuje Zlato na azuru oblohy, na mne prvky působí stále jako měsíc či vajíčko, hvězdy, pomyslné kleště a vím, že dál vlastně hledat nemusím, mám svobodu svého názoru, svých asociací a proto je tento obraz vlastně tím nejsrozumitelnějším ze všech čtyřech děl.“

Přesto, že obraz dotazovaní nedokáží před ani po edukaci „přesně“ dekodovat, působí na ně velice příjemně, vyjma Jakuba, který se vůči němu ostře vyhraňuje. Tatjana: „Když na obraz koukám, zřejmě pracuje mé podvědomí, protože obraz je mi příjemný, i když v něm neumím přesně číst.“ Říká, že si vybavuje své dětské kresby, které pro ni mnohé znamenaly, a právě proto na ni možná působí tak pozitivně. Petr: „Překvapeně uvažuji nad tím, že je vlastně obraz nejčitelnější ze všech předkládaných a nad pro mne jasnou logikou, této

úvahy. Nad znaky, které znamenají pro někoho to a pro druhého ono. Uvažuji nad dnešním světem, který se jeví jako líný uvažovat.“

Zde je vskutku zřetelné ovlivnění, jak ve výkladu, tak ve smýšlení o díle dosavadními získanými zkušenostmi z oboru filozofie. Kristýna: „Jelikož jsem na obraz koukala obráceně, tak se změnilo hodně. Před tím jsem tam viděla starce a teď už ne. Nutí mě se nad ním zapřemýšlet.“ Jakubovi zůstal obraz lhotejny: „Nepůsobí na mě ani negativně ani pozitivně, je mi to jedno. Je pro mě nijaký.“

Zbývající respondenty nutí dílo přemýšlet o tom, co skutečně zobrazuje, o čem je, jaký má příběh, vývoj autorovi tvorby a podobně. Ohlasy na tento obraz jsou převážně negativní a po zprostředkování informací se některé ještě zveličili. Kombinace užitých barev je respondentům příjemná, ale styl vyjadřování je rozhořčil.

Divák, chce-li pochopit dílo Joana Mira, nemůže zůstat u povrchního pozorování, ale musí se ponořit do hloubky jak konkrétního díla a Miróovy tvorby obecně, tak i sám do sebe, vymanit se ze spárů stereotypu, jak píše Jan Slavík (viz kapitola filozofie umění). Zde se potvrzuje Wollheimova teorie kognitivní zásoby. Člověk by musel být prázdný, aby v tomto díle nic nevidět. Toto dílo je jasným příkladem toho, že pokud divák chce proniknout hlouběji a věnuje pozorování daného díla dostatek času, vyčte z něho dostatek informací pro jeho pozdější výklad a dostaví se pak i zážitek z díla.

U tohoto díla je velice zřetelné, jakou roli hraje předchozí zkušenost diváka při čtení obrazu a jeho postoj a otevřenost k vnímání a prožívání. Zde v tomto případě, kdy divák zapomíná na své dětství a předešlé schématické zobrazování, užívání znaků, jež mu bylo blízké, jako by se neměl čeho chytit. Respondenti z oboru elektrotechniky viděli na obraze jednoduchá schémata elektrických obvodů. Kristýna, která studovala gymnázium, zde viděla obličej, protože umístění znaků v obraze jí ho připomínalo nejvíce.

Je jasné, že tento obraz vyžaduje předchozí zkušenosti s pozorováním a vnímáním obrazu, proto jsem ho také zařadila na konec celé série.

(Veškeré rozhovory jsou v příloze pod čísly 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)

3.7 Rozbor parafrází

Ostych a nejistota nebyla patrná jen ve slovním výkladu, ale i v tvorbě parafrází. Respondenty omezovala jak neznalost základních pojmů jako například kompozice, kresba, malba, barevná škála, působení barev a podobně, tak jakási jejich neohrabanost výtvarného vyjádření, která ovšem nutně neznamenalala pouze nevýhody a negativa, ale naopak přinesla do výkladu spontánnost a pocitovost, která není příliš patrná u slovního výkladu.

Dotazující nebyli omezení ani technikou, ani výrazovými prostředky, stylizací, kterou zvolí. Jediné omezení byl formát kartonu A4, který si však mohli libovolně přizpůsobit.

Ráda bych hned v úvodu uvedla, že respondent František odmítl tvorbu parafrází z důvodu toho, že není žádný umělec, aby něco takového dělal. Z jeho dosavadních postojů k umění a interpretacím ke konkrétním mnou předloženým obrazů však vyplývá, že si na to netroufl a že tvorba náleží pouze povoláním. Právě proto vznikl soubor pouze 48 parafrází na místo 56.

Většina respondentů se „spokojila“ se schématickým pojednáním parafráze a k jemu ztvárnění používaly jednoduché, nenáročné kreslířské techniky, tedy pastelky, fixy, tužku, výjimečně vodové barvy.

V laických parafrázích je viditelné, že se snažili obraz „překreslit“ dle jejich schopností, avšak zjednodušením linií a barevných ploch došla většina respondentů sice k jednoduché kresbě, která však zaznamenává ve většině případů pouze to, co samotnému dotazovanému přišlo na obraze nejdůležitější.

U obrazu Dante a Vergilius na bárce do pekla všichni respondenti zobrazili dvě hlavní postavy v loďce, kde jedné z nich přidělili červený oděv, jednu nebo dvě tonoucí postavy a vlnky, znázorňující moře. V parafrázi obrazu Houslista nakreslila většina dotazovaných hlavní postavu s houslemi mezi domy. U obrazu Abraso Amoroso se zaměřili na spjaté ruce a centrální postavy obrazu, kde „obkreslili“ jejich hierarchii tak, jak je daná v originálním obraze. V poslední parafrázi díla Zlato na azuru oblohy se všichni až na dvě výjimky (Lukáše a Kristýnu, kteří v obraze viděli svá témata) shodli a bez rozmyslu překreslili obraz tak, jak ho vidí.

Ve svých výpovědích na otázku, jak tvořili parafráze, co pro ně bylo důležité a podobně sami uvádí, že nakonec zobrazili pouze to, co jim samotným přišlo na obraze nejdůležitější, co na ně nejvíce zapůsobilo atd. Pozornost věnují spíše stránce obsahové a zanedbávají stránku ztvárnění, tedy techniky, kompozice, barevnosti a podobně. Převážně se nechávají vést pocity, prvními dojmy a nejvýraznějšími prvky viditelnými v obraze.

V parafrázích kritických je zřetelný posun, daný zprostředkováním informací. Respondenti se ve většině případů snaží o náležitou barevnost, kompozici, zdůraznění jednotlivých prvků a důležitosti, kterou si sami zvolili, to oboje na základě právě předaných informací. Někteří se dokonce oprostili od reprodukce originálního obrazu a s nově nabytými informacemi se snažili pojmout obraz po svém například jako Tatjana.

V kritické parafrázi k prvnímu obrazu přibývá několik věcí, které jsou pro příběh, který Delacroix zobrazil, velice podstatné. Například se objevuje peklo v levé horní části obrazu, užití barev dosahuje značné intenzity a míra důležitosti dvou hlavních postav se také zvýrazňuje. Barevnost, symbolistické pojetí a pochopení se zvyšuje také v obraze Houslista. U třetího obrazu od Fridy Kahlo se parafráze dělí na dvě skupiny. Ženy vyzdvihávají osobní úděl Fridy, hlavní témata obrazu v podobě semknutých dlaní a třech hlavních postav. Muži se v tvorbě

nezaměřují na hlavní témata a většinou pojmají parafrázi jako celkový „přepis“ originálu, který je obohacen o vyzdvižení hlavních postav a celkovou barevnost obrazu. U posledního obrazu autora Miróa je zřetelné uvolnění a oproštění se od originálu. Dílka již nejsou tak svázaná omezena kompozicí a barevností originálu jako v parafrázi laické. Respondenti se i přes negativní postoje k tomuto dílu při tvorbě nechávají do jisté míry unést svými pocity z působení díla.

Dotazovaní ve výpovědích uvádějí, že při tvorbě kritických parafrází se „řídili“ hlavně nově získanými informacemi, které si dávali do souvislostí s dílem, které pak na sebe nechali působit. Opět zobrazovali ty předměty a vztahy mezi nimi, jež jim přišli důležité, ale ovlivnění edukací je zde zřejmé a to především v tvorbě Kristýny, Taťjany, Petra a Lukáše. Reprodukce originálních obrazů přestali pouze obkreslovat a vložili do nich svůj vlastní pohled, nové informace, pocity, snad by se dalo říci, že se nechali vtáhnout do obrazu.

Veškeré parafráze jsou v příloze pod čísly 12 až 34.

3.8 Shrnutí

Laická interpretace závisela převážně na popisu obrazu a jednoduchých domněnkách, co by obraz mohl znamenat. Nejprve respondenti hodnotili především prvotní význam obrazu, faktický, výrazový popis. Toto porozumění záviselo na předchozích individuálních znalostech a schopnostech dotazovaných a kulturních kontextech díla. Na jejich základě mohli respondenti bezprostředně a fakticky porozumět dílu. Na takto identifikované předměty reagovali empaticky, vcítěním se do obrazu. Tento jev se nazývá, dle Panofského, výrazový význam a řadí se spolu s faktickým do prvotního, neboli přirozeného významu, který divák analyzuje při interpretování díla. Tuto část zvládla skupina respondentů poměrně dobře.

Druhotný/ konvenční význam je závislý na uvědomění si, co daná osoba či předmět znázorňuje. Dílo nese příběh či je alegorií. Této metodě interpretace se

říká ikonografie. „Motivům, o kterých víme, že jsou nositeli druhotného nebo konvenčního významu, můžeme říkat obrazy.“⁴⁵ Divák by měl být schopný identifikovat dané zobrazení na základě atributů, jež nese. Tato metoda výkladu, ikonografie, která navazuje na faktické bezprostřední porozumění, nebyla v mnoha výkladech pochopena a provedena dobře. Zejména u díla Delacroixe, jasné znázornění postav, jež mají připsané atributy, které je charakterizují, nebylo naplněno ikonografické porozumění a to ani po edukaci. Respondenti nejasně vysvětlovali, která postava je Dante a která je Vergilius. Měli zmatek v určení postav. U Fridina díla mužská polovina dotazovaných nedokázala rozpoznat dvě hlavní ztvárněné postavy a pojmenovat je. Toto porozumění závisí na znalostech, vztahujících se k dílu a kontextům doby či kultury. 90% dotazovaných jsem musela objasnit významy věcí a pojmů, které se nepřímo vztahovali k dílu. Vzhledem k omezenému všeobecnému rozhledu bylo obtížné, aby tuto fázi interpretace zvládli bez problémů.

Třetí bod interpretace dle Panofského je vnitřní význam – obsah, tedy ikonologie. Pro konvenční význam je důležité, aby diváci co nejpřesněji dílo popsali. Pro vnitřní význam je podstatné, aby čtenáři díla pochopili ikonografii obrazu. S tím však měla většina dotazovaných problém a tak se jim hůře hledali obsahy zakódované do děl. Panofský ve své knize (1981, str. 43) udává, že pro tuto metodu je třeba obeznámenost s podstatnými tendencemi lidského myšlení, podmíněné osobní psychologií a „světovým“ názorem. Respondenti dokázali říci svůj názor, který byl do jisté míry ovlivněn světovými postoji, ale nedotýkal se podstatných tendencí lidského bytí. Dotazovaní tak hodnotili dílo na základě svého subjektivního dojmu.

Po předložení informací, vztahujícím se k jednotlivým obrazům, jejich autorům a velice stručnému kontextu doby, kdy obraz vznikl, se situace na obrazech jeví jako mnohem konkrétnější. Respondenti si všímají věcí, které před tím neviděli, ujasňují si věci, které působily nelogicky, zmatečně, ale nejsou

45 Panovsky Erwin, Význam ve výtvarném umění, Odeon, Praha, 1981, str. 35

schopni přesně pojmenovat vizuálně zobrazené věci (viz výše). V některých případech mění názor na obraz, nebo si naopak ujasňují dosavadní postoj k němu. Díky edukaci získávají argumenty pro svoji dosavadní výpověď a podporují ji tím, nebo mění dosavadní názor a mají možnost zdůvodnit jejich postoj.

Podstata předporozumění je zřetelná nejvíce při laických výpovědích, kdy respondenti čerpají pouze ze svých předchozích zkušeností a dosavadních znalostí. Jejich předporozumění zde není zakotveno v informacích, vztahujících se k dílu a dotazovaní mají „neomezenou“ možnost výkladu díla. Porozumění je založeno na subjektivním hodnocení a výkladu každého respondenta.

Při edukaci se jejich předporozumnění zužuje v závislosti na předaných informacích, jejich subjektivní postoje a sympatie k obrazu mohou a v některých případech nabývají na intenzitě. Respondenti však sami uvádějí, že se chtějí o to dané dílo zajímat dále, zjišťovat si další informace.

Soubor znalostí a dovedností, se kterými respondenti přistupují před obraz, je velice důležitý, protože na tomto základě hodnotí a vykládají předložená díla více subjektivně. Po edukaci se interpretace zobecňují do roviny vztahující se přímo k obrazu. Sympatie se vyhraňují.

Většina respondentů uvádí, že jsou nyní ochotni přistoupit k moderním dílům otevřeněji než doposud, ale jejich zálibení stále zůstává v obrazech realistických. Percepční jednoznačnost zaručuje laickým divákům nenutné hloubání nad hlubšími podstatami uměleckých děl, i když v praxi tomu tak není. Respondenti volí bezprostřední faktické porozumění jako nejpodstatnější a nejschůdnější cestu při výkladu.

Někteří z respondentů však stále nemohou pochopit podstatu uměleckých děl a nedokáží se oprostit od myšlenky, že umění je pouze krásné a neplní žádnou další úlohu. Dokázali pochopit, že výtvarný projev je pro autora formou jazyka, ale nevidí souvislosti s úlohou diváka. Umělec komunikuje s diváky skrze obraz,

vizuální zobrazení, do kterého kóduje určité obsahy ke sdělení. Každý divák má předpoklady pro čtení a dekodování obrazu, je to jeho vizuální gramotnost, která je uložena v jeho předchozím poznání a zkušenostech. Tyto divákovi schopnosti, s nimiž přichází před dílo, mu umožňují dílo dekodovat. Dekodování vizuálního zobrazení tedy spočívá v percepční zrakové senzibilitě a schopnosti i dovednosti pochopit toto vizuální zobrazení a dále s ním komunikovat. To vše je ale závislé na tom, zda se divák spokojí s pouhým pojmenováním vizuálního zobrazení nebo zda bude usilovat o hlubší poznání. Divák musí přistoupit k dílu a rozehrát s ním výrazovou hru, stejně jako to dělá v běžném životě, když se dívá například na televizi. Dílo s divákem komunikuje podobným způsobem jako například film, avšak u obrazu je nutný aktivní přístup diváka.

Tyto fakta jsou však pro člověka, který nemá zkušenost s rozehráním hry v tomto smyslu, protože k tomu nebyl nikým ani sám sebou veden, velice složité aplikovat do praktické úrovně.

Dále také zmiňují finanční hodnotu obrazů a přirovnávají umění k určitému druhu byznysu.

Po edukaci jsou schopni lépe vidět barevnost, stylizaci předmětů, perspektivu, podstata samotného zobrazení však pro většinu zůstává skryta.

Snad všichni dotazovaní na konec rozhovorů dodávají, že nebyly zbytečné, protože zjistili buď mnohé informace o jednotlivých autorech, které postupem času pravděpodobně zapomenou. Nebo konstatují, že nikdy neměli čas a prostor se nad určitým dílem, například v galerii, pozastavit, a zamyslet se. Nikdo a nic je nepřinutilo k tomu, aby se zabývali dílem, které se jim nelíbilo a uvažovat o něm i z jiné stránky než je subjektivní estetický dojem.

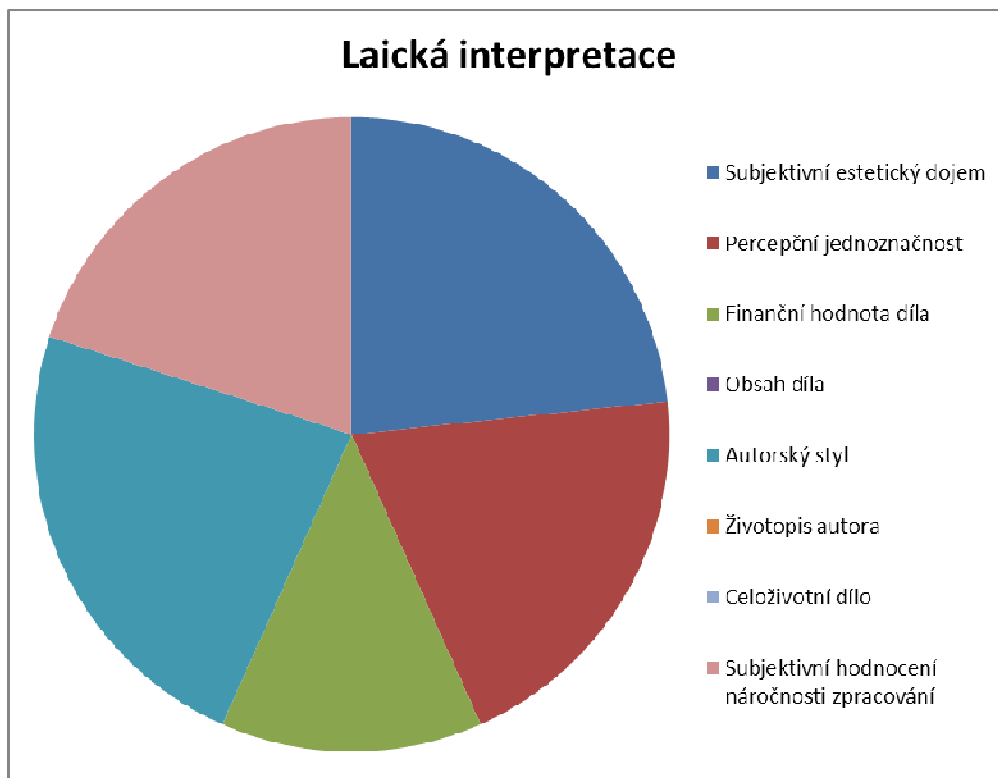
Právě subjektivní estetický dojem je totiž dalším z důležitých kritérií laiků pro hodnocení obrazu, společně s finančním ohodnocením obrazu, u něhož nechápou opodstatnění. Jakub například po edukaci k obrazu Marca Chagalla

dodává, že sice chápe, že je to určitě moc drahý obraz, ale že se mu nelíbí a jako argument dodává, že by to zvládl namalovat také. Proč ale tedy dílo nenamaloval sám?

To je otázka, kterou si nikdo z respondentů sám nepoložil. Dílo je možná na první pohled jednoduše ztvárněno, ale jeho podstata přeci není pouze ve vnější věcné podobě, ale v interpretovaném obsahu, v jeho smyslu a poselství, které nám předává. František Mikš v knize Gombrich - tajemství obrazu a jazyk umění říká, že umění nemá podstatu v zobrazování reálného, v napodobování, ale v myšlence, se kterou se dílo tvoří. Málokdo z laiků ví, že i ti největší krajináři 17. století nemalovali skutečnost, jak ji někde skutečně viděli, ale tak, jak si ji upravili.

Z uvedených argumentů při srovnání laické a kritické interpretace (viz kapitola rozbor interpretací) je zřetelné, že skutečně záleží na předchozích zkušenostech diváka, na jeho oborovém zaměření, na jeho individualitě, v některých případech (například obraz Fridy Kahlo) dokonce i na pohlaví. Věk hraje důležitou roli při otevřenosti a přijímání děl. Je samozřejmostí, že i neurofyzické aspekty se podílejí na kvalitním čtení díla.

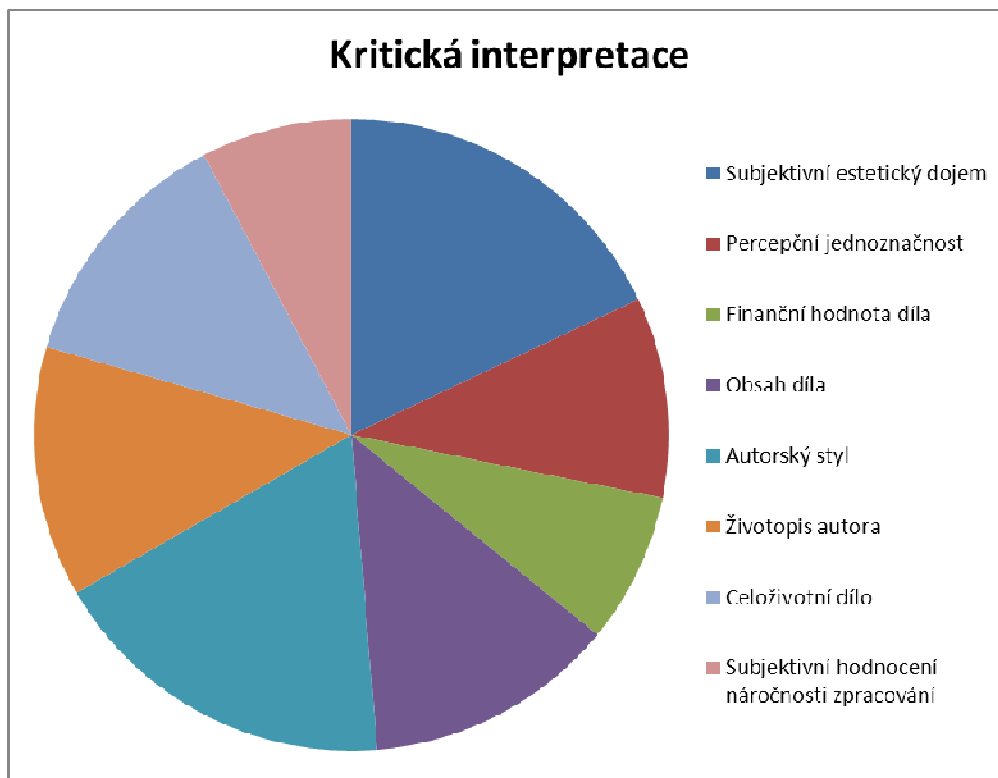
Divák při prvním setkání s obrazem čerpá zejména ze svých zkušeností a poznatků, s obrazy v jeho paměti, které již někde viděl. Na základech tohoto přisuzuje důležitost a obsahy obrazům. Po zprostředkování informací v obraze vidí určitý kousek možného poselství, který obraz nese a s těmito poznatky povětšinou převádí děj s díla na svou osobu. Do čtení uměleckých děl se jednoznačně promítá psychické rozpoložení diváka v dané situaci i jeho dosavadní zkušenosti a poznatky. Kristýna uvádí ve své výpovědi k prvnímu obrazu, že je zde možnost ovlivnění filmem Schindlerův seznam, který v nedávné době viděla a stále se jí vynořuje v paměti, obraz viděla asi nejpochemněji ze všech dotazovaných.

Graf číslo 1

Graf č. 1 ukazuje zastoupení kritérií, vyplývajících ze získaných sedmi výkladů.

Vidíme, že při laické interpretaci je v největší míře zastoupen subjektivní estetický dojem, percepční jednoznačnost, která je pro dotazované velice důležitá pro hodnocení estetické stránky obrazu. Dále je to hodnocení autorského stylu, jenž zde souvisí s percepční jednoznačností, subjektivní hodnocení náročnosti zpracování, které laici hodnotí dle svých schopností a v neposlední řadě finanční ohodnocení díla. To je v této části pro respondenty nezbytnou součástí pro ohodnocení díla. Do určité míry je finanční hodnota jednou z mála hodnot, kterou dotazovaní dílu přisuzují.

Graf číslo 2

Na grafu č. 2 vidíme značný nárůst užitých kritérií pro výklad děl.

Ve velké míře je stále zastoupen subjektivní estetický dojem a hodnocení autorského stylu, naproti tomu finanční hodnota díla a percepční jednoznačnost již není pro respondenty tak důležitým. Subjektivní hodnocení náročnosti díla se z předchozích 20% stahuje na pouhých 6%. To znamená, že dotazovaní jsou schopni hodnotit obraz objektivněji.

Nově dotazovaní přihlížejí k obsahu díla, životopisu autora a celoživotnímu dílu, přičemž těmto kritériím připadá hodnota 13%.

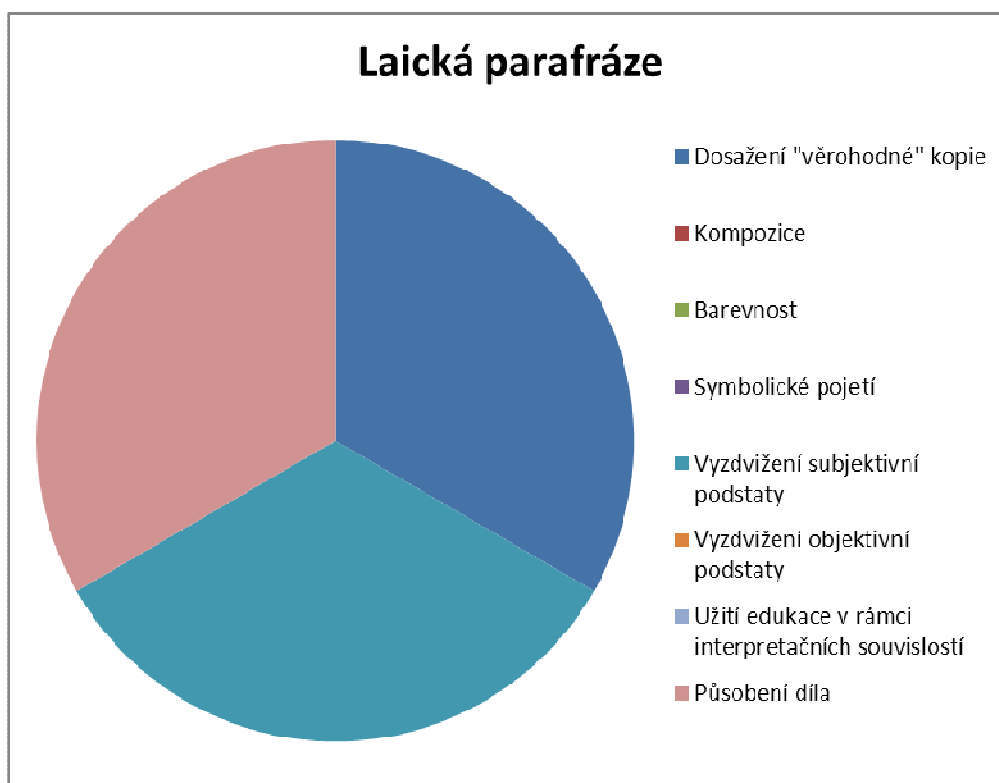
Z grafů vyplývá jasný posun mezi laickou a kritickou interpretací, především ve zvolených kritériích, v náhledu na dílo a jeho hodnocení.

Při tvorbě parafrází, navzdory tomu, že se nikdo z respondentů nevěnuje umění obecně, natož z praktické stránky, je posun z laické do roviny kritické ještě více zřetelný.

Respondenti parafráze tvořili velice spontánně a podvědomě do nich zakódovali mnohem více, než si mysleli. Nakreslili především to, co jim osobně přišlo na obraze důležité, snažili se držet „vzoru“, tedy reprodukce originálu.

Pro své vyjádření volili zcela jednoduché schématické znaky, které doplňovaly o hlavní atributy, které vyplývaly buď z reprodukce originálu, nebo jim je dotazovaní sami přisoudili na základě získaných informací.

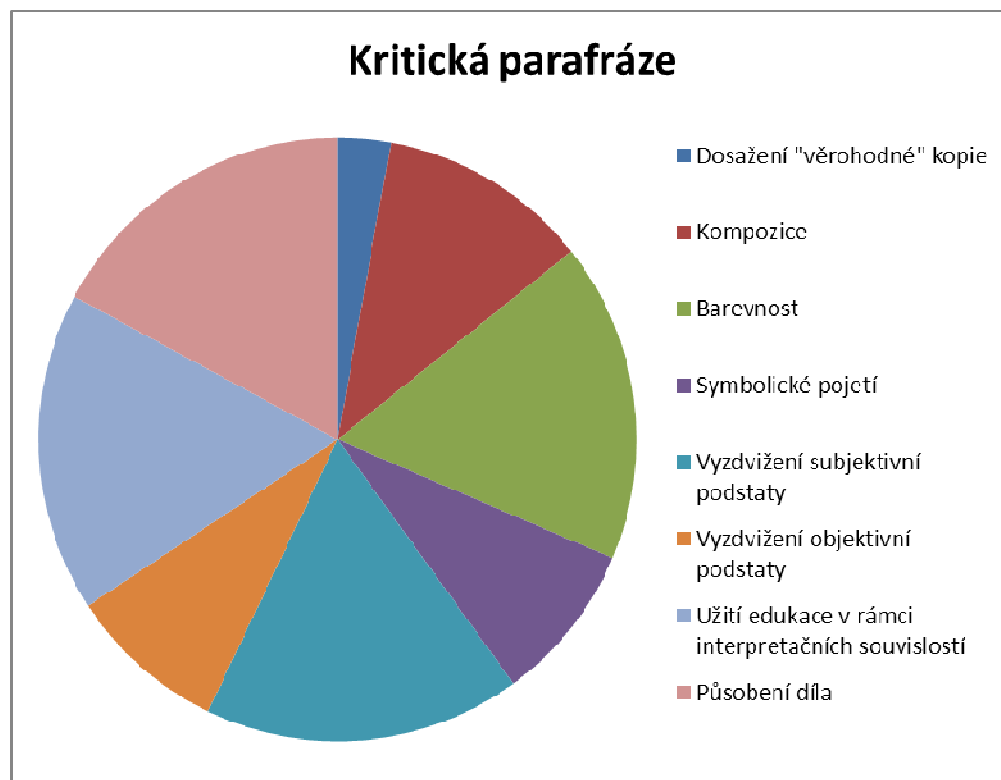
Z parafrází je zřetelný obsah původního díla i postoje respondentů k němu. V kritické je pak jasně vidět poučenost a určitá kritika, se kterou parafrázi na daný obraz tvořili.

Graf číslo 3

Z daného grafu vyplývá, na jaká kritéria a v jakém množství se laičtí interpreti soustředovali při tvorbě parafrází.

Vidíme, že v laické části výzkumu byly zastoupeny pouze tři kritéria a to: dosažení co nejvěrohodnější kopie předloženého originálu, působení díla a vyzdvižení subjektivní podstaty.

Graf číslo 4

Na čtvrtém grafu, zaznamenávající kritéria pro kritickou parafrázi, je krásně vidět, jejich přibýtek a rozrůznění se, posun v náhledu a interpretaci díla.

Z grafu vyplývá, že složka dosažení věrohodné kopie ustupuje ve prospěch poznání, které se respondentům dostalo. Kritérium působení díla a vyzdvižení subjektivní podstaty zůstává ve stejném zastoupení, ale přibývá mnoho dalších.

Nově se nám objevují: kompozice, barevnost, symbolické pojetí, vyzdvižení objektivní podstaty a užití edukace v rámci interpretačních souvislostí.

Barevnost a kompozice jistě souvisí s edukací, jež byla respondentům poskytnuta, ale zde je myšlena tak, že respondenti na tyto dvě položky buď více dbaly, nebo naopak úmyslně toto narušili ve prospěch symbolické pojetí či vyzdvižení subjektivní podstaty.

Symbolické pojetí zde znamená, že respondenti ke zjednodušení projevu vědomě užívají symboly, vycházející z originálního díla, ale kódují je subjektivně.

Užití edukace v rámci interpretačních souvislostí je zde do určité míry zastoupeno již v předchozích kritériích, myšleno je však v obecné rovině uvažování nad obrazem i při tvorbě jeho parafráze.

Hlavní posuny z laické ke kritické interpretaci

Laická interpretace	Kritická interpretace
Povrchní popsání díla	Strohé popsání kompozice a barevnosti, ve větší míře pochopeny souvislosti díla s autorem a jeho tvorbou
Bezprostřední faktické porozumění	Uvědomění si souvislostí předmětů v obraze
Domýšlení obsahu na základě prvotního předporozumění, předchozích zkušeností a poznání	Dodání konkrétních témat, obsahů na základě edukace i svého předporozumění, zkonkretizování
Pouze subjektivní pohled na obraz	Pohled se objektivizuje
Nepochopení díla	Přiblížení se k dílu
	Přehodnocování vztahů k dílu
	Úbytek prostoru pro interpretaci bez hranic

Tabulka č. 2

Zjistila jsem, že lidé (soudě dle vzorku) jsou příliš uzavření a semknutí svým oborem, že jim chybí všeobecný přehled a to zejména v oblasti kultury. Na základě tohoto poznatku je jasné, že lidé, společnost, není vedena k poznání kulturní rozmanitosti, především v oboru umění. Tím, že lidé věnují pozornost pouze svému oborovému zaměření, nepotřebují přicházet do kontaktu s umění. Společnost to po nich nevyžaduje a nevede je k vytvoření si lepšího vztahu k umění a kultuře obecně.

Jejich znalosti jsou natolik omezené, že porozumět umění a vytvořit si k němu nějaký vztah, je skutečně složité. Při setkání s uměleckým dílem nevědí, co si mají počínat a nedokáží s ním rozehrát výrazovou hru tak, jak to dělají v běžném životě, dívají-li se například na televizi.

Hlubší poznání světa kolem, sama sebe a reflexe toho není pro většinovou společnost prioritou. Lidé jsou spíše materialisticky zaměřeni. To jim brání z vystoupení ze stereotypu.

Respondenti při svých interpretacích šli pouze stránce faktického porozumění na základě percepční jednoznačnosti díla. Těžko se jim hledali hlubší obsahy spojené s jejich vlastní vizí světa a nazíráním na něj i na sebe. Z obrazů si brali to, co bylo důležité pouze pro ně a nedbali na širší kontexty a sdělení, jež dílo nese. Byli svazováni sami sebou, omezeni svými znalostmi a schopnostmi.

Největší problém vidím v tom, že lidé nevědí, jak mají komunikovat s dílem, protože k tomu nejsou nikým vedeni. Z toho pak vyplývají jasné negativní vztahy k umění, kterému nerozumí a sami se o porozumění nepokusí. Neznalost základních podstatných tendencí lidského myšlení vede k určité degradaci a neschopnosti dále se rozvíjet. Respondenti neměli na čem vystavět své teze a následně je podepřít.

Z výzkumu však jasně vyplývá, že původní laické porozumění, které učinili, se u všech dotazovaných zlepšilo. Pod vedením byli schopni dojít k lepšímu porozumění a aplikovat je do výkladu, i když se značnými potížemi. Protože porozumění a chápání uměleckých děl není jednorázový proces, věřím, že kdyby lidé byli vedeni k hlubšímu a lepšímu poznání, byli by schopni vnímat umění mnohem intenzivněji a přistupovat k němu otevřeněji a kladněji.

4 ZÁVĚR

V práci jsem chtěla především zjistit, na čem je závislá interpretace z obecného hlediska a jak se liší laická interpretace od kritické. Zda jsou mezi těmito dvěma póly skutečně nějaké rozdíly, ty najít a následně je popsat. Abych mohla zmíněné jevy a posuny interpretace popsat, koncipovala jsem práci na dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části jsem se snažila vysvětlit termíny umění a umělecké dílo, což bylo nezbytně nutné pro vymezení pojmu interpretace, od kterého se celá má práce odvíjela.

V praktické části se pak témata umění, vývoj interpretace a porozumění setkávají s rozbohem interpretací, který analyzuje změny mezi laickou a kritickou interpretací, na čem jsou tyto závislé a jak. Rozbor byl proveden z dat, která jsem získala v kvalitativním výzkumu, jež jsem realizovala. V něm jsem vedla 7 respondentů od laické ke kritické interpretaci. Výzkum byl doplněn o tvorbu parafrází též v obou rovinách.

Studie byla vedena formou rozhovorů koncipovaných do dvou částí – laického a kritického výkladu. Před kritickou interpretací jsem provedla edukaci respondentů. Následný rozbor těchto rozhovorů, jež byly doslovně přepsané, podporuje teorie rozebrané v teoretické části mé práce, v některých místech můj výklad pojmů i doplňuje, a to především názornými příklady. Posun od laické interpretace ke kritické je zřejmý již z rozhovorů, avšak vzniklé parafráze toto posunutí ještě více zdůrazňují a osvětlují.

V práci se též zaobírám různými přístupy k lidem, žákům, studentům, které jsem se snažila analyzovat. Na základě teoretické části jsem pochopila a v praktické části jsem si ověřila, jak podstatné je přistupovat k žákům, studentům, v mém případě k respondentům, individuálně. Každý z nich potřeboval nasměrovat v jiném místě při rozhovoru, či při tvorbě parafráze. Každý

z respondentů potřeboval výklad vztahující se k dílu koncipovat trochu odlišně. V základu jsem se držela předem připravené osnovy, avšak vedení jsem přizpůsobovala individualitě dotazovaného.

V zásadě při výuce nejde o pedagoga, ale o žáky, studenty. O to jak dobře a jakým způsobem se danou látku naučí. Já měla možnost vyzkoušet si a porovnat různé způsoby vedení, které zmiňuji v kapitole přístupy. Zjistit a ověřit si, jak fungují.

Myslím, že cíle, stanovené na začátku práce, byly v plné míře splněny. Výklad pojmů umění, umělecké dílo a interpretace jsem se snažila vysvětlit co nejkonkrétněji, výstižně a názorně. Domnívám se, že teoretickou část jsem dostatečně propojila s částí empirického výzkumu, v níž názorně charakterizuji, popisuji a analyzuji kvality posunu laické interpretace ke kritické. Dále též zdůrazňuji vliv předchozího poznání a schopností interpretů na prvotní předporozumění, aplikovaného do výkladu. Myslím, že jsem jasně vysvětlila, názorně popsala podstatu a charakter hermeneutického kruhu.

Vývoj interpretace je popsán v kapitole shrnutí, kde se tímto zabývám a zobecňuji výsledky výzkumu, jež jsem provedla dle zadaných kritérií. Hlavní posuny laické interpretace ke kritické jsou: Na základě získaných informací respondenti dílo konkretizují. Přecházejí od samozřejmé srozumitelnosti k uvědomění si procesu interpretace. Nespokojují se již jen s bezprostředním faktickým porozuměním, ale snaží se proniknout hlouběji do díla, ačkoliv s obtížemi. Nehodnotí dílo pouze po stránce „líbivosti“, nýbrž berou ohledy na život autora a jeho celoživotní dílo. Výklady se stávají kontextuálně přijatelné. Interpretace přestávají být pouze estetickým výkladem a racionalizují se.

Výsledky výzkumu jasně ukazují posun laické interpretace ke kritické. Rozdíly jsou: Na základě předložených informací jsou lidé schopni se ve výkladu přiblížit obsahu díla v obecné rovině. Divák je schopen v určité míře dílo objektivně chápat. Po edukaci je tedy potlačen subjektivní pohled na dílo, avšak

dojmy nabyté z obrazů si ponechávají individuální charakter každého člověka, který je založen na dosavadních zkušenostech a postojích k umění. Po zjištění faktů o obraze je jimi divák omezen a jeho interpretace nemůže přesahovat dané hranice, což neznámá, že dílo nemůže interpretovat různě. Výklad je však dán do souvislostí, které se k dílu vztahují. Po seznámení se s konkrétními souvislostmi se vztah mezi dílem a divákem prohlubuje. Čtenář si k dílu utváří skutečné vztahy, které jsou postaveny na ztotožnění se s autorem a jeho tvorbou nebo naopak na odstupu, který je tvořen antipatiemi k životu autora, jeho tvorbě nebo k dílu samotnému.

Z výzkumu též jasně vyplývá, že lidé nejsou vedeni ke vnímání umění. Jejich oborové zaměření, vzdělání nepřesahuje své hranice a ve vnímání i interpretování okolí jsou značně omezeni. Společnost jakoby nebyla schopna dojít k hlubšímu poznání. Z rozhovorů vyplynulo, že to, co není čitelné na povrchu, o to není zájem, není čas na hloubání, přemýšlení či pozorování v průběhu běžného života. Zajímavé bylo pozorovat rozdílnost interpretací, přičemž tato rozdílnost závisela na individualitě dotazovaných. V obecném základu, tedy faktickém popisu díla, se interpreti shodují, ale při jeho hodnocení či popisu dojmů z něho se objektivita vytrácí a jasně se ukazuje individualita každého jedince. Při laické interpretaci každý člověk hledá v díle něco, co je mu blízké, s čím se setkal. Zobrazeným věcem přisuzuje souvislosti na základě jeho předchozího poznání a ani ho nenapadne, že poznání každého se liší. Po edukaci si tento fakt uvědomuje, ale dílo hodnotí stále na základě svých pocitů, které opět pramení z předchozí zkušenosti. Je tedy jasné, že předchozí zkušenost a poznání jsou s interpretací neodmyslitelně spjaté a těžko je lze oddělit.

Velice zajímavé bylo zjištění, že respondenti hodnotí percepčně jednoznačné dílo kladněji bez ohledu na jeho obsah, sdělení, než dílo abstraktní a na první pohled nečitelné.

Domnívám se, že by bylo velice zajímavé, zkoumat interpretace dále v čase. To znamená, jak moc by se lišily další výpovědi respondentů po čase, po předání dalších informací a nabytí jiných zkušeností též s ohledem na jejich psychické rozpoložení. Dále přímé zaměření se na shody mezi interpretací vybraného díla a oborovým zaměřením interpreta. Do jaké míry je ovlivněn svými znalostmi a jak moc jsou promítány do výkladu. Myslím si, že by bylo dobré zaměřit výzkum na to, jakou roli hrají odborné texty, výklady při interpretaci a pochopení díla laickou veřejností. Jak velký vliv mají odborné texty. Zajímavé by též bylo srovnání laické výpovědi a výpovědi výkladu profesionála. Jak moc se budou texty shodovat/neshodovat, mohou se ovlivnit navzájem, a co to způsobí. Zajímalo by mě, do jaké míry může slovo odborníka – výklad vybraného díla ovlivnit laického diváka, jak pozitivně, jak negativně. Co to způsobí, přečte-li si divák nejprve výklad a pak teprve dílo uvidí. Zda to může mít vliv na vnímání diváka a jestliže ano, jaký.

Myslím, že laická veřejnost je skutečně málo poznamenaná uměním, o které tak nejeví zájem. Bylo by dobré osvětlit souvislosti umění s obyčejným životem. Přiblížit společnosti podstatu umění v životě člověka ať už ze strany tvůrce či diváka, „konzumenta“. Domnívám se, že již v raném věku by měly být děti seznamovány s uměním a kulturou pomocí zábavných programů tak, jak to provádí obor galerijní animace. Měli bychom mít specializované pedagogy pro obor výtvarné výchovy a zprostředkovávat informace o umění zábavnou, přesto však účelnou a názornou formou. Z vlastní zkušenosti vím, jak se může zdát výtvarná výchova zbytečná, je-li náplň předmětu koncipovaná do pouhé věty „nakreslete hasiče, protože to po vás chci“. Aktivita, akce by měly mít svůj důvod, který by měl být žákům osvětlen. Podobně jako v matematice říkáme, nauč se počítat, aby sis uměl zkontrolovat vrácené peníze u přepážky, měla by i ve výtvarné výchově být zdůrazněna její podstata. Výtvarná výchova není prostorem oddychu, ale časem pro sebepoznání, seznámením se s okolním světem a jeho reflexí, prostorem, kde se mohu zdokonalit.

I přesto, že můj výzkum a téma práce se věnují charakteristice změn v procesu interpretace, nemohu opomenout jeden fakt, který jsem v průběhu výzkumu zjistila. Respondenti byli vybíráni z různých oblastí lidských činností. Jednalo se o lidi jiného zaměření, než je výtvarná kultura. Je tedy jasné, že tito lidé, respektive alespoň tento vzorek, se o výtvarné umění příliš nezajímá. Zjistila jsem však, že současná společenská většina (soudím dle rozmanitého vzorku dotazovaných) zřejmě není žádným způsobem vedena ke vnímání umění, znalosti pojmu výtvarná kultura nebo „alespoň“ k hlubšímu poznání.

Poměrně široký věkový vzorek ukazuje, že generace mých rodičů je na tom v tomto ohledu velice podobně, ne-li stejně jako lidé o generaci mladší, ba dokonce jako moji vrstevníci.

Myslím, že společnost by měla být vedena ke kladnému vztahu k umění a kultuře a to nejen ve školách. Pravděpodobně však ani zde k tomu nejsou studenti „řízeni“ ve všech případech tím nejlepším způsobem.

Umění je nedílná součást kultury, jež nás utváří, a my utváříme ji. Nejde o to, zda nás podle naší kultury bude někdo posuzovat. My sami bychom se měli chtít podílet na „rozkvětu“ a fungování kulturních a uměleckých hodnot, protože to je jedna z mála věcí, která je člověku skutečně blízká a formovala se milióny let. Pokud bychom se těmto hodnotám neměli věnovat ze zmíněného důvodu, tak třeba jen proto, že díky umění můžeme lépe poznat sami sebe, druhé, svět kolem a možná dojít až k nutkavé potřebě hlubšího poznání.

5 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

Cílem mé práce bylo popsat vývoj interpretace od laické ke kritické. Popsat aspekty týkající se interpretace jako fenoménu obecně a podle mnou vypracovaného výzkumu i konkrétně. Práce je koncipována na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje pojmu interpretace a obecným jevům sní spojeným. V praktické části rozebírám konkrétní laické a kritické interpretace a vyvozují z nich odpovědi na hlavní cíle práce. Obě části jsou komplementárně propojeny tak, že teoretická část tvoří důležitý základ pro práci v druhé části.

Výsledky výzkumu ukazují, že po edukaci dochází k jasnému posunu interpretace od laické ke kritické. Změny interpretací měly obecné i konkrétní rysy. Zároveň se odhalila neschopnost respondentů komunikovat s prakticky jakoukoliv formou umění, a ve větší míře i omezená zkušenost s hlubším uvažováním. Většina respondentů má úzké oborové znalosti bez mimooborových přesahů. Ukazuje se neochota s dílem navazovat hlubší kontakt a provádět jeho hlubší identifikaci. Celkově práce poukazuje na malé povědomí laické veřejnosti o funkcích umění a jeho hodnotách. Chybí zde větší edukace ukazující šířku záběru umění a také každodenní styk člověka s ním.

The aim of my thesis was to describe the development of lay interpretation to critical interpretation. I have described aspects of the interpretation as a phenomenon in general and according to my research, and specifically. The work is conceived in two parts, theoretical and practical. The theoretical part deals with the concept of interpretation and the general phenomena connected with it. In the practical part of my bachelor thesis, I have analysed the specific lay and critical interpretation, and I have concluded from them the answers to the main objectives of the work. Both parts are complementarily connected so that the theoretical part is an important basis for work in the second part.

Research shows that the education there is a clear shift to the critical interpretation lay. Changes in the interpretation have both general and specific features. At the same time I have revealed the inexperience of respondents with practically any form of art, and to a greater extent, limited experience with deeper thinking. Most respondents have close industry knowledge without overlap outside their discipline. It shows an unwillingness to work to establish a deeper contact and make a deeper identification. Overall, the work points to the general public lack of awareness about the functions of the art and its values. What is missing is education, which would indicate the width of the frame of the art, and everyday people contact with the art.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Eco Umberto, Meze interpretace, Karolinum, Praha, 2009

Mikš František, Kesner Ladislav, Gombrich, Porozumět umění a jeho dějinám, Barrister a Principal a Munipress, Brno 2010

Mikš František, Gombrich, Tajemství obrazu a jazyk umění, Barrister a Principal a Munipress, Brno, 2010

Kulka Jiří, Psychologie umění, Grada, Praha, 2008

Blažiček Přemysl, Kritika a interpretace, Triáda, Praha 2002

Gadamer Hans-Georg, Aktualita krásného, Triáda, Praha 2003

Hendl Jan, Kvalitativní výzkum, portál Praha, 2005

Slavík Jan, Umění zážitku, zážitek umění 1. díl – Teorie a praxe artefiletiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2001

Goodman Nelson, Způsoby světatvorby, Archa, Bratislava, 1996

Anzenbacher Arno, Úvod do filozofie, Portál, Praha, 2010

Gombrich Ernst Hans, Příběh umění – přeložila Miroslava Tůmová, Odeon, Praha, 1992

Slavík Jan; Wawrosz, Umění zážitku, zážitek umění 2. Díl – Teorie a praxe artefiletiky, Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Praha, 2004

Publikováno: Dytrtová, K. Lukavský, J. Slavík, Vidět, tvořit a vědět, aneb jak se dělá význam ve výtvarné výchově. O komunikačním zprostředkování vzdělávacího obsahu, Výtvarná výchova, 2009

Panovsky Erwin, Význam ve výtvarném umění, Odeon, Praha, 1981

Internetové zdroje:

<http://www.artefiletika.cz/modules/articles/article.php?id=9>, dne 13. 1. 2012

Zdroje vybraných děl:

Vlčková Jana, Chagall, Alpress, 2004

Pi Joan José, Dějiny umění 8, Balios, Praha, 2000

Pi Joan José, **Dějiny umění 10**, Balios, Praha, 2000

<http://listenrecovery.wordpress.com/category/mexico-art/>, dne 1. 4. 2012

7 SEZNAM POUŽITÝCH OBRAZŮ

Tabulka č. 1

Tabulka č. 2

Graf č. 1

Graf č. 2

Graf č. 3

Graf č. 4

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Pi Joan José, Dějiny umění 8, Balios, Praha, 2000, str. 191

Příloha č. 2

Vičková Jana, Chagall, Alpress, 2004, str. 31

Příloha č. 3

<http://listenrecovery.wordpress.com/category/mexico-art/>, dne 1. 4. 2012

Příloha č. 4

Pi Joan José, Dějiny umění 10, Balios, Praha, 2000, str. 29

Příloha č. 5

Markéta; laická a kritická interpretace

Obraz číslo 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

A - Já ti dám první obraz, který je nejjednodušší, měla by si ho rozluštit snadněji. V klidu si ho prohlédni a pak odpovíš na tu otázku. Ničeho se neboj a nenech se ničím ovlivnit.

B - Já nemám moc fantazii, takže...

A - Stačí, když popíšeš, co vidíš. Klidně se mě můžeš na cokoliv zeptat.

B - Mě ten obraz připadá jako nějaký strach, který mají tyhle tři lidi. Mají strach z něčeho, co je zabije - ten dole vypadá (*myslí postavu dole pod lodí - ta je nejvíce čitelná pro všechny respondenty, nejvíce všímají 2 stojících na lodi a jedné mrtvoly pod lodí*), jako kdyby jim něco udělal.

A - A můžeš popsat, co je tam konkrétně?

B - Tři postavy.

A - Dovedla by si říci, kde jsou?

B - Někde u vody, daleko od všeho, přijde mi to jako samota.

Jak se Ti obraz líbí?

B - Působí to na mě strašidelně, nějak extra se mi nelíbí, působí divně.

A - Působí na tebe strašidelně proč? Dovedla by si to popsat?

B - Protože jsou tady tyhle postavy (*myslí všechny postavy ve vodě*), přijdou mi jako mrtví, tyhle dvě mi nevadí, ale ty mrtvoly ano. Celé je to takové strašidelné, mám raději veselejší.

A - Co bys řekla k barvám?

B - Ty barvy se mi docela i líbí, jak je to tmavé a do toho ta červená - to je pěkný.

A - A co říkáš na zpracování obrazu? Je pro tebe obraz srozumitelný, dokážeš ho přečíst - víš co tam je? Rozumíš tomu, co tam je?

B - Jestli mi ten obraz dává smysl? Jo to jo. Jako, že kdyby tady byly mrtvoly a nahoře sluníčko, jestli by mi dával smysl

A - Ano, třeba.

B - Tak to ne, Obraz mi dává smysl.

O čem tě nutí přemýšlet?

A - Když se na obraz díváš, o něčem přemýšlíš. Může se to vztahovat pouze k obrazu nebo i jiným věcem, k tobě samé ale klidně i ke světovým tématům. Cokoli, co tě napadne, když se na obraz podíváš.

B - Mě to nepřipomíná nic.

A - Napadá tě třeba nějaká otázka?

B - Na co ten autor myslel, když to kreslil, nebo malíř nebo kdo to byl. Neinspiruje mi to k ničemu. Mám napsat malíř, nebo autor?

A - Můžeš oboje.

Obraz č. 2; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

A – Tady je další obrázek...

B – Ten už je hezčí. Tak já na tom vidím domy, kostel a pána s houslemi a tady nějaký tři hlavy. No a jinak, já nevím, co by to mohlo být.

A – Když se na ten obraz podíváš, co tě jako první napadne?

B – Proč je zeleně (hlava hlavní postavy). Na tom předchozím je temno a tenhle je hezčí.

A – Je pro tebe srozumitelný? Chápeš ty věci, které tam vidíš, jejich spojení?

B – Jako proč jsou tam ty domy a ten chlap a tak?

A – Ano. Nebo přijde ti na obraze něco divného?

B – Jenom ty tři hlavy, jinak nic.

A – Napadá tě nějaký děj nebo téma?

B – Ano, hudba.

A – Líbí se ti ty barvy? Proč?

B – Hm, jo, až na tu šedivou, já bych jí tam nedala, ale to je jedno. Já nemám ráda tyhle tmavé barvy, mám raději veselejší.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč?

B – Líbí se mi více než předchozí. Působí na mě...já nevím, neutrálně.

A – Dovedla by si říci, co se ti na tomhle obraze líbí více než na předchozím?

B – No jsou tam veselejší barvy a je to i takový jiný, je tam ten houslista a ta hudba. Tamten mi připadá jako hrozně ponurý.

A – Takže je to i těmi věcmi, které jsou tam?

B- Jojo, ty barvy ani mi o ně moc nejde, ale hlavně to, co na tom obraze je.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Mě to přijde jako nějaká vesnice, hudba, radost.

A – Takže když se na ten obraz koukáš, přemýšlíš o vesnici, hudbě...

B – Jako že se v té vesnici třeba baví a tak. Je tam ten kostel a domy všude, ale co je tohle, ten trojhlavý člověk?

A – Znervózňuje tě to?

B – Hm, je to prostě divné. Možná by to mohlo být jako, že ty ostatní hlavy jsou namalované přímo na tričku, ale to asi ne.

Obraz č. 3, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Tenhle obraz mi přijde nejveselejší, ty barvy teda myslím. No přijde mi to jako někde v pralese. Co je tohle na té hlavě? To není oko, vždyť má tady dvě. To jsou umělecký obrazy tohle, tedy.

A – Vidíš tam ještě něco jiného?

B- Dvě osoby, ale nevím, co je chlap a co ženská. Tady je taky nějaké zvíře. Tady mi to k sobě nějak nesedí, ty témata, jako že tady je takový tmavý – tady je noc a tady den, tady ty ruce, to nevím, co má být, to zvíře, tady ty lidi.

A – Napadá tě nějaké téma, na které by mohl být obraz namalovaný?

B – Třeba láska – to mi přijde, jak jsou tady ty dva, i když stále nevím, co je co. Jinak mi to nic nepřipomíná.

A – Jen abychom si to shrnuly. Co na tom obraze tedy vidíš? Můžeš to popsat klidně i konkrétně.

B – Rostliny, měsíc, slunce, jestli je to tedy slunce, i když to asi není. Zvíře, lidi, ruce. Je to takové zvláštní.

A – Připomíná ti to něco, napadá tě něco, co by to mohlo být?

B – Ne, vůbec nevím, co by to mohlo být.

A – Rozumíš tomu obrazu? Víš o čem je? Dokážeš ho přečíst? Když čteš knihu, tak rozumíš písmenkám a víš, co čteš. Víš, na co díváš?

B – Tady moc ne, je to všechno smíchané. Ty ostatní mi tak nepřišly, všechno mi tam šlo.

A – Přišel ti první obraz logický? Věděla si o čem je?

B – No ano, ale tady je to nelogické. Já bych to takhle nikdy neskombinovala.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – Líbí se mi, že je hodně barevný asi nejvíce ze všech, Ty barvy se mi líbí, ale jinak...není moc srozumitelný, to tamty byly více srozumitelné, působí na mě trochu chaoticky. Jednotlivé věci se mi líbí, ale celkově je to divná kombinace a dává mi to nejméně smysl.

A – Ty si říkala, že se ti líbí ty barvy, ale ne ty věci, co tam vidíš. Líbí se ti to, jak je to namalované, styl obrazu.

B – Ano, to se mi líbí.

O čem tě nutí přemýšlet?

A – Mohou to být i otázky, které v tobě obraz vyvolává.

B – Zajímalo by mě, o čem ten obraz je, neumím si to představit, je to všechno moc smíchané dohromady. Líbí se mi barvy i to jak je namalovaný, ale nevím o čem přemýšlet. Zajímá mě, co autor maloval. Abych mu rozuměla, musela bych ho hodně rozkouskovat.

Obraz č. 4; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Myslím, že to bych dokázala načmárat i já takové čáry. Mě to přijde, jako když se někdo nudí a neví, co má kreslit. Ty kaňky, čárky, čáry, modrý kolo. Ty obrazy kreslili nějakí malíři, všechny?

A – Ano.

B – To je teda umělec.

A - Připomíná ti to třeba něco, úplně cokoliv.

B – Když se nudím při hodině. Hm a co vidím? Čáry tečky...ani mi nějak nepřijde, že by to kreslil malíř.

A – Dovedla by si říci proč?

B – Já nevím, ty předchozí byly takový hezký, takové to, co malíři kreslí a tohle jsou jen čáry. Na pohled laika.

A – Připomíná ti to situaci, když se nudíš a kreslíš si. Co si kreslíš, kreslíš konkrétní věci, které promýšlíš? Dokázal bys pospat svoji kresbu, to když si čmáráš, jak to děláš?

B – Většinou jsou to čáry, nevím, co mám dělat, jsou to čáry, tornáda...všechno možný. Nemám myšlenku...

A – Myslíš, že to měl ten autor podobně?

B- No asi se nudil.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B – Ten předtím se mi líbil, že byl barevný, a tenhle, to teda nevím, já bych to asi nebrala jako nějaké umělecké dílo. Žlutá a černá barva, ta kombinace se mi líbí a ta červená tečka – to je takový divný. Ta žlutá a černá i ta bíla do toho okolo (*není pojmenováno, okolo čeho*), ale ta červená tečka, ta je tu jako pěst na oko.

A – Vadí ti tam?

B – Vadí mi tam! Já nevím, jestli se mi líbí!

A – Dovedla by si říci, proč se ti nelíbí?

B – I když vím, že to je od malíře, tak bych to neřekla, ale není to ošklivý, ale nevím...

A – Je to tím, že nevíš, co tam je?

B – Ano, nevím, co tím chtěl malíř vyjádřit. Od malíře bych čekala něco víc. Na oko pro laika mi to přijde na malíře moc jednoduchý.

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B – No asi že se ten malíř musel nudit, že tam čmáral, co ho napadlo.

A - Zajímá tě, co to může znamenat?

B – Asi jo. Nenapadá mě, co to má být. A ještě tady ta čára, to je přeškrtnuté (*má na mysli šedé „něco“*). To jsou tedy umělci.

A – Kdyby si byla v galerii, všimla by ses toho obrazu, věnovala by ses mu? Zajímal by tě?

B – Ne, nezaujal by mě, ten před tím, byl zajímavější. Jako kdyby mě na něj někdo upozornil, jako ty, tak asi jo, začala bych o něm přemýšlet, ale sama asi ne.

Parafráze; laická parafráze

A – Bavilo tě dělat ty obrázky.

B – Bavilo, ale dost jsem se tedy „předvedla“.

A – Bavilo tě mluvit o obrazech?

B – Ano, nutilo mě to se nad nimi zamyslet, což normálně nedělám, normálně se třeba kouknu a řeknu no dobrý, líbí, nelíbí.

A – Obohatilo tě to?

B – Ano.

A - Co pro tebe bylo nejdůležitější při kreslení obrázku (parafrází)

B – Kreslila jsem to, co mě zaujalo, to co je nejdůležitější nebo spíš to, co ten obraz nejvíce zdůrazňuje.

A – Stylizovala si to jak a proč? Proč ty obrázky nevypadají tak jako originály?

B – Protože neumím kreslit, zjednodušovala jsem to, co pro mě bylo nejdůležitější.

A – Když si o obrazech mluvila a pak si je kreslila, změnil se tvůj názor na ně, objevila si tam něco jiného?

B – Ne, akorát u toho první jsem si všimla, že jsou na lodi. Jinak nic.

A – Když by si měla porovnat, když si je kreslila, který ti přišel nejtěžší?

B – Nejtěžší asi byl ten 3.

A – Proč?

B – Jsou tam ty postavy a ruce

A - Nejjednodušší?

B – Ten poslední.

A – Dovedla by si říci proč?

B – Protože jsou to jen čáry, které zvládne, skoro každý.

Obraz číslo 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Tak všimla jsem se těch barev, jsou teď více výrazné, více křičí třeba ta červená, ale i ta modrá. Už tu vidím i ty diagonály, které mohou vytvářet dojem dramaturgie, ale hned mě to vůbec nenapadlo. Jinak tam vidím v podstatě to samé.

A – A to je tedy co? Jaký tam vidíš obsah?

B – Připomínalo mi to smrt a vidím ji tam pořád, je to temné, ale je dobré, že to tam občas prosvítí nějaká ta barva, ta červená třeba, obraz pak není celý tmavý.

A – Připadají ti některé postavy deformované? Jsou v nepřirozené pozici?

B – Tak určitě, některé vypadají, že nemají ani hlavy. V podstatě všechny ty mrtvoly jsou zvláštní. Působí to divně. Na první pohled bych si toho možná ani nevšimla, ale teď když se nad tím zapřemýšlím, tak to tam vidím. Kdybych ale byla třeba někde v galerii, tak by mě to ani nenapadlo. Ale určitě to působí dramatičtěji.

A – Vidíš na obraze něco konkrétního?

B – Je tam bouře na moři, cestou potkávají mrtvoly. A Dante a Vergilius jsou tyhle dvě postavy (hlavní v centru obrazu).

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Asi se to nezměnilo. Akorát teď už vím, že je tam to peklo a vím, kam jedou a podobně. Moc se mi nelíbí.

A – A nelíbí se ti ztvárnění nebo obsah toho obrazu?

B – No spíš asi jako to ztvárnění, jak to působí, jak vypadají ty mrtví a tak.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

A – Jednoduše, co se ti honí hlavou, když se na obraz díváš?

B – Hlavou se mi honí peklo. Před tím jsem o tom nic nevěděla a na nic jsem nemyslela, ale teď přemýšlím, jak by to mohlo vypadat v tom pekle, jak by to pokračovalo. Chtěla bych třeba vidět jiný obraz pokračování, abych viděla, jak to tam vypadalo.

A – Liší se nějak tvá předchozí výpověď na tuhle otázku s tou dnešní?

B – Před tím jsem nevěděla, co to je, jak se to jmenuje a teď vím, že je to o tom pekle. Neinspirovalo mě to k ničemu.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Na obraze vidím stále houslistu. Pohled na obraz se mi nezměnil, vidím stále to samé. Obraz je celý plochý, není tam plasticita. Akorát teď už vím, že asi tolik neblbnul, že to co maloval, vychází z jeho snů a vzpomínek.

A – Myslíš, že je na obraze něco konkrétního?

B – Možná ta jeho vesnice, když odjel do té Paříže, že vzpomínal na ten svůj domov. Mohl by to být ten Vitebsk. Možná se mu to mohlo zdát i v nějakém tom snu, že se mu stýskalo a zdálo se mu to a viděl tam třeba i sebe s houslemi.

A – Takže vidíš na obraze něco trochu jiného, než si tam viděla před tím?

B – No asi nakonec trochu jo.

A – Dovedla by si říci něco k barvám na obraze? Jak na tebe působí?

B – Tady je to tmavé – černé, ale pak je tam hned zase bílá. Tady třeba ta žlutá není moc veselá a ani ta zelená, která je hned vedle. A barvy nejsou moc čisté, nepůsobí jednoznačně vesele nebo smutně. Ale celkově nepůsobí příliš vesele. Převažuje tam šedá. Na prvním obraze jsou barvy sytější

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Opět se mi líbí více než ten předtím. Oba dva obrazy mají tmavé barvy, ale na tom prvním jsou ještě jinak tmavé, obrazy jsou úplně rozdílné, ale ten druhý se mi líbí více.

A – Líbí se ti, jak je vytvořený nebo i obsah?

B – Já bych to srovnávala s tím prvním. Třeba na tom prvním je pěkná ta červená a já ji mám ráda a na druhém obraze není vůbec. Barvy sice nejsou příliš syté, ale to téma se mi líbí více, jsou tady ty housle a muzika a to mi přijde veselé. Ten druhý obraz je mi tematicky bližší.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – No tak mě teda přijde, že tohle je ten malíř a jeho vesnice a on vzpomíná. Tak o tom přemýšlím, před tím jsem tam neviděla nikoho. Před tím mi tam vadila i ta postava se třemi hlavami, ale teď už mi to tam nevádí, přijde mi tam to normální.

A – Takže přemýšlí o tom autorovi a o tom obraze jako takovém?

B – Jo jojo. Třeba o tom, co se mu zdálo a tak, o čem přemýšlel.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Tak tady u toho obrazu se mi ten pohled změnil asi nejvíc. Když jsem to viděla poprvé, tak jsem viděla nějaký dva, nějakou krajinu, vlastně jsem ani nevěděla, co na tom pořádně vidím. Ale teď, když si říkala, že nemohla mít děti, tak mě to napadlo hned. Napadlo mě, že by to mohlo být to její dítě, což teď ale vím, že je to ten její manžel, ale zpočátku jsem si myslela, že je to její dítě, to které mít nemohla. Zajímavé bylo dozvědět se o těch barvách, že každá má dvojí smysl, třeba ta žlutá, že je to slunce a teplo a zároveň i bolest.

A – Je tam ještě něco, co ti přijde zajímavé?

B – No ten obraz je půlený, jedna strana je tmavá a druhá světlá. To by mohlo být to Mexiko a Evropa.

A – Přijde ti něco zvláštního na vztahu mezi Fridou a Diegem, když je zde zobrazen takhle.?

B – Vadí mi, že není oblečený. A nakreslila ho dobře – že je tlustý.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Tenhle obraz se mi líbí asi ze všech nejvíce. Ty barvy jsou moc pěkné.

A – Takže se ti líbí jak je zpracovaný, vytvořený nebo to, co obsahuje, jeho téma?

B – Líbí se mi to obojí.

A – Dovedla by si říci, proč se ti líbí i obsahově? Nebo je ti tam něco bližšího než na těch ostatních?

B – Asi i to téma jak je tam s tím manželem. Ta rodina, to že chtěla mít rodinu a nemohla. Celkově to téma rodiny.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Já přemýšlím o té její rodině, jakože asi i ona, když to kreslila, tak o tom přemýšlela, třeba proč nemůže mít ty děti a tak. Třeba přemýšlela asi o tom Mexiku a Evropě, že nevěděla, kde má být a tak. Přijde mi, že byla zmatená.

A – Takže zase přemýšlíš o té její osobě, o tom jak, co a proč malovala tak podobně?

B – Ano, ano. Minule jsem přemýšlela o jednotlivých kouskách a nevěděla jsem, co by to molo být.

A – A teď už tam vidíš něco konkrétního?

B – No stále mi napadá, že přemýšlela o té svojí rodině, proč nemohla mít děti a tak.

Obraz č. 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Mě to přišlo a teda stále přijde fakt jako nějaká čmáranice, teda ty hvězdičky jako hvězdičky, co kreslí děti ve školce. Ale teď už to trochu chápu. Tady vidím ty hvězdičky, které by mohly být skutečné hvězdičky, pak to modré by mohl být měsíc. Tohle by mohly být ty dráhy (myslí černé linie – mléčné dráhy a podobně.) A to žluté, vesmír přece není žlutý, ale mohlo by to být slunce.

A – Vidíš tam něco, co je tobě blízké?

B – Ta barva je pěkná a ty kaňky, ty mi připomínají, když já jsem se učila psát plnicím perem a dělalo mi to kaňky, nebo tuší, když jsme kreslili na výtvarce. Ale asi on sám by ty kaňky mohl mít spojené s něčím jiným, ale já tam nic jiného nevidím. Mohly by to být planety, meteory a tak.

A – A vidíš tedy na obraze něco jiného, než si tam viděla před tím?

B – Když se nad tím zamyslím, tak jo. Ale já se většinou na obraz kouknu a buď se mi líbí, nebo ne, moc o tom nepřemýšlím.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Má nejveselejší barvy ze všech těch umělců, které jsme tu měly.

A – *(ukazuje respondentce jiné Miróovy obrazy, kterou jsou realističtější, čitelnější)* – to vypadá skoro úplně jako fotka, ty jo proč přešel k takovým kravinám?

A - No on chtěl zřejmě dojít k nějakému hlubšímu poznání, vnímání a tak.

B - No, ono když si tohle někdo koupí a pověsí, asi to vypadá více umělecky.

A – Líbí se ti tento obraz?

B – Ano, já tam minule měla, že ne, tedy že spíš nevím, jestli se mi líbí, ale teď už se mi líbí. Hlavně ty hezké jasné barvy. Když se zamyslím, tak se můj názor na obraz změnil.

A - Jak a proč?

B - No to je hned to první, že už tam nevidím čmáranice, ale třeba tu noční oblohu.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Minule jsem tam psala, že by mě zajímalo, o čem malíř přemýšlel, a že se asi nudil, když to maloval. No, já kdybych chtěla namalovat oblohu, tak by mě určitě nenapadlo tohle. No asi jak na to přišel, že kreslil takové obrazy.

A – Takže tě zajímá vývoj jeho tvorby?

B – Jo, proč přešel od těch pěkných obrazů k tomuhle. Ten postup.

Parafráze

A – Co pro tebe bylo nejdůležitější při tvorbě parafrází?

B – Do obrazů jsem nakreslila to nejdůležitější.

A – Z toho obrazu nebo i s těch informací, co ses dozvěděla?

B – Z toho obrazu, ale i z těch informací a já jsem si z toho sama vyndala, to, co pro mě bylo nejdůležitější, co mě zaujalo. Tady jsem třeba nakreslila to oko, nebo už jsem nakreslila jen tu jednu mrtvolu, která mi tam nejvíce zaujala a tak.

A - Daly ti tyhle rozhovory něco? Obohatily tě o něco?

B – Tak o těch obrazech jsem se něco dozvěděla. Já se o to normálně nezajímám a řeknu třeba jen hezký, líbí, nelíbí. O nějakých těch malířích jsme se učili i ve škole, ty jejich životopisy a ukáží nám třeba některé obrazy, ale k těm nám nic neřeknou. Přišlo mi to zajímavé se dozvědět něco přímo o obrazech, já se o ně nezajímám a tohle bylo fajn. Jinak to jde úplně mimo mě. Přišlo mi dobré, se o nich něco dozvědět.

Příloha č. 6

Petr; laická a kritická interpretace

Obraz číslo 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Na obraze vidím hlavně rozbouřené moře, na moři loď. Na lodi jsou dvě postavy oblečené. Drží se za ruce. Kolem nich ve vodě i v lodi jsou nazí a polonazí lidé a v pozadí hoří město.

A – A napadá tě konkrétně nějaký příběh toho obrazu?

B – No jo, něco jako konec, zkáza, armageddon. Nic pěkného,

A – A co barevnost toho obrazu?

B – Je to takový potměšilý a ponurý, ještě bych dodal, že je tam výrazná červená.

Jak se Ti obraz líbí?

B – Je to takový temný, úzkostný a negativní....

A – Dokázal by si říct proč?

B – Ta barevnost, je taková jako ponurá a vlastně je neurčitá, ta hlavní barva kromě červené.... Ty lidi jsou v nějakém amoku, nebo pobláznění a pozitivně nepůsobí ani to hořící město.

A – Líbí se ti obraz?

B – Celkem jo.

A – Čím se ti líbí?

B – Nevím konkrétně ale je možná trošku moralizující, a líbí se mi postavy těch pološlacených lidí ve vodě.

A - A dokázal by si říct, proč se ti líbí zrovna tito lidé?

B – Že jako nejsou tak strnulý a jsou akčnější a i když na mě působí jako záporný zlý...přesto na mě působí víc jako lidi než ty dvě skoro sochy stojící.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Asi nejvíc o konci světa, zmaru.

Obraz č. 2, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Vidím vesnici a velkého člověka uprostřed, hrajícího na housle a se zeleným obličejem. U svojí pravé nohy má chlapa se třemi hlavami. Jsou tu kaple nebo kostely. U horního okraje je postava se svatozáří.

A – A co barevnost obrazu? Dokázal bys ji nějak vystihnout či popsat?

B – No je převážně černobílý až na toho zeleného chlapa a jeho housle a pár dalších detailů

A – A co umístění věcí v obraze, mohl bys k němu něco říct?

B – No... Hlavní je ten houslista a ty domy jsou tak jako divně naskládaný a křivý. A ta postava s tou svatozáří je taková schovaná.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč? Jak na tebe působí?

B – Vzpomenu si na Josefa ladu a jeho zimní obrazy. Znervózňuje mě tříhlavá postava a ta vznášející se postava nahoře. Zajímavá je taky ta jedna červená stopa ve sněhu. Celý ten obraz je melancholický, ne úplně smutný ale rozhodně ne veselý.

A – A čím je to dáno?

B – Asi zase těma barvami, a jako že to trochu připomíná takový ty tvrdý zimy na vesnici, kde jsou chudí lidé, ale je to tam jako pěkný a tak.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – No o zimě na vesnici, jak jí kreslil Lada, jak byla poetická a taky o zimě, jak o ní vyprávěli prarodiče. Přemýšlím o minulosti a přemýšlím o té trojhlavé postavě. A taky jestli ten houslista není bezdomovec.

Obraz č. 3, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Na obraze vidím dvě ruce – hnědou a zelenou. Ty ruce objímají rostliny vytržené ze země. V tom náručí je asi jako socha ženy s kapkou u prsu a ta zase objímá ženskou v červených šatech, která má v náručí muže. Ten chlap má třetí oko, a v rukou oheň. Socha má ruku na mužově stehně. Za sochou je vidět nějaký náznak obličeje. Na zelený polovině obrazu je červená planeta. Na hnědé půlce je žlutá planeta.

A – Co bys řekl k Barevnosti obrazu?

B – Je pestřejší než ty předtím, je rozdělený jakoby na hnědou a zelenou půlku.

A – Co by si řekl ke kompozici, vztahům mezi věcmi?

B – No přijde mi to jako nějaká hierarchie života, jako že všichni jsou vlastně v něčí náručí a ta největší náruč je i s rostlinami a zvířaty a lidmi asi teda matka země.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – Trochu mi to přijde jako ukázka rovnováhy – spojení protikladů. Je takové mohutné a strnulé, jako bez pohybu.

A – Vadí ti něco?

B – Nevím, jestli jako mi to vadí, ale ten chlap, co je držení v náručí tou ženskou mi přijde dospělý a tak nějak nevím, co si o něm mám myslet. Ale vyloženě vadit mi nic nevadí.

A – A celkově se ti líbí ten obraz?

B – Zatím s těch co sem viděl asi nejmíň, nebo ne jako že nejmíň líbí, ale nejmíň mu rozumím, i když je vlastně plný realistických prvků.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Přemýšlím o dobru a zlu o protikladech. O tom, že nic nemá jen líc, ale i rub. O syntéze názorů a věcí v dnešním světě, o přírodě, o mateřství, o životě a smrti.

Obraz č. 4, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Na žlutém podkladu je modrý ovál, nebo nedokonalý kruh. Má jakoby „chlupatou“ texturu. Do poloviny je uchopen v jakých si „kleštích“ z tlusté černé linie. Kolem jsou „hvězdy“ a černé tečky, jedna je červená. Celý obraz je v půlce jako teda horizontálně přepůlený tenkou černou linkou.

A – Připomíná ti to něco konkrétního, nebo vidíš v tom něco konkrétního?

B – No vidím hvězdy a možná teda jestli to jsou hvězdy tak to modrý může být měsíc.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B - Ten modrej kruh může být teda buď měsíc a to celé nebe. Nebo třeba vajíčko, možná jako smajlík to vypadá. Celkově je to takový veselý a hravý a baví mě přemýšlet, co to všechno může být.

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

No, vybavuju si věci a lidi a přiřazuji si čemu to je podobné. Trochu přemýšlím o obloze v noci s hvězdami. O vajíčkách, životě, narození, radosti ze života a o životě jako takovém.

Obraz č. 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Hlavní postavy obrazu jsou Dante a Vergilius, Dante má červenou čepičku a Vergilius má červený plášť. Jsou na loďce, směřující do pekla, lidé ve vodě se snaží na ni dostat. Výjev je dramatickým a pochmurným, jak vzhledem k okolnostem děje, tak i vzhledem k užitým barvám, pozicím postav a také k celkové kompozici, která využívá především diagonál, což je prvek který drammatizuje a dodává akčnost obrazům.

A – Změnil se tvůj pohled na obraz?

B - Principiálně se nic nezměnilo, jedná se o výjev zkázy, zatracení a cesty do pekla. Lidé okolo mi již nepřijdou zlý, ale spíše zoufalí. Obraz je inspirován hodně z děl obou ztvárněných autorů, kteří kritizovali lidské nedostatky.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Líbí se mi stále, a když vím, o čem konkrétně pojednává, zdá se mi příjemnější.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Přemýšlím o dobru a zlu, o lidech jak se k sobě chovají, o pekle a o tom kdo z mého okolí se o něj dostane.

Obraz číslo 2, kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Začínám chápat, proč je houslista tak velký (symbolika židovského houslisty) a domy nerealistické. Vůbec mi přijde srozumitelnější celá kompozice, když vím, že Chagall, ať byl kdekoliv, stále myslel na svůj domov.

A – Dokázal by si něco říci ke zpracování obrazu?

B - Že nepracoval s prostorem, ale vlastně jen plošně zobrazil to, na co si vzpoměl, co se mu vybavilo. Jak se snažil dynamizovat celý obraz prvky kubistické kompozice. A také chápu barvy, když si stýskal po domově, určitě nemohl malovat ve veselých křiklavých barvách.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B - Vidím hlavně to stýskání si po domově. Takové to zasnění a vybavení si domova v hlavě. Zůstává pro mne melancholickým, ale také trochu hřejivým, ačkoliv je to zimní obraz. Líbí se mi asi stále stejně.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B - Vzpomínám si na to, jak jsem já vzpomínal na svůj domov při odloučení. Vybavuji si své vzpomínky na domov, ale i na dobu mimo domov. Uvažuji o poutech, které si člověk vytváří k určitým místům. Také mě napadá, že pro Chagalla byla nejdůležitější ta vzpomínka, ta vazba, to problesknutí v hlavě. Obraz se pro mne stal osobnějším a bližším, přijde mi obsahově plnější. Ale stále přemýšlím nad trojhlavou postavou.

Obraz číslo 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B - Žena na obraze je tedy Frida Kahlo a v náruči má svého manžela Diega Riveru. Vidím zobrazení různých cyklů, od těch nejkratších a nejmenších po ty největší a nejsložitější. Tomu napomáhá nejen prvek objímajících rukou, ale celá kompozice, která je kruhová. Jedná se osobní zpovědi, které uzamykala Frida do každého svého díla. Je cítit jakousi snahu o klid a smír a pořádek. Nejdůležitější jsou postavy a symboly, zároveň však také hodně vypovídá již zmiňovaná kompozice, která vlastně směřuje od okrajů ke středu, od všeobjímajícího ke konkrétnímu. Nesmíme však zapomínat i na barvy, které jsou ve vyjadřovacím jazyce Fridy také důležitým nositelem informace. I když mi barevnost obrazu připadala zvláštní, nepřikládal jsem tomu důležitost, ale až teď si uvědomuji, že barevnost není typicky evropská.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B - Když již vím, že se jedná o konkrétní lidi, tedy Fridu a Diega a znám jejich životní příběhy, rozumím symbolům na obraze, tak mi přijde celý obraz lidštější, ale zároveň hledám ve všem symboliku, v každém prvku. Názor na obraz se dozajista změnil a posunul, do jiné roviny, ale asi méně než názor na autora. Začal jsem Fridu chápat a i v jiných obrazech vidím střípky z jejího života

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B - Přemýšlím o sobě, o tom, jak se vidím. Přemýšlím o světě, o souhře okolností a událostí plynoucí v neustálém proudu každým dnem, měsícem, rokem, bez ohledu na to, jestli chceme. Uvažuji o koloběhu života, o svém životě, o jeho budoucím hodnocení z mojí strany a z cizího pohledu. Celkově přemýšlím více o konkrétních věcech, které se týkají mě, více než o věcech obecných.

Obraz číslo 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B - Můj pohled na obraz se v tomto případě změnil asi nejvíce. Po tom, co jsem měl možnost získat informace o tvorbě a jejím vývoji u tohoto autora, však vlastně nemusím měnit svůj výkladový vzorec a náhled na celou tvorbu Joana Mira, pracuje totiž s asociacemi určitých znaků, které má však každý člověk odlišné a tudíž, i když vím, že se obraz jmenuje Zlato na azuru oblohy, na mne prvky působí stále jako měsíc či vajíčko, hvězdy, pomyslné kleště a vím, že dál vlastně hledat nemusím, mám svobodu svého názoru, svých asociací, a proto je tento obraz vlastně tím nejsrozumitelnějším ze všech čtyřech děl.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B - Tento obraz mi je sympatický svým přístupem k divákovi, vidím v něm svobodu a volnost a příjemné tvary a linie.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B - Překvapeně uvažuji nad tím, že je vlastně obraz nejčitelnější ze všech předkládaných a nad, pro mne jasnou logikou, této úvahy. Nad znaky, které znamenají pro někoho to a pro druhého ono. Uvažuji nad dnešním světem, který se jeví jako líný uvažovat.

Parafráze

A – Co pro tebe bylo při tvorbě parafráze nejdůležitější?

B – Asi to, co jsem zjistil o autorovi, autor se promítá do díla a to bylo u všech obrazů vidět a pro mě to tak bylo asi nejdůležitější věcí při tvorbě parafrází.

A – Obohatili tě rozhovory o něco? Dali ti něco?

B – Bylo zajímavé to dílo rozebírat, protože většinou se díla rozebírají pouze ve škole, ale tady bylo zajímavé si o dílech spíše popovídat. Také jsem se dozvěděl nové informace. Největším paradoxem pro mě bylo, že ten Miró, který působil jako velmi nesrozumitelný, byl nakonec nejčitelnější ze všech obrazů

Příloha č. 7

František; laická a kritická interpretace

Obraz č. 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Já vidím apokalypsu, konec světa nebo...takového něco, apokalypsu no. Strach hrůzu.

A – Dovedl by si říci, proč tě napadají tyhle témata.

B – Zajedno tahle obloha, rozbouřený moře a výrazy lidí, jakoby se před něčím bránili. Prostě hrůza, konec světa.

Jak se Ti obraz líbí?

B – To jsem říkal ne? Je pěkný, akorát že je pochmurný, ale to na tom nic nemění. Je to obraz, na kterém vidím to, co představuje, nemusím si nic vymýšlet. Je realistický.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – O konci světa. Kam se hrneme, kam se řítíme, nebo kam se můžeme zřítit.

Obraz č. 2; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Masopust nebo veselí. Tuto je asi nějaký čert nebo co, ale to nevadí.

A – Dovedl by si říci proč, ti to evokuje masopust a veselí?

B – Takhle na první pohled, když nebudu hledat detaily, mi přijde ta postava jako šašek nebo klaun a tyhle ostatní postavy k tomu tak jako přiskakují.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč? Jak na tebe působí?

B – Kladně docela, nesráží mi k ničemu. Takové obrazy mohu vidět. To je zimní krajina, takže by to i ten masopust mohl být.

A – Proč se ti tedy líbí?

B – Je veselý. Působí na mě kladně.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Ne, nenutí. Nemusím nad ním přemýšlet, nepřemýšlím, neevokuje mi k ničemu, je klidný.

Obraz č. 3; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Já jsem nikdy nestudoval obraz, abych se koukal do detailů. Vidím fantazii, nadpřirozeno.

A – Dovedl by si říci, proč tě napadají tyto témata?

B – Planety, obloha. Ten prostředek je mystika.

A – Jsou tam nějaké symboly, které ti připomínají mystiku?

B – Tady ta socha, nebo co to znázorňuje (myslí zelenou ženu), s tou přírodou. To jsou vlastně symboly života.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – no tak ten mě inspiruje k zamyšlení, ale proč, to nedokážu říci, ale nevím proč. Líbí se mi, ale.

Dovedl by si říci, čím se ti líbí?

B – Je tam téma života, mateřství, přírody, planety.

A – Je na obraze něco, co ti vadí?

B – Nejsem puritán. Jako zkomponovat něco takového...to je...pěkný... Líbí se mi celkovou kompozicí nebo já nevím, jak bych to...Nevím, co bych k tomu dál řekl.

A – Co třeba barvy? Jsou ti příjemné?

B – Jsou to teplé barvy, celková kompozice barev nebo prostoru se mi líbí.

A – A to téma, které tam vidíš?

B – Ne, naopak se mi líbí.

O čem tě nutí přemýšlet?

A – Ty si říkal, že tě to inspiruje k zamyšlení, dokázal by si to upřesnit, konkretizovat?

B – Je to život ve vesmíru, život na zemi a ve vesmíru, zrození života. O tom asi přemýšlím. Život a vesmír. Nevím, co bych k tomu víc řekl.

Obraz č. 4, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – No, tak to víš...Kde je nahoře a kde dole?

A – Já tě nechám si vybrat.

B – Co vidím...No?! Pro mě je to abstrakce jako, svým způsobem nevím, co si mám myslet nebo co by to představovalo, když budu hodně...tohle to je pusa a tohle to jsou oči, takže je to figura, ale jako...Bližšího ti nic neřeknu.

A – Takže tam nejsou žádné konkrétní věci.

B – Ne, je to abstrakce, z mého hlediska je to abstrakce, Maximálně vidím tu figuru, když budu až tak prozíravý. Možná že to držím špatně, ale takhle se mi to líbí, je mi to příjemné.

A – může to být ovlivněno tím, že takhle tam něco vidíš?

B – No, ano, nějakou tu figuru, hlavu, takhle tam nevidím nic.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B – Co se mi na něm líbí. No, ta oranžová, ta barva na pozadí, barva pozadí, protože mám žlutou a tyhle barvy rád.

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B – Ke klidu mě evokuje. Ale to spíš dělá ta barva. Ta mě tak nějak uklidňuje.

A – Když se na něj díváš, přemýšlíš o něčem, napadá tě něco?

B – Ne, nepřemýšlím, nechci. Beru to jako celek, prostě to tak je. Je to hotová věc. Nepřemýšlím o žádných detailech. To je jako ty obrazy jak jsou na půl – jedna barva druhá půlka jiná barva. Co si o tom mám myslet, jediné jak ty barvy působí. Ke vzteku mě nenavodí, jediné ke klidu.

A – Dovedl by si říci proč? Je to tou barvou?

B – Ano je to tou barvou. No protože tady není nic, co by řvalo, celkově ten „rámeček“ je uklidňující.

A – Pověsil by sis ho domů?

B – Nevím no.

A – Když by sis měl z těchto čtyř obrazů vybrat, pověsil by sis nějaký?

B – Svým způsobem má každý so sebe něco, když to budu brát, jako kdybych si ho měl pověsit jenom pro radost nebo pohodu, vybral bych si ten poslední a ten druhý. Tyhle ostatní nejsou špatný, ale že bych si je pověsil. Pro mě jsou to spíš historický obrazy. Samozřejmě že se mi jako obrazy líbí, ale není kam je zakomponovat. Vyložene by se to třískalo. Tyhle ty dva jsou takový neutrální a nechají se...Ten první je spíš historický.

A – Je to třeba i téma témata, co jsi v nich našel?

B – Ne. Spíš se na to koukám realisticky. Tenhle druhý bude poměrně větší plátno, nebo alespoň si to myslím.

Obraz č. 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

A – Vidíš na obraze něco jiného než si tam viděl? Jsou na obraze konkrétní věci?

B – Říkal jsem, že je to sodoma gomora. To, že by to mohla být řeka Styx, nebo jak se ta řeka před peklem jmenuje, to mi nenapadlo. Ale v podstatě si myslím, že jsem se přiblížil. Vidím konec světa, respektivě peklo, cestu do pekla. V podstatě se ale můj pohled na obraz nezměnil. Je to teda část s té Dantovo Božské komedie (peklo, očistec, ráj). Tady je znázorněné peklo. Jde o hrůzu, vidím strach. Působí dramaticky.

A – Dovedl by si říci, proč obraz působí dramaticky?

B – Je tam hrůza, působí dramaticky a to je dáno celkovou kompozicí.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Líbí se mi stále. Pro mě je tohle obraz. Je tam napětí, je tam děj. Líbí se mi hlavně po stránce obsahové – vůbec to, že tam děj je a vidím ho.

A – A líbí se ti po stránce ztvárnění, toho jak je obraz namalován?

B – Ano, je to realita, nikde se nic neschovává, nemusím vymýšlet, co tím chtěl autor říci, to jde z obrazu vidět.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

A – Když se na obraz díváš, o čem přemýšlíš?

B – Přemýšlím o těžkostech doby, o hrůzách v obecném smyslu. Nevím, co bych jiného řekl.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Nevěděl jsem, že housle jsou symbolem pro židy, nebo tedy houslista a pravděpodobně to tedy symbolizuje i jeho víru. Ale nevím proč bych to měl vztahovat...mě nepřijde smutný, spíš v něm stále vidím nějaké veselí, masopust. To že na tom pozadí je krajina nebo kus domova, vesnice, ve které žil, to je možné, tady vidím pravoslavný kostel, nebo tedy stavbu na způsob pravoslavného kostela (který ve Vitebsku byl) pro území ruska typickou - tady ty báně, dále život na vesnici, vesnici, což může být spojeno s jeho vzpomínkami na dětství – tady vidím i ty děti. Obraz je plochý, není tu prostor, perspektiva, vypadá nebo působí to jako koláž.

A – Působí na tebe nějak ty barvy? Jak?

B – No právě, že na mě působí celkem vesele. Nedá se říci, že by mě hnaly někam do úzkých.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Asi bych si ho i pověsil doma. Nezavrhují ho. Zřejmě bych ho nezaplatil, ale líbí se mi ☺.

A – Je ti ten obraz bližší, když si se dozvěděl informace? Nebo je pro tebe pochopitelnější? Máš k němu lepší vztah.

B – Spíš mě zaujalo nebo je mi blízké, že jsem se dozvěděl o tom jeho vírea že pocházel z Ruska. To jsou věci, které znám (vím, o čem se mluví).

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Ani ne. Uklidňuje mě. Je mi příjemné se na něj koukat, ale nic mě nenapadá.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Noc a den se tu střídá, to je jasné. Vidím mateřství. Vidím tu spíše ten život, vesmír, střídání, protiklady, ale smrt ne. Autorka si hýčká svého muže – to jak ho drží. Je tu znázorněn jejich vztah, mateřství, mateřská láska.

A – A život ve smyslu obecném nebo konkrétně té autorky?

B – Spíše obecný. Vidím vesmír a zem. Ta zelená postava představuje zemi z té mexické mytologie, to chápu a беру. Působí vyrovnaně, nic mi nevádí (hlavně barevnost). V obraze vidím hloubku prostorovou i po stránce obsahu.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Je zádušný. Já bych to nenamaloval ☺. Za jedno...no vůbec. Takové představy nebo tedy prožitky nemám.

A – Je ti příjemný nebo ti tam něco vadí?

B – No vadí...to spíš, když vezmu toho Diega – de facto je to ženské tělo a mužská hlava, ale to je jediné, co mi tam vadí, jinak nic. Líbí se mi především obsahem.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – tento obraz je k zamyšlení. Musíš o něm přemýšlet, zjistit, co z něho vyplývá.

A – Dovedl by si říci, čím to je?

B – No tak je to zachycení vesmíru a země, těch vztahů, vlastně o tom i přemýšlím, postavení vesmíru, země a člověka. Takové celkové pojetí světa. Můj pohled se změnil, ale nedokážu to více a lépe specifikovat.

Obraz č. 4, kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Zde na mě působí akorát ta žlutá a protože mám žlutou rád, tak je mi to příjemné, ale jinak zde nevidím nic. Tady by mohl být mozek a mozkové závity (modrá), to je jediné, co v tom vidím. Chápu, že v celkovém pohledu nebo z poledu autora to nemá představovat hlavu nebo to nemá z člověkem nic společného (ve smyslu vizuality). Zlato na azuru oblohy, tak zlato tu je, ale oblohu tu nevidím, tady jemožná západ slunce (červená tečka), západ je červený. Ale alespoň vím, že je zde zřejmě důležitý ten vývoj tvorby jako takové. Třeba ten jiný obraz (býčí zápasy), tam je něco alespoň vidět. Jediný symbol, který mě je známý je ta hvězda. A nebe je někdy i černý, žlutá je louka, když kvetou pampelišky, takže jako to možná vidím já, ale jinak nic.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Tohle bych si doma nepověsil, protože tam nic nevidím. Tenhle styl mi absolutně nic neříká, nerozumím mu. Snažil jsem se v něm hledat, ale nic jsem nenašel. No, kdybych ho měl doma, tak se mi asi líbit bude, protože pravděpodobně bude velice drahý 😊.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Stále přemýšlím převážně o tom, o čem to je, co tím chtěl autor říci. Neinspiruje mi to k ničemu, pro mě je to jen zajímavá plocha. Musím tě zklamat.

A – Obohatily tě o něco naše společné rozhovory?

B – Teoreticky ano, nebo teoreticky...Ano obohatilo, ale já to zapomenu. V životě to nepoužívám a ty informace nějak nevyužiji, ale bylo to zajímavé.

A – A změnil si názor na umění nebo výtvarný projev?

B - Ani ne. Já mám obrazy rád, nemusí to být jen krajinka, ale musím tam něco vidět.

Příloha č. 8

Jakub; laická a kritická interpretace
 Obraz č. 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

A – Tohle je více srozumitelný obraz, co na něm vidíš? Napadá tě něco, jako konkrétní téma, co by to mohlo být?

B – Nějaká loď, no hele, to mě jako napadá, že by to mohlo být něco s podsvětím, protože to jsou divný duše, ale prostě ty lidi se na tu loď sápadí a tady v rohu jsou nějaké hradby (připomínají mi to), takže by tam mohla tahle souvislost být...ty dvě postavy na lodi jsou rozdílný, nemají stejnou funkci, jeden je spíše jako kormidelník a druhý spíše jako posádka... dost výrazné jsou postavy na lodi, to ostatní je ponurý a spíše to zaniká

A - Popsal si mi děj, a co třeba popsat barevnost, napadá tě ještě něco?

B – Ty postavy na té lodi jsou dost výrazný a to ostatní spíš tak jako zaniká.

Jak se Ti obraz líbí?

A – Jak se Ti obraz líbí/ nelíbí, jak na tebe působí?

B – No asi ani moc nelíbí, nevím, je to takový...tím, že je to takové ponuré, takže to není úplně to, co se mě na obrazech líbí, mám raději veselejší obrazy, i ty postavy jsou všeobecně takové ošklivé.

A – Takže i ta barevnost i konkrétní postavy se ti nelíbí?

B – No, působí to na mě ponuře, strašidelně a negativně...“no není to hezký obrázek“, z mého pohledu.

O čem tě nutí přemýšlet?

A - K jaké úvaze tě obraz inspiruje, k čemu tě to nutí přemýšlet? Když na obraz koukáš, jestli tě to nutí přemýšlet, co obraz obsahuje, nebo jestli se ti to promítá do tvého osobního života...?

B – No hlavně jsem se fakt snažil přemýšlet, o čem to vlastně ten obraz je, přímo ve mně to jako nic nevyvolalo, abych přemýšlel, o něčem určitě třeba z mého života nebo tak, ale o čem je ten konkrétní obraz, o čem asi vypráví.

Obraz č. 2; laická interpretace

Řádně prohlídni, protože tenhle obraz je mnohem složitější, je zde asi mnohem více detailů a může být méně čitelný.

Co na obraze vidíš?

A - Co na obraze vidíš, nenech se ničím svazovat.

B - Ne, ne já se snažím si obraz prohlédnout a zjistit, co bych na tom měl vidět.

A - Můžeš popsat jen to, co opravdu vidíš, pak můžeš zkusit říci, co by se mohlo na obraze odehrávat.

B - No to mě ani moc nenapadá, co by to mohlo být, je to spojení více věcí najednou - v popředí je velká osoba, co hraje na housle a pak ty ostatní věci, hodně různých věcí na pozadí, ať už je to malá kaplička nahoře, domek, postava asi se svatozáří, nějaký vrata pod ní, domek další, další větší kaplička, a další domky po okolí, stromek s ptáčky a další domky a pak hlavně ta divná postava se třemi hlavami nebo...jo je to postava se třemi hlavami...jo a stopy.

A - Co tě napadá, když se na ten obraz koukáš? Co by to mohlo být? Pokud nic, tak se nic neděje.

B - No asi ani nic moc, tady jsou dost zajímavé ty kostičky. Tenhle obraz je méně srozumitelný než první, tam je vidět, co tam je a tady je hodně věcí, pořád se tomu snažím nějak porozumět, ale stále mi to nějak nedochází. Překvapují mě tady ty stíny, které vypadají jako kostičky, což je zvláštní, že je tam do toho zapojená jakoby šachovnice. Tady je méně vidět děj, je to více věcí dohromady. Tohle může být nějaký umělec a v pozadí se může odehrávat něco jiného.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč?

B - No všeobecně se mi docela líbí, ale nelíbí se mi tři hlavy.

A - Proč?

B - Je to pro mě nepřirozený, je to zvláštní. Obraz všeobecně ale není špatný, nějaké kouzlo má.

A - Říkal si, že je pro tebe obraz hůře čitelný až nesrozumitelný. Dokázal by si říci, co se ti líbí, když je pro tebe nesrozumitelný?

B - Asi nejvíce se mi líbí postava v popředí, to co je pozadí, to nějak nevnímám, ten pán s houslemi, Je to pán? Jo je, tak ten se mi líbí a tahle malá kaplička se mi líbí, je taková roztomilá. Obraz jako celek na mě působí vlastně tak nějak neutrálně, možná proto, že úplně nevím, co v něm hledat, ale postava, co drží housle je mi blízka, protože si můžu představit něco, co je mi blízké, že je to třeba nějaká zábava, muzika...

O čem tě nutí přemýšlet?

B - Tady u toho, z těch několika důvodů jako je kaplička a postava se svatozáří...nejvíce přemýšlím o tom, zda to není nějak nábožensky založený obraz, jinak třeba o nějaké vesnici, že se to odehrává v nějaké vesnici, jestli to třeba není kresleno konkrétně nějak zpátky v době, čase, zda to není skutečně nějaká vesnice. Zpětně mě napadá, jak je tady ta brána a ten anděl, jestli to třeba taky není něco s tím podsvětím, jako byl ten minulý obraz, jestli to taky není nějaký odchod do podsvětí nebo tak.

A - Takže když na ten obraz koukáš, tak tě nutí přemýšlet o nějaké náboženské tématice nebo duchovnu?

B - Jojo, když tak na to koukám, tam mi to připomíná nějakou bránu do podsvětí, odchod pryč.

A - A líbí se ti tedy ten obraz ještě stále, i když si přišel na tuto úvahu?

B – Ano, ano, líbí, tady nejsou ty děsivé postavy, jako na tom předchozím obraze, takže mi to nevadí. Možná ale, že to tenhle autor kreslil ze stejného důvodu jako ten člověk předchozí obraz, ale tady mi to nevadí.

Obraz č. 3; laická interpretace

Tady jsem si přečetl, kdo to nakreslil, ale mě to stejně nic neřekne.

Co na obraze vidíš?

B – Co vidím, Ježíš Marja, první, což bude asi nejrychlejší, jsou nějaké rostliny, k tomu nevím, co bych víc řekl, pak jsou tady kořeny, které nemusejí být od těch rostlin, protože mi přijde, že to má všeobecně společného něco s přírodou jako takovou, pak jsou tady ruce. Ty ruce by mohly být přírody, pak jsou tu ještě druhý, které jsou možná větší postavy v pozadí, která má na sobě vyrostlý strom, ale taky mohly být ty největší postavy, což je asi vesmír, tohle už jsou nějakí přímo lidé + tady jsou prostě, když by tohle byl vesmír, který má v pozadí nejvíce se rozplývající obličej, nejhůře znatelný, tak tady potom může být slunce měsíc nebo jsou to nějaký planety, těžko říci. Pak je tady možná příroda, pak tu vidím nějaký zvíře schoulený, to nevím, to je prostě nějaký schoulený zvíře, a dvě osoby, z čehož jsem si původně myslel, že tohle je dámský pohlaví, ale těžko říct a naopak, co jsem si původně myslel, že je muž tak asi není, protože to má jako dámský prso mi přijde, který tedy drží oheň nebo tak něco což je zvláštní a hlavně má 3, tady potom co je vlastně pod těma osoba může být deka nebo to může mít jiný význam, ale nevím jaký, zaujala mě ještě - tady je nějaký jako ohňostroj možná trochu od srdce nevím jestli třeba to není to srdce nevím, nevím, jestli nemá osoba č. jedna (ten muž) v ruce srdce osoby číslo dvě (Fridy), protože tady je možná vidět, že ta žena pláče, jsou tam vidět slzy. Příběh mě opravdu nenapadá, nebo tam ani příběh nehledám, je to spíš určitá chvíle, která není časově rozlehlá, že je to jen jeden časový okamžik, který ani nemusel mít příběh. Dejme tomu, že jestli jí vytrhává srdce, tak to určitě příběh má, ale přijde mi to jako okamžik.

A - Co se týče čitelnosti obrazu?

B - Obraz je hůře čitelný. Je zde spousta věcí, které se mi nepropojují, ale z druhé strany jsou ty samotný věcí výrazný a jsou dobře vidět a sami vyplývají, rostliny a vlasy jsou dobře propracovaný, jediný co není moc vidět je ten rozmazaný obličej a je tak nejméně rozpoznatelný. Ty věci jsou tak dobře udělaný, že je vidím a rozumím jim, i když je tam spousta věcí, ve kterých nevidím propojení. Příroda – potrhaná poničená – možná proto z ní teče i ta kapka něčeho.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B - Působí na mě mysticky. Není to klasický obrázek ze života, že to není obrázek zeměděle, který kopne do země, je to mystický a je to o něčem, co lidi neuměli pochopit, o nějakém duchovnu ať už o přírodě – ztvárnění přírody jako osoby. Působí jako že to je o neživém, o duchovnu a podobně, celkově se mi líbí, i když není tak čitelný, jak je ztvárněný, i když pořádně nevím, co v něm je. Nepůsobí na mě přeplácaně, ale harmonicky.

A - Přitahuje tě něčím? A Čím?

B - Jo určitě.(a čím?) To asi nevím, mně se líbí, protože je tam toho sice hodně, ale není to tak, že by to vadilo a je zajímavé, jak jsou ty věci propojený dohromady do sebe.

A - Co barevnost, líbí se ti?

B - Takhle když nad tím ještě přemýšlím, pozadí je rozdělený jako den a noc, jedna půlka je tmavá...ale i ty ruce jsou jedna tmavá a jedna světlá. To, co je uprostřed, už rozdělené není. A barevností se mi líbí ty rostliny, ty jsou do detailu, Také se mi líbí třetí osoba ať už tvář nebo vlasy, je zvláštní asi neživá postava ztvárňující něco, ale líbí se mi,

O čem tě nutí přemýšlet?

B - Přemýšlet nevím, kvůli tomu že si myslím, že je to o přírodě, tak přemýšlím o přírodě, ale přijde mi že tady je ta příroda je poničená, takže přemýšlím o tom, jak se člověk k přírodě chová, tím že je tady ta plačící osoba, tak přemýšlím, že možná ta jedna osoba ublížila té druhé, takže možná všeobecně jak se lidé k sobě chovají, hlavně tyto dvě věci, o přírodě a chování lidí k sobě – vztahy všeobecně a možná trošku přemýšlím o vesmíru nebo připomnělo mi to vesmír, také o něm i přemýšlím.

Obraz č. 4, laická interpretace

B - Ježíš Marja, tak to je fajn tohle.

A - Přístup k tomu jak chceš a potřebuješ!

B – Takže 300 kroků doleva, hele, já jdu najít ten poklad. Akorát, vezmu si ten větší a ještě chvílku budu přemýšlet!

A – Nenech se vůbec ničím ovlivňovat, jen si ho pořádně prohlídni a urovnej si myšlenky, pokud nějaký máš, když na ten obraz koukáš.

B – Chtěla si reakci a je 9 minut ticha Tak poprvé si беру velký obraz. Doufám, že mi to pomůže. Na první pohled mi přijde, že to kreslilo dítě, ale asi bohužel ne. Tohle není můj šálek čaje. Každopádně jsou zde opakující se motivy, trošku tedy. Jsou zde fleky/kaňky, některé jsou spojeny mezi sebou jenom klasickou tenkou čárou, některé z čar jsou přerušené půlkruhem/ tři čtvrtě - kruhem, pak jsou tady 3 hvězdičky utvořené šesti čárkami, jedna tenká čára přes celý obraz, teda spíš vlnovka – to není úplně čára. Jedna červená t'opka, která je tam výrazná, odlišuje se barvou od všeho ostatního. Pak je tady velký chuchvalec, který mi připomíná nepěkné věci – vidím chuchvalec chlupů., ale chápu, že to pro malíře mohlo znamenat, že neví, co má kreslit, takže zmatek v hlavě. Okolo toho je půl až tři čtvrtě kruh, který má co do tvaru společného s ostatními čarami + je tam ještě ...já nevím, kohoutek, je to jiný tvar, než ty ostatní, liší se od oblých tvarů – je to rovný hranatý tvar, vybočuje z ostatních tvarů. Přijde mi, že to tam jakoby nepatří.

A - Ruší tě to tam?

B – Ne, neruší, je to tam a všimnu se toho, je to výrazný, ale neruší mě to, možná ta červená kaňka trošku tou barvou, ale tohle se člověk jako já všimne, ale nevadí mi to tam. Barevnost – nelíbí se mi chuchvalec, právě kvůli tomu, že je to jenom taková šedá – nebudu v tom hledat další barvy, šedočerná změť čar a obloučků, je to výrazný, ale nelíbí se mi to. Černá se žlutou mi spolu nevadí, červená žlutá a černá jsou barvy, které rád vidím spolu, ty barvy mi spolu sedí a líbí se mi, ale ten chuchvalec je tam takový ošklivý.

A - Jak je pro tebe obraz čitelný, vidíš tam nějaký obsah, příběh?

B - Připomíná mi to hru Packman - to kolečko, ty puntíky jako oči, tohle mi připomíná otevřenou pusou, co žere něco, ale bohužel jiný příběh nevidím.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B - Nelíbí no, nemám takové obrazy moc rád.

A - Proč?

B - Za prvé jsou to takové šmouhy a je to nečitelné a já v tom nic nevidím, Ten obraz mi nedokáže zaujmout a já se nad ním nechci moc zamýšlet a nechci v něm nic hledat, protože mi přijde, že kdybych v něm hledal další hodinu, tak tam stejně nic nenajdu. Věřím tomu, že kdybych dostal nějaké informace a pochopil trochu, o čem je, tak jsem ochotný změnit názor. Budu mít klid v tom, že budu vědět, o čem je a budu rád, že mi ten obraz alespoň něco řekne, ale i když nechci říkat nikdy, myslím, že nikdy se mi líbit úplně nebude. Nebaví mě, nerozumím mu, nevím co na něm je.

A – Znervózňuje tě?

B - Více než tenhle obraz mě znervózňovaly tři hlavy na obrázku č. 2. Všechno je kresleno jednoduchými značkami, ale ne jen protože se to nejlépe kreslí, ale že mu to vyhovovalo, ale to neznamená, že je to pro všechny pochopitelné.

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B - Jediné, o čem přemýšlím, je, zda jsou ty 3 hvězdičky nějaký skutečný hvězdy nebo ne. A stále o tom, o čem by mohl být, ale jinak nic. Přemýšlím, jestli to není nějaká hvězdná obloha, ale to je asi tak všechno. Přijde mi, že ten autor měl bordel v hlavě - kvůli tomu, že ten chuchvalec je ponurý. Autor možná vyjadřoval nějakou špatnou náladu nebo něco špatného všeobecně.

A - Myslím, že by obraz mohl mít příběh?

B - Nevidím ho!

Parafráze

B - Spíše jsem se nad obrazy nezamýšlel. Protože neumím kreslit, snažil jsem se nakreslit to, co je opravdu důležitý. Ale o obrazech jsem moc nepřemýšlel a snažil jsem se nakreslit to, co pro mě bylo důležitý a co si pamatuji.

Obraz číslo 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Myslím, že se můj pohled relativně nezměnil. Obraz je realistický a jsou na něm vidět postavy, které by mohly existovat a také existovaly. Když si snažím vzpomenout, o čem jsem mluvil minule, tak si myslím, že jsem to docela odhadl. Nic nového mě nenapadá, ale spíše to více zapadá do toho, co jsem viděl předtím.

A – Vidíš na obraze něco konkrétnějšího než posledně?

B – Ano, když vím, že je to Dante a Vergilius, tak zřejmě ty dvě hlavní postavy, co stojí na lodi jsou Dante a Vergilius. Vergilius je Dantův průvodce peklem a je z antiky, takže to bude ta osoba s antickým oblečením (*pravá strana*). Vidím dvě osoby, které se plaví přes řeku Styx, teda myslím, že je to Styx, pak byl ještě jeden název, který se používal v jiné době, ale myslím, že zde je to Styx. Plaví se přes tu řeku do pekla, k branám pekla a pak jsou zde další osoby, které se snaží zachránit. Vidím zde také brány toho pekla (*levá část*).

A – Dovedl by si říci něco k celkové kompozici obrazu nebo jeho barevnosti?

B – Jsou zde velice výrazné syté barvy, obraz je potměšlý, ale jsou zde vidět syté barvy, které kontrastují právě k tomu tmavému. Vidím dost důrazné rozdíly světla a tmy, tedy stínu. Některé postavy na mě působí zdeformovaně, nepřírodně, možná je to pro lepší kompozici.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Asi ano. Obraz se mi líbí více, když vím o čem to je. Hlavně se mi líbí, že jsem měl dobrý odhad, že můj typ, o čem obraz je, byl celkem správný. Myslím, že před tím, jsem tam psal, že se mi obraz nelíbí, že je pochmurný a tmavý, ale teď, když vím, o čem obraz je, se mi líbí víc. Vidím to v jiném světle.

A – Líbí se ti po stránce obsahové nebo stránce ztvárnění.

B – No...po stránce ztvárnění mě zaujala kompozice, to jak umisťuje postavy do formátu, a že je zde vlastně vidět skrytá diagonála, kterou jsem před tím neviděl. Ale po stránce obsahové se mi líbí, jsem rád, že vím, o čem to je.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

A – Co se ti honí hlavou, když se na obraz koukáš, zjednodušeně řečeno.

B – Honí se mi hlavou, že se mi začíná líbit. Samozřejmě trochu přemýšlím o tom pekle, když vidím obraz, kde se to trochu zmiňuje, člověk začíná přemýšlet, jak to tam vypadá, jestli opravdu je.

A – Dalo by se říci, že si buduješ k tomu obrazu nějaký bližší vztah, když přemýšlíš o tom, že se ti začíná líbit?

B – Ano.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Tenkrát jsem to popisoval více méně všechno tak nějak duchovně. Teď když vím, že kreslil nereálné věci, nebo kompozice s reálnými snovými a nereálnými věcmi, tak teď už to tak samozřejmě nevidím. Víím, že je zde nějaká vesnice, v níím možná žil, Stále mě zaujímá ta postava se svatozáří, což je možná tím, že když se zamyslel, viděl nad jeho domovem nějakého svatého. Před tím se mi to zdálo zmatené a více do toho náboženství, ale teď už víím, že to není jen o náboženství nebo duchovnu, ale že to vychází z reálných věcí.

A – Napadají tě nějaké konkrétní souvislosti – věci na obraze v souvislostech s jeho životem?

B – Symboly, chudá vesnice, ve které možná žil, houslista jako symbol jeho víry.

A – Dokázal by si říci něco ke stránce zpracování – kompozice, barevnost?

B – No, spíše jsem si všiml, když si mluvila o tom jak používá barvy, dalších věcí, které jsem před tím moc nevnímá, více mě zaujala zelená barva v obličejí, a že housle jsou dost výrazné. Ta kombinace zelené a těch houslí je velice kontrastní. Minule mě vůbec barvy asi nějak nezaujaly.

A – Působí na tebe nějak ty barvy?

B – Vadí mi hlavně ten zelený obličej, protože je zelený a zdeformovaný. Je nepřirozený. Houslista mi přijde ještě svým způsobem plastický, ale to pozadí, ta vesnice za ní nemá perspektivu, ten prostor není plastický.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Obraz se mi nelíbí. Když si říkala, že byl pak hodně uznávaný, tak mi přijde, že zrovna za tohle nevím jestli to bylo oprávněně.

A – Mohl by si to specifikovat?

B – Oproti tomu prvnímu, kde jsou krásně namalovaný a vystihnutý ty postavy, mají ty tváře, na kterých je zapracováno, mají určité rysy, které lidi mají a tohle je všechno takové nepřirozené. Nevidím za tím tolik práce, jako u toho prvního. Tak „ošklivě“ říkám v uvozovkách, takhle umím já kreslit taky, a tak mi to nepřijde dost dobré v porovnání s předchozím obrazem. Obraz s Dantem je obraz, na kterém je něco hezkýho, hezky namalované, ten další, to je pro mě taková čmáranice a ten zelený, ten třetí se mi také líbí víc – jsou tam kontrasty a je to hezky namalované.

A – Dalo by se tedy říci, že první a třetí obraz jsou ti bližší, protože jsou čitelnější a reálně namalované?

B – Určitě.

A – jde tedy o to, že když se díváš na obraz, který není zprvu příliš čitelný, tak tě nezaujme tolik jako ten, kterému nerozumíš, nechceš tedy nad tím dlouho přemýšlet a hledat tam něco, co nevidíš hned.

B – Ano. Ale je fakt, že když si mi dala ty informace, tak se na obraz dívám jinak, ale nelíbí se mi a to především zpracováním. Možná jsem sobec nebo tak, ale pro mě to není dostatečně dobře namalované. Kdyby ten obsah byl hezky namalovaný, tak by se mi asi líbil více.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Zrovna přemýšlím, jak ve skutečnosti vypadala ta jeho vesnice a jak to chodilo v té jeho době v tom Rusku.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Nyní tam to Mexiko úplně vidím. Před tím mi to taky nepřišlo Evropské, ale nedokázal jsem určit, kam bych to zařadil. Není to jen kaktusama, který jsou převážně v Americe, ale tak celkově. Trošku autoportrét autorky a manžela s třetím okem, no nebudu se dále vyjadřovat...

A – Vadí ti něco? Vadí ti jejich vztah, jak je znázorněný na obraze?

B – No nevadí mi na obraze, ale spíš jeho chování z toho životopisu autorky. A spíše se divím, že s ním pořád chtěla být. No takže Frida s manželem, matka země, vesmír, den a noc, vše je v symbiotickém obětí až na toho psa, který je strážcem podsvětí, myslím, že tenkrát mi to taky tak nějak přišlo. Připomínal mi svou špičatou hlavou Anúbise nebo něco takového. Vše tedy zapadá do toho Mexika, je to celé zasažené do téhle oblasti. Před tím mě nenapadlo, odkud by to mohlo být. Teď když vím, že autorkou je Mexičanka, tak to vidím nebo mi sepnulo. Tady jsou typické mexické květiny a tak podobně. Myslím, že to lépe chápu.

A – Vidíš tam nyní něco jiného než si tam viděl před tím?

B – Já jsem si hlavně myslel, že celý ten obraz je zcela duchovní. On je, ale tyhle dvě postavy mají nějaký reálný základ, sice jsou nějak pozměněné, je to trochu Marie nebo tak, ale mají reálný základ, odráží to reálné osoby, které žili v té době. Před tím jsem si myslel, že je to pouze duchovní, možná jiné zobrazení Madony s Ježíšem, ale nenapadlo mě, že je to reálná ženská s manželem. Teď už tam nehledám mateřství ani lásku nebo takové hodnoty. Vidím už konkrétní příběh. Ale je fakt, že se hodně změnilo hlavně vnímání těch dvou hlavních postav.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Jak se změnil, už jsem řekl, a jestli se mi líbí, nevím, jestli se mi líbil před tím, ale teď se mi docela líbí. Líbí se mi hlavně ten obličej matky země, pak ten kontrast barev, to ztvárnění, je hodně výrazný. Kontrastní barvy a tak. Líbí se mi obsahem i ztvárněním.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Teď mě to spíše vede k mexické kultuře, hlavně.

A – Zaujal tě nějak příběh Fridy?

B – Spíše ani ne, je to asi ošklivý, vím, že si prožila svoje, ale ani ne. Vede mě to spíše k poznání mexické kultury.

Obraz č. 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Když si mi řekla, že se obraz jmenuje tak, jak se jmenuje – Zlato na azuru oblohy, tak teď si říkám, že ty hvězdy, jsou skutečnými hvězdami, a že on to třeba skutečně tak myslel. A je mi jedno, kdyby to tak nemyslel. Ale stále pro mě ten obraz není moc srzumatelný a jelikož tenhle styl nemám moc rád, tak se mi stejně nelíbí a ten černý flek, ta motanice, to klubko, je asi jediné, co se mi tam nelíbí. Kdyby tam místo toho bylo něco jiného, tak by to pro mě bylo asi dobré.

A – Připomíná ti něco ta modrá plocha?

B – Buď chomáč chlupů nebo klubko vlny. Tohle je pro mě jen změť nebo chuchavlec a nic mi to nepřipomíná, tady u těch linek, jsem se snažil na něco přijít, ale tady u toho ne, nelíbí se mi to. Mě přijde, že se to tam ani nehodí, nic jiného mi tu nevádí. Kombinace žluté a černé je dobrá, ale modrá a žlutá se mi nelíbí, to se k sobě nehodí. Ten bílý okraj to ještě více odděluje a zvětšuje ten kontrast.

A – Když se oprostíš od toho názvu a zkusíš na sebe nechat působit pouze ty linie a body, představuješ si něco, působí to na tebe nějak?

B – Možná zde vidím obličej.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Nemám to rád, tuto. Tenhle druh obrazu nemám rád. Sice pod těma znaky něco asociuju, ale nebaví mě to, prostě se nad tím zamýšlet a nemám rád obrazy, u kterých musíš dlouho přemýšlet, aby si pochopil o čem to je.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Myslím jen na to, že hvězdičky jsou hvězdičky a že žlutá a černá k sobě jdou.

A – Je ti ten obraz úplně „fuk“?

B - Nepůsobí na mě ani negativně ani pozitivně, je mi to jedno. Je pro mě nijaký.

Parafráze

A – Co pro tebe bylo při tvorbě parafrází nejdůležitější?

B – nakreslil jsem tam to, co mi přišlo z toho obrazu důležité, aby ten někdo, kdo by porovnával moji „patlaninu“ s originálem, aby tam viděl alespoň nějaké základní věci.

A – Použil si dnes při tvorbě třeba nějaké znalosti, které jsem ti předala?

B – Myslím, že ano. Hlavně, že jsem se u některých snažil dát tam ty barvičky, kde byly důležité.

A – Myslíš si, že tě rozhovory o něco obohatily?

B – No tak bylo to zajímavý, zase jsem se dozvěděl něco o obrazech a všeobecně o těch autorech. Jsem rád, že jsem nějaké obrazy lépe pochopil, že si k tomu mohu vytvořit lepší vztah. Jinak vůbec mám obrazy rád.

Příloha č. 9

Tatjana; laická a kritická interpretace
 Obraz č. 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Je tam moře, v dálce vidím jako by tam něco hořelo, ty lidi mi přijdou, jako když tam odsud utíkají, topí se, prostě nějakou tragédií. Je to v noci a ta tmavá barva zdůrazňuje tu tragédií, s výrazy lidí.

Jak se Ti obraz líbí?

B – Líbí se mi jeho provedení, ale obsah na mě působí depresivně. Já mám ráda optimistické věci.

A – Můžeš říci, co konkrétně na tebe působí depresivně?

B – Ty výrazy lidí a tmavé barvy, výrazy v obličejích, utrpení, strach, tady ty lidé vypadají, že se zřejmě utopili. Obsah na mě působí depresivně.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Spíš k zamyšlení co se tam asi stalo, proč ty lidé utíkají.

A – Takže přemýšlíš o tom obraze přímo.

B – Ano, přemýšlím o obsahu toho obrazu, co se tam děje, vidím tam utrpení.

B – možná je zde i třídní rozdíl – bohatí x chudí. Bohatí jakoby se bránili a nechtěli na loď pustit ty ostatní. (po sepsání dotazníku)

Obraz č. 2; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – No nevím, jestli se trefím, ale na mě ten obrázek působí, že v noci nebo k večeru se rozjařený muzikant vrací ze zábavy.

A – Dovedla by si říci, proč si to myslíš?

B – Podle barevnosti. Za domy je noční - tmavá obloha. Tmavý obličej na mě působí jako za měsíčního svitu, který je i na těch domech a předních částech obrazu. Muzikant je zřejmě veselý, má dobrou náladu, tak si ještě hraje na housle. Vypadá to, že je to v zimě, protože z komínů vychází kouř. Děti jsou tu, ale nevím proč, to mě teď nic ne- napadá.

A – Je tam něco, čemu nerozumíš? Je pro tebe srozumitelný?

B – Myslím si, že ano

B – Tadyhle to vypadá na nějakého ducha, ale může to být jen osvěžení nebo doplnění obrazu, nebo tam je nějaká myšlenka, ale nevím jaká.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč?

B – Líbí se mi! Líbí se mi tam právě ta hra světla a stínu, nebo té tmy a ty světla to ozvláštňují, působí na mě optimisticky, líbí se mi.

A – Čím na tebe působí optimisticky

B – Ten houslista – vypadá, že má radost ze života.

A – Dala by se ta postava houslisty brát jako nějaký symbol pro tebe?

B – Ne, ale postoj postavy a výraz obličeje jsou pro mě symbolem radosti. Líbí se mi, tenhle bych si pověsila doma.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – O radosti ze života, aby člověk byl spíše optimistický než pesimistický, aby se dokázala radovat i z maličkostí.

Obraz č. 3; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Vidím tam několik postav, den, noc, lásku, lásku ke zvířatům, k lidem k dětem k přírodě.

A – Dovedla by si říci, proč to tam vidíš?

B – Protože tam vidím několik postav v objetí. Ve mně to evokuje rodičovství, lásku k dětem i k přírodě. Je to rozdělené na dvě poloviny – na den a noc – ty dva kulaté symboly připomínají slunce a měsíc.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – Tady mám takové trošku smíšené pocity, protože ty objímající ruce a tuto to jako dobře, tam z toho bych cítila i teplo domova, ale výrazy těch obličejů jsou takové mrtvé, studené. Barevně je to vyvážené. Vzhledem k tomu že tam vidím to teplo domova a lásku. Jako dobrý no.

A – Líbí se ti nebo nelíbí?

B – Tady bych jednoznačně neřekla. Líbí se mi ta symbolika.

A – Symbolika konkrétně čeho, kde ji vidíš?

B – Ty ruce, to rozdělení. Nelíbí se mi ty studené obličejy v horní části.

A – Napadá tě, co by mohly ty obličejy představovat?

B – Ne

A – Mohlo by to být i tím, že nevíš, co představují.

B – Ano určitě. Spodní část je teplejší, ta horní je studená. Domů bych si nepověsila. Vadí mi tam ty studené obličejy. Ta druhá půlka, i když je to asi v noci – ta je teplá. Jsou tu dva protipóly. Taky by to mohla být zima a léto, i když tohle není zima. Vidím tam protiklady. Nevím, ale proč jsou tu, nevím, co tím autor chtěl říci. Trochu mě znerozňuje.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Přemýšlím, co tím autor chtěl říci, protože já to z toho nemůžu vyčíst. Ale tak jak na mě působí, tak je tam teplo, láska a na druhé straně chlad, nebezpečí.

A – Přemýšlíš o něčem jiném, třeba i o věcech, které se netýkají přímo obrazu, ale třeba i tebe, nebo jiných témat?

B – To už mě navádíš, ale dobře. Strach z nějakého konfliktu nebo vyburcovat, aby se zabránilo něčemu, abychom drželi pohromadě, chránili si domov a přírodu

B – A potom ještě nerozumím tomu třetímu oku, určitě jsem se s tím symbolem setkala, představovalo to boha, ale tady o tom nejsem přesvědčená, že by to představovalo tohle.

Obraz č. 4; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Na obraze převládá jednolitá žlutá plocha, tady jsou černé obrazce a pak je tam ještě jeden útvar, je šedivý a skládá se z několika vrstev. Pak je tam ještě malý detail – červený, který obraz ozvláštňuje.

A – Připomíná ti obraz něco konkrétního? Pokud ne, je to v pořádku.

B – Nemůžu říci nic konkrétního. Připadá mi to, že autor chtěl vyjádřit něco veselého, ty černé tvary jsou do hvězdiček, potom jsou tam černé skvrny propojené čarami, je tam diagonála, může to znázorňovat nějaký smutek z minulosti nebo je to jen ozvláštňení.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B – Obraz se mi vcelku líbí, převládá na něm teplá žlutá barva, která se mi líbí. Barevně je mi příjemný, nakonec i ty tvary, které jsou na něm zobrazeny.

A – Čím to, že jsou ti ty tvary příjemné?

B – To nedokážu konkretizovat. V celku na mě působí příjemně.

A – Připomíná ti ten obraz něco?

B – Nevím, nevím...

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B – Přemýšlím, co tím chtěl autor říci. V celku na mě působí příjemně, ale nedokážu konkretizovat, nenapadá mě nic konkrétního, co bych měla vidět.

Parafráze

A – Když si dělala parafráze, vzpomeneš si, co pro tebe bylo při tvorbě nejdůležitější? Když si kreslila obrazy, které si nejprve vykládala, o čem si přemýšlela nebo proč si to nakreslila tak, jak si to nakreslila.

B – V podstatě jsem kresebně zjednodušila to, co jsem na obraze viděla.

A – Ty věci, co si tam viděla, tak jsou věci, které tě na první pohled zaujaly?

B – Ano

A – A přemýšlela si o něčem, nebo upravila sis to i po jiné stránce než kresebné?

B – V podstatě ne.

Obraz č. 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Na obraze vidím dvě konkrétní postavy, obraz nebo příběh se zkonkretizoval. Je to Dante a Vergilius dva básníci. Jsou na lodi, která dle názvu obrazu i dle příběhu, kterým je obraz zřejmě inspirován, plují do pekla. Okolo jsou bezvládní lidé.

A – Dokázala by si říci o obraze něco po stránce ztvárnění? Jak to umělec udělal, aby obraz působil tak jak působí? A podobně

B – Dozvěděla jsem se, že obraz je romantický a romantismus se zajímá o drama a to zobrazuje i pomocí diagonál. Vidím zde jednu hlavní a nejvýraznější diagonálu (pravá část obrazu) a pak různě nakloněné postavy nebo části jejich těl. Ty barvy, to jaké použil barvy také dodává dramatické kompozici. Je tu hodně červené a ta je výrazná a symbolizuje například vášeň nebo krev.

A – Je tam ještě něco, co je třeba zřetelné i na jeho dlaších obrazech?

B – No, asi ty ostré stíny, hra světla a stínů.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B - Po dostání informací na obraze vidím konkrétní příběh, který se liší od původní mé domněnky. Myslela jsem, že jde o tragickou událost. Nyní vím, že obraz znázorňuje Danteho a Vergilia do pekla a když beru v úvahu, že by to mohlo být inspirováno Dantovou Božskou komedií, což je svým způsobem, satyra, obraz není tak děsivý.

A – Líbí se ti?

B – Ano, obraz se mi stále líbí, ale stále také jen zpracováním. Příběh, který je zde zobrazen, mi není blízký. Dantovu božskou komedii jsem nečetla a nemám k ní vztah. Nemůžu se plně ztotožnit s tímto dílem. Ale to, jak je obraz namalován se mi líbí, například hra stínů, realistické zobrazení postav a podobně. Také mi není blízké ani příjemné zobrazení mrtvých nebo umírajících postav okolo lodi. Není mi to příjemné, naopak.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Protože obraz tedy zachycuje zřejmě část příběhu, chtěla bych vědět, jak příběh začal a jak skončí, kam se bude děj dále ubírat, jak bude pokračovat. Přemýšlím, že bych si přečetla Dantovu Božskou komedii. Nikdy jsem ji nečetla, vím jen zhruba, o čem to dílo je, ale nyní mě to docela zajímá.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

A – Vidíš na obraze něco jiného po předání informací?

B – No, určitě ano. Podle výkladu životopisu umělce, autora, se některé věci na obrázku stávají konkrétnějšími. Vůbec ten pohled na ten obraz je jiný.

A – Co tam vidíš? Po stránce obsahové

B – Když budu vycházet ze životopisu a vůbec z jeho tvorby, co tvořil dál, tak tam vidím určitou symboliku, vzpomínky autora na dětství. Symboliku jeho národnosti, symboliku odkazující na oblast, odkud pocházel. Je zde zjevná určitá touha po návratu do vesnice Vitebsk, odkud původně pochází. Už zde nevidím, tak jak jsem se při prvním pohledu domnívala, zábavu v zimě. Tím že je autor židovského původu a žil v průběhu druhé světové války, takže už zde není rozjařený muzikant, ale symbolika nabývá jiného významu.

A – Dokázala by si něco dodat k ke zpracování toho obrazu – perpektiva, barevnost, kompozice?

B- Obraz je plochý, není zde uplatněna perpektiva, objekty se různě překrývají. Nevidím zde výraznou plasticitu. Barvy obrazu jsou zvláštní, působí až melancholicky. Jsou tam poměrně čisté barevné plochy.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Obraz se mi líbí, ještě více se mi přiblížil. Líbí se mi životopis autora, jeho vztah k rodné vesnici, ke své národnosti. Přesto, že jeho život nebyl jednoduchý, protože byl židem, tak na svých obrazech ztvárňuje své sny, vzpomínky.

A – Líbil se i obraz před tím?

B – Ano, ale mám na to trochu jiný pohled. Díky tomu, že vím z čeho autor vychází – židovská symbolika, ruské tradice.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Svým způsobem k vlastenectví (smích). Kladný vztah k rodnému místu a rodině. Jinak je to stejné, řekla bych, jako před tím.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – No, nemohu říci, že bych na obraze viděla výrazně něco jiného než před tím. Věci, nebo postavy na obraze namalované se zkonkretizovaly. Ale hlavní body nebo témata vidím pořád stejné, akorát nyní vím, že se pojí s autorčiným životem. Ale po výkladu je příběh obrazu jasnější.

A – Co na obraze tedy vidíš, když ses dozvěděla o autorčině životě a její tvorbě?

B – Na obraze je Frida, která drží svého muže Diega. To soudím dle toho, že jak jsem se dozvěděla ho znázorňovala s třetím okem. Drží ho jako mimino, což by mohlo mít souvislost s tím, že utrpěla úraz a sama nemohla mít děti.

A – Vidíš tam ještě něco, čemu bys mohla přisoudit konkrétní význam?

B – Tak pravděpodobně zde vidím symboly, které se pojí s kulturním prostředím, kde žila, tedy v Mexiku. Také postava, která objímá Fridu a tedy i Diega by mohla být příroda už jen tím, jak je znázorněna – zelená, vyrůstají z ní rostliny. Pak jsou zde nějaké planety a obraz je pomyslně rozdělen, to by mohlo symbolizovat rozdíly, ona prožívala rozpory například s Diegem, jejich vztah byl vášnivý a bolestivý.

A – Dokázala by si něco říci o zpracování obrazu – kompozice, barvy...

B – Takže jsou zde symboly, které Frida používá ve svých obrazech (třetí oko a podobně). Postavy jsou umístěny jakoby do trojúhelníku, což by mohlo připomínat rodině zázemí a Frida chtěla mít děti a rodinu a lpěla na tom. Barvy jsou symbolické pro Fridu a její pohled na Mexiko, tedy tak se mi to jeví, když si vybavím informace, které mi byly sděleny. Malba je spíše plošná, není zde tak velký prostor jako například u toho prvního obrazu. Není zde perspektiva a dozvěděla jsem se, že ji ani příliš nepoužívá a to proto, aby vyzdvihla samotný příběh.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Už jsem říkala, že obraz se mi jeví skoro stejně, jen jej vidím více do hloubky. Příběh je konkrétnější. Vidím zde konkrétní osoby a symboly. Lépe se v něm orientuji, ale ty hlavní témata vidím stále stejná – láska, rodina, příroda... Obraz je mi ale bližší, tím, že jsem se dozvěděla o autorce i konkrétní informace k obrazu. Autorka měla poměrně zajímavý život, který se tedy evidentně odráží na obraze. Doposud jsem přehlížela konkrétní symboly, jako mateřství, bolest, láska...

A – A líbí se ti?

B – Barevností a zpracováním ano, i téma je mi bližší, ale ...líbí se mi více

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Obecně přemýšlím o smyslu života a jeho hodnotách. Už jsem říkala, že mě autorčin život velice zaujal a dokonce jsem nedávno viděla i film Frida, který se mi velice líbil. Přemýšlím o jejím životě, vztahu s jejím manželem Diegem a tom všem, co kóduje do svých obrazů. Když mám o obraze mluvit, hodně se mi vybavuje ten film a možná jsem tím ovlivněna. Přemýšlím, prostě co vše odkrývala ze svého života v obrazech, co prožívala a co vyjadřuje.

Obraz č. 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B - Člověk tam musí hledat to svoje, ale nemůžu se ztotožnit s jeho myšlenkou. Ty hvězdy třeba tu oblohu mohou představovat, ale ne každý z těch symbolů může mít stejný význam pro mě jako pro někoho jiného. Ta rozdílnost, buď je mi ten obraz pocitově příjemný, nebo nepříjemný. Já v tom mohu vidět něco jiného, než někdo druhý a ten tam zase může vyčíst něco jiného, než původně zamýšlel autor.

A – On právě pracuje se znaky, které vyvolávají asociace. Prostřednictvím těchto znaků se snaží proniknout do podvědomí. Ten obraz tě tedy buď zcela přitáhne, nebo naopak vůbec. Určitě jsou zde viditelné nějaké znaky, které na tebe působí nebo v tobě něco vyvolávají.

B – No když se na to koukám, vidím tam žlutou čistou plochu, žlutá ve mně evokuje sluníčko. Vidím tu hvězdy, ty pro mě představují oblohu – noční oblohu. Tím pádem si to můžu vysvětlit jako ranní rozbřesk, přechod mezi dnem a nocí. Planety ano, hvězdy ano, prostor také, možná ještě ženu, ale muže ne – při sdělení informací jsem zjistila, že by tam měl být mužský a ženský princip. Byly mi představeny další obrazy od tohoto autora a o těch bych se mohla bavit hodiny, ale o tomhle ne.

A – Všechny jeho obrazy mají hluboký filozofický podtext, užívají stejných principů znaku, ale jeho ranější díla jsou pouze figurativní, naše dílo je již období, kdy se oprostil od figurativního zobrazení.

B – Já tomu rozumím. Ale říkám, vidím zde pouze vesmír oblohu, hvězdy – symboly mi toto evokují, Je zde i barevnost – žlutá teplá příjemná barva, kontrast žluté s bílou a černou – připomíná mi oblohu.

A – Zde je důležité si uvědomit, že divák je zde součástí obrazu více než u například romantických obrazů.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Když na obraz koukám, zřejmě pracuje mé podvědomí, protože obraz je mi příjemný, ikdyž v něm neumím přesně číst.

A – Může to tedy být tím, že některý z těch symbolů máš někde v sobě zakódovaný v souvislosti s nějakým příjemným zážitkem?

B – No pravděpodobně ano. Já si to ani jinak vysvětlit neumím.

A – Vidíš ho jinak než před edukací? Nebo přemýšlíš o něm jinak?

B – Nehledám tam nic, co tam nevidím, ani to, co vím, že tam je. Je možné, že v mém podvědomí je dětství, nebo například dětské kresby a může mi ten obraz toto připomínat. Zmíněné je mi příjemné.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Proč na mě působí tím příjemným dojmem, ale o tom jsem se zmínila v předchozí otázce. Přisuzuji to svému podvědomí, které zde určitě hraje roli více než u jiných obrazů.

Parafráze

A – Co pro tebe při tvorbě parafráze bylo nejdůležitější?

B – Asi jsem volila symboliku?

A – Jakou symboliku, čeho?

B – Po vysvětlení obrazů, co jimi chtěl autor říci, po výkladu, tak co ten autor asi chtěl říci, tak jsem namalovala takové hlavní body.

A – Takže ty symboly vychází z informací, které jsem ti předložila?

B – Ano, ty pro mě nejdůležitější.

A - Obohatily tě rozhovory o něco? Daly ti něco?

B – Určitě ano. Dozvěděla jsem se něco o těch autor, to jak žili, co a jak tvořili, udělala jsem si větší představu.

A – Změnil se tvůj pohled na umění nějak?

B – Asi částečně ano. U moderního umění (i u toho staršího) se na to člověk dívá jinak, z jiného pohledu. Objasnilo mi to některé díla, nebo jakým způsobem se dívat na abstraktní moderní umění. Změna pohledu je kladná.

Příloha č. 10

Kristýna; laická a kritická interpretace

Obraz č. 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Víš, jako co mi to přijde? Jako Noemova archa, ale s lidmi. Tady tihle dole se na loď už nemůžou dostat, protože se sem nevejdou. Potom jsou tam nějací monarchové a u sebe na lodi nemají místo. Ono já jsem teď koukala na *Lidice, ještě jsem to nedokoukala, takže teď z toho filmu budu možná ještě trošku ovlivněna*. Tady je vidět někdo z pekla. Tady je něco červeného – asi jako peklo, ze kterého odjíždí. Plují někam a asi vůbec neví kam. Každý z těch lidí má svou vlastnost, tady tenhle má v očích zlost, má zvířecí pohled, stává se z něj zvíře, tady ten má zoufalost, nechávají to osudu. Tady tenhle je pán, dejme tomu král, a vedle je sluha, který se o něho stará a snaží se ho chránit, aby se mu nic nestalo. Přijde mi, že chtějí těm lidem pomoci, ale na druhou stranu chtějí přežít, uvědomuji si, že kdyby ty ostatní lidi vzali k sobě na loď, tak by mohli umřít i oni. Tady to vypadá, jako kdyby se někdo snažil dostat z té lodi ven, tady jsou dvě postavy, asi milenci, zřejmě, ty už se od nich odpojují a umírají. Tohle vůbec nevím, co je, to vypadá jako nohy. Oni ho asi chtějí vyhodit ven (popisuje postavu, která se drápe na loď – na obraze je vidět noha a trup s rukou). Tady tenhle vypadá jako démon, má červené oči a asi je chce zabít. Možná je to bůh vodního světa a snaží se je všechny stáhnout k sobě. Co se týká počasí, tak je bouřka.

A – Vidíš v tom obraze tedy nějaké konkrétní téma?

B – Mám to jako nějak pojmenovat třeba? Z pekla do pekla. Nebo z pekla do beznaděje.

Jak se Ti obraz líbí?

B – No...Moc dobře na mě nepůsobí. Není to ten typ obrazů, který bych si doma pověsila. Působí na mě depresivně.

A – Čím?

B – Pohledy těch lidí, to že jsou tu nějací dva a nesnaží se jim pomoci, nedrží za jeden provaz, nejsou všichni na lodi, ať by to dopadlo jakkoli. Zpracování se mi líbí. Z malíře - malíř dokázal vystihnout vlastnosti a pohledy, to jak se ti lidi cítí. A z pohledu mě, nelíbí se mi, nelíbí se mi to téma.

O čem tě nutí přemýšlet?

A – Můžeš to vztáhnout k čemukoliv...

B – Přemýšlím o lidech třetího světa, který jsou na tom hodně špatně, třeba ty africký děti – snažit se jim pomáhat.

A – je to první myšlenka, která tě napadne?

B – Ano. Všichni lidi by měli být na stejné úrovni.

Obraz č. 2; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Tak tenhle je určitě veselejší než ten před tím. Na obraze vidím nějakého týpka, který je celý zelený a tou barvou v obličeji mi připomíná vodníka?! No čerta spíš, ale zeleného?! Hraje na housle, kráčí přes nějakou vesnici, asi to není reálná bytost, za ním je ještě nějaký duch, vypadá to jako anděl protože nad ním je svatozář. Ve vesnici jde nějaká rodinka, nebo spíš tři pánové a asi ho slyší. To je hrozně divný obrázek.

A – Proč? Dovedla by si to specifikovat?

B – Vůbec se v něm nevyznám

A – Dovedla by si říci, čím to je, že se v něm nevyznáš?

B – Není tam nic úplně jasného. On někudy jde a není vlastně vidět kudy. Jednu nohu má na domě jednu ve vzduchu.

A – Je pro tebe ten obraz čitelný?

B – Ty domečky vypadají, jako že jsou otevřené a je do nich vidět, nebo možná jen u tohohle. Tady jsou nějaké stopy, jedna černá druhá oranžová. Tady je černá plochá, která mizí. Pak mi musíš říci, co to je☺!

A – Když by si tedy měla sesumírovat, co na obraze vidíš?

B – Vyjmenovala bych jen určité prvky, co tam jsou – dům, anděl, zelený houslista, divný kostelíček, modrý strom, rybníček – hm to je blbost, nějaký lidi – u toho prvního mi přijde, že má jen hlavu a nohy, nevyznám se v tom. Ten obraz nějaký příběh mít musí, ale já to v tom nevidím. Ty prvky něco dávají dohromady, ale mě ne. Pro mě to nemá ani žádné pocity pořádné. V tom houslistovi žádné nevidím, jako kdyby jen pózoval, než ho někdo namaluje, nevidím žádné city, vlastnosti, které má. Jen se lehce usmívá a vypadá to, že pouze rád hraje na housle a chodí po vesnicích.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč?

B – Nelíbí se mi, protože v něm nevidím nic, co by mě nějak zasáhlo, pocitově ani rozumově.

A – Je ti blízký ten obraz?

B – Právě že vůbec, je mi hrozně vzdálený.

A – Dovedla by si říci, čím to je?

B – Nevidím tam určitý příběh.

A – Myslíš nějaký, který ti je blízký?

B – No nemusel by být blízký mě, ale tak abych tam něco viděla a věděla, co je zač, třeba ten houslista. Určitě bych si ten obraz nevystavila doma, ale třeba do kanceláře ano, nebo třeba do čekáren – o tom obraze musíš přemýšlet a hledat příběh a co všechny ty prvky znamenají.

A – jak na tebe tedy působí?

B – Chaoticky. Tady ještě koukám, že ti lidé mají na sobě věnce nebo kytky, třeba je nějaký svátek, třeba dušičky☺! (rozhovor byl proveden na „dušičky“). Trošku na mě dušičkově působí.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – Čím mě inspiruje? Vůbec ničím. Přemýšlím celkově o tom obraze, co znamená. Když nevím o čem je, tak těžko mě může něčím inspirovat. Prostě tam vidím věci a nedokážu si je spojit dohromady.

Obraz č. 3; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – V tomhle vidím matku přírodu třeba, která objímá tu přírodu jako takovou a brání jí. Ta žena má srostlé obočí – je stále přírodní. To její dítě se třema očima tak furt ho má ta příroda ráda. Nevím, která z těch horních postav je matka příroda, ale asi ta vzadu s těma očima, snaží se ve svém náručí chránit svět. Pak je na obraze matka s dítětem. Příroda stvořila a chrání člověka, kolem toho jsou rostliny a planety – měsíc a slunce, jsou tu i zvířata, pod těma velkýma rukama je už zem

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – jak na mě působí? Působí na mě přírodně pozitivně, dává mi to nádech života, přírody. Je to pro mě příjemný pocit se na ten obraz koukat

A – Dovedla by si říci přesně, proč z toho máš příjemný pocit|?

B – Protože je tam ta příroda, nějaký život, že ta matka příroda bere lidi takový, jací jsou, ať už mají o jedno oko víc nebo ne.

A – Je ti ten obraz blízký?

B – Jak jako? No snad jak ta matka chrání tu přírodu, pečovatelsví. Obraz se mi líbí.

A – Když by ses měla vyjádřit k formě toho, jak je to zpracovaný, líbí se ti po všech stránkách.

B – Ano, chápu všechny ty věci, co jsou tam nakreslený. Třeba tady je mladí a stáří (to dítě je mladý člověk a stáří vidím v té zelené osobě – tedy ty vrásky jako praskliny), je tu nějaký smutek, beznaděj, starost. Ještě přemýšlím, co to teče z té bradavky, jestli je to nějaká voda života.

O čem tě nutí přemýšlet?

B – měli bychom se navzájem brát takový, jací jsme, navzájem se chránit.

Obraz č. 4; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Vidím abstraktní dílo, který si každý může určit, kde je vršek a kde spodek. Mně se to líbí víc takhle.

A – Dovedla by si říci proč?

B – Protože ten vršek mi připomíná oči, trošku tvar obličeje, tady jsou nějaké vousy, takže by to mohl být starší člověk, který je veselý.

A – Takže v tom hledáš nějaké konkrétní věci?

B – No, ano trochu ano – jsou tu hvězdičky, tady ty kaňky, musejí něco znamenat, Můžou to být vzpomínky. Tahle mi připomíná tvar srdce – vzpomínka na nešťastnou lásku. Tady je jako pusa (linie přes celý obraz) – směje se a tady má vrásky.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B – Působí to na mě jako upřímný pohled nějaké člověka. Trošku v tom vidím ten obličej, ten člověk je starší, už toho hodně zažil a do toho obrazu dává momenty, které zažil – láska, smutné vzpomínky. Ten úsměv je ale přesto dobrý. (upoutali jí dvě skvrny, které jsou spojené čarou a jedna je menší jedna větší – hledá příběh a propojení mezi nimi. Je celý žlutý, žlutá symbolizuje slunce. Na mě působí pozitivně, ne úplně ale více než negativně. V kontextu s tou žlutou mi to připadne jako něco veselého – třeba narození dítěte, úspěch. Obraz se mi líbí. Je takový veselejší, při tom na každého může působit jinak. Každý si v něm může najít jiný příběh.

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B – Jak by vypadal můj obraz mě, zevnitř. Kdybych měla shrnout moji základní barvu, kolik by tam bylo kaněk, jizev, jaký já bych měla úsměv.

A – Nutí tě tedy přemýšlet o tvém životě?

B – Spíše o tom jak bych se ztvárnila. Možná bych to měla zkusit nakreslit.

Parafráze

A – Co pro tebe bylo důležité při parafrázi, jak si to kreslila?

B – Kreslila jsem to tak jak to vidím, jak bych to přetlumočila nějakému dalšímu člověku tak, aby pochopil, jak to vidím já.

A – Co si tam kreslila za věci a proč?

B – To co pro mě bylo důležité a zásadní, to co na mě nejvíce působilo., to co jsem tam viděla hned.

Obraz č. 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Takže se jedná o cestu do pekla. Jsou zde dvě hlavní postavy Dante a Vergilius. Okolo nich jsou odsouszené duše, které jdou do pekla. Téma obrazu je asi inspirováno tím, že umělec měl zájem o literaturu a mytologii. A tento obraz vypráví o dantovi na cestě do pekla. Pohled na obraz se mi určitě změnil, jsou zde už konkrétní postavy, což jsem před tím nevěděla. Obraz má konkrétní příběh.

A - Dokázala by si říci něco ke zpracování obrazu? Barvy, kompozice, perspektiva?

B – Tak malíř maloval v období romantismu a tam se dbá na dramaturgii výjevu a tady na tom obraze jsou dramatické barvy – červená a je temný, což vyvolává pocit, nebezpečí. Postavy jsou v pohybu v nějaké situaci, jejich pozice a výraz také připomínají nebezpečí. Jsou tady diagonály, které se používají pro vyjádření dramatu. Také jsou zde ostré stíny a světla.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Obraz jako takový se mi nelíbí, na mě moc tmavý, smutný. To téma mi není zcela blízké. Působí na mě negativně, obraz i téma. Líbí se mi ale zpracováním. Ty ostré přechody stínů, to, že je realisticky namalovaný.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – No, když jsem se dozvěděla o životě autora a konkrétně o obraze, o tom příběhu, který zobrazuje, napadá mě, že bych se nechtěla podřizovat tlaku společnosti, chci být svobodná.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

A – Vidíš na obraze třeba nějaké jiné „věci“ než si viděla doposud?

B – Po tom, co jsi mi řekla o tom malíři a jeho životě, tak už mi ten obraz dává větší smysl. Protože před tím jsem se snažila všechny ty věci – houslistu, domečky a tak dále dát dohromady a nešlo mi to, nechápala jsem, co tím chtěl autor říci, ale teď už to chápu více. Myslím, že je zde vidět jeho dětství, to jak na něj vzpomíná, je zde vidět i že byl – používá ty symboly, jako například houslistu. Je vidět, že ten houslista je v pohybu. Na tomto obraze je vidět i chudoba Běloruska v době, ve které vyrůstal. Jsou zde obsažené jeho vzpomínky. Je zde také vidět, z toho tématu, že měl rád hudbu.

A – Dokázala by si říci něco k barevnosti, když jsem ti řekla, jak pracoval s barvou ve svých obrazech?

B – Tak, vypadá to ...ty barvy jsou melancholické, stejně jako v jiných jeho obrazech. Je vidět, že barevnost asi přizpůsoboval svým vzpomínkám a tomu, co potřeboval vyjádřit. Také tady není příliš vidět stínování.

A – Mohla by jsi mi říci něco o kompozici, perspektivě a podobně?

B – Tak jak jsem se dozvěděla, perspektivu moc nepoužíval a zde je to také vidět. Ty věci se různě překrývají i nelogicky.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Změnil se hodně. Díky tomu příběhu, o autorovi a jeho tvorbě teď vím, co to znamená. Že používá symboly. Před tím na mě působil dost chaoticky. Teď už tuším, o co tam jde. Mě se líbí, když umělec používá věci ze svého života.

A – Takže se ti obraz líbí, líbí se ti více než při prvním setkáním s ním?

B – Určitě. Obraz už mi dává smysl.

A – Takže se pro tebe po předání informací stal čitelným?

B – Ano.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Inspiruje mě k tomu, že bych měla zavzpomínat na své dětství a nějak ho zaznamenat, třeba to taky namalovat, než na to zapomenou všechno. I třeba pro mé děti, aby věděly, jaké jsem měla dětství. Před tím jsem přemýšlela, o čem to je a nutilo mě to zjistit bližší informace. Teď když už to vím, mě to nutí přemýšlet o svém dětství a zaznamenat ho.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Takže můj pohled se opět změnil. Jsou zde konkrétní postavy. Jde o autoportrét té malířky. Ona nemohla mít děti, možná proto drží svého manžela jako dítě, chrání ho a pečuje o něj. Tím, jak je tam znázorněna noc a den je vidět, že toho Diega chrání pořád. Jsou zde prvky Mexika – bohyně země. Maluje vše, co vidí. Nic není její iluze nebo sen, vše zaznamenává dle skutečnosti.

A- Dokázala by si říci, proč si myslíš, že jsou tam ty ruce s kořenama? Mohlo by to mít nějakou další souvislost s jejím životem?

B – No mohlo by to znamenat, že se cítila i jako Mexičanka i jako Evropanka, díky jejímu původu.

A – Dokázala by si opět říci něco k tomu, jak je obraz vytvořen, zvrátněn, zpracován?

B – používala složitou techniku, při které se musela velice soustředit, musela hodně míchat barvy a přechody barev na obraze jsou dokonalé. Zřejmě jí na tom moc záleželo. Volí barvy, třeba červenou, je to symbol smrti, ale i lásky a vášně, kterou prožívala s manželem. Barvy jsou spíše zemité.

A – A co ke kompozici, napadá tě něco, co uplatňuje ve svých obrazech a i na tomto je to patrné?

B – Nepoužívá perspektivu, aby vyniklo to, o čem ten obraz je, to téma.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Mě už se líbil i před tím, teď je takový smutnější, ale líbí se mi pořád. Nyní to má v sobě náboj, který dokáže člověka zasáhnout.

A – Je ti ten obraz bližší než při prvním setkáním se s ním?

B – Ano to určitě, je mi bližší.

A – Na obraze je mnoho témat, je ti některé z nich blízké?

B – To nevím, ale spíš je pro mě hlavní, že to dokážu lépe pochopit, dokážu se do autorky vžít (potažmo do obrazu). Já jsem nezažila to, co zažila ona, ale snažím se do ní vcítit, jak jí bylo, co prožívala.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Asi, že bychom si měli vážit života. Snažit se život prožít. Mít své cíle stejně jako Frida do konce života věřila, že se uskuteční její výstava a podobně.

Obraz č. 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Podle toho, co jsi mi řekla (název obrazu), vidím na obraze oblohu, tady tohle modré bude to azuro, hvězdy, to budou klasické hvězdy na obloze v noci, ty černé tečky by mohly být planety. Ta červená tečky by, si myslím, mohlo být slunce, plocha je žlutá a slunce je stejně ohnivé. Tahle černá čára by mohlo být kus vesmíru nebo černé oblohy, mléčná dráha. On se zabýval geometrickýma tvrama, což je zde vidět. Co se týká barev používá syté barvy, které tvoří kontrast, jsou to čisté barvy. Jeho obrazy nejsou v perspektivě, jsou plošné, aby zdůraznil to téma.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Líbí se mi, že každý si v obraze může představit něco jiného. A nutí se nad tím pořádně zamyslet. Více se mi ale líbil opačně, viděla jsem tam starého pána, ty linie mi připomínaly něco, co znám. Teď už na ten obraz koukám jinak. Vidím tam oblohu a přemýšlím o něm.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Jelikož jsem na obraz koukala obráceně, tak se změnilo hodně. Před tím jsem tam viděla starce a teď už ne. Nutí mě se nad ním zapřemýšlet. Inspirovat mě ničím neinspiruje, ale nutí mě přemýšlet o tom, na co asi autor myslel, když obraz tvořil, co pro něho znamenají ty znaky a podobně.

Parafráze

A - Co pro tebe bylo při tvorbě parafrází nejdůležitější? Proč si tam nakreslila to, co si nakreslila?

B – Důležité pro mě bylo to, co jsem viděla na obraze a co jsem se o obraze a autorovi dozvěděla.

A - Obohatily tě rozhovory o něco, dal to rozbor a diskuze o dílech něco?

B – Ano, určitě, ty informace o malířích a obrazech.

A – Změnil se tvůj pohled na umění? Jak?

B – Určitě ano, dozvěděla jsem se, jak a proč tvořili. Co používaly za techniku a co je například kompozice, jaké jsou techniky a podobně.

Příloha č. 11

Lukáš; laická a kritická interpretace

Obraz č. 1; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B - Přejde mi to hrozně temný, tam jde o to, že to má být spíš něco, co má společného...nějaká zkáza lodi, tady vidím loď, pak jsou tam nějaký lidi – tenhle vypadá jako čert, tady je nahatá paní, tu postavu dole ani nepoznám. Všechny postavy mají divný výraz v obličeji. Mě všichni přijdou jako z pekla – jsou rozčuchaní, a mají divný výraz ve tváři. Tenhle má na hlavě korunu, bude asi důležitý, toho mají asi chránit před těma ostatníma. Ostatní se na něj dobývají na tu loď. Hlavně to je hrozně...působí to na mě depresivně, protože je to všechno tmavé. Dejme tomu, že by tam měla být asi nějaká voda. Zřejmě to bude v noci nebo za bouřky, támhle nahoře v rohu to mají být nějaký blesky nebo nějaký osvětlený hrad. Je to nějaká zkáza.

Jak se Ti obraz líbí?

A – Jak se ti obraz líbí, pokud se ti líbí nějaké detaily, proč? Líbí se ti jako celek?

B – Těžko říci, je to hrozně tmavý, na zvětšeném jsou více rozeznat tváře, ale ...Líbí se mi tenhle dole nalevo, je z nich nejstrašidelnější a vypadá jako největší belzebub.

A – Takže celkově se ti ten obraz nelíbí?

B – Byla by z toho moje noční můra, protože bych se hrozně bál. Působí to na mě takovým...jako ošklivý podzim. Neříkám, že se mi nelíbí, ale na mě je moc tmavý, smutný. Rozhodně z malířského hlediska to muselo být velmi složité. Je to zřejmě výjev z minulosti. Možná to má návaznost na náboženství.

O čem tě nutí přemýšlet?

A – Nutí tě o něčem přemýšlet, může se to tkat tvé osoby, nebo konkrétně toho obrazu

B – Když se budeme špatně chovat, přijde velká zkáza a potopa. O tom mě to nutí přemýšlet. Když budeme zlý, tak si pro nás přijde...!

Obraz č. 2; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B - Těžko říci. Když mě to připadá jako z té kreslené pohádky, Kuba kubula a Kuba kubikula a ten, co hraje na ty housle, vypadá úplně stejně jako Barbuča, kdybych o tom myslel nějak jednoduše, samozřejmě ono to bude mít nějaký složitější podtext. Když vidíš tady křížky, tady ty divný praptáky – teda ptáky, asi už bude zima, když se topí. Ten co má ty tři hlavy tak ten někam kouká, asi do toho – jestli to je nějaké vězení, Ta postav co je v tom vzduchu vypadá jako duch. Ten je celý zelenej. Já mám rád zelenou, takže tenhle obraz na mě působí lépe než předchozí. Ty housle mají jenom tři struny, já tedy neznám ty nástroje, ale přijde mi to zvláštní. Tady jsou nějaký stopy, ale proč je jedna červená a jedna černá? Na druhé straně jsou dvě černé. To je divné dost. Ale hlavně...proč tenhle má tři hlavy. A na obraze vidím – ducha, domečky, kostel, já nevím, jestli ta hlavní postav je muž – mě připomíná medvěda, hraje na nějakém kopci a je to v zimě, to bílé vypadá, že je sníh. Je zvláštní, že ty ptáci jsou bílý v zimě, že někam neodlétly.

Jak se ti obraz líbí/ nelíbí a proč?

B - Když ho vidím, nezasmál bych se. Ten předchozí jsem napsal, že se mi nelíbí, ale protože na mě působil smutně. Ale tenhle, ne že by na mě působil depresivně, na mě působí depresivně ta zima a ten sníh. Hlavně ten duch vzadu. Proč ho tam ten autor dal. Jsem z toho neklidný. A proč tenhle panáček má tři hlavy a k tomu ještě jednu s kloboukem, jednu s indiánem, ta spodní vypadá, jako kdyby tam měl taky nějaké brka.

O čem tě nutí přemýšlet?

B - Nutí mě to přemýšlet, že když nebudeme dobře hospodařit, tak budeme muset hrát venku na zimičce. Ale proč tamten má tři hlavy, to fakt nechápu a ještě kouká do toho domečku...Proč jsou tam všude ty křížky? Je to naprosto nelogické – ty červené stopy, přijde mi to celé nesrozumitelné.

Obraz č. 3, laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – jé, tam je zelený☺. Musím se na to kouknout z dálky, protože tam musí být vidět ty ruce. No (povzdych). No mě to přijde jako děti jedné planety. Protože jakoby tam je ta černá ruka zelená ruka, té osobě teče mléko z toho ňadra. Na té zemi by měli držet pohromadě jak černý tak jinak barevný, tak nemocní, tak indiáni. A jestli je na světě krásně, nebo když je temno... A ještě i zvířata, když tady vidím tu myšku nebo co to je. Akorát těch kaktusů je tu na mě moc. Ono to má asi nějakou návaznost na Mexiko nebo něco takového, na indiány. Tady dole to vidíš, že jo, nějaký kořeny lidstva. Akorát těch kaktusů je příliš. Možná dokonce to může být o nějaké indiánské minulosti, protože tahle holka mi přijde jako Pocahontas a tenhle mi přijde jako indiánský bůh nebo šaman jak má to třetí oko.

A – Napadají tě nějaké témata, když se na ten obraz díváš?

B – Témata? Mě to přijde jako... tématem je návaznost na minulost nějaké indiánské kmene, který tady už třeba není. Vyhnul, ale že ty kořeny zde zůstaly. Nejvíc se mi líbí postava až úplně nahoře (nejvyšší postava). Ten to má zřejmě nejvíc pod palce. Ona je zde totiž taková jakási posloupnost. Ten nejvyšší má pod sebou postavu, které teče z prsu mléko nebo voda, ten má zase pod sebou ty další postavy – tu indiánku s chlapce, který má třetí oko a samozřejmě i to zvířátko a tu zeleň, má to prostě pod palce, je tu návaznost, posloupnost. Pro mě nejsou důležité ty postavy uprostřed, ale ta úplně skoro neviditelná, u které se jakoby střetávají asi dva světy – jedna půlka je zelená a druhá tmavá, možná jsou to období, ale možná taky kultury.

Jak se ti obraz líbí a proč?

B – Obraz se mi líbí.

A – Dovedl by si říci, proč se ti líbí?

B – protože jsou tam hezký barvy, moje oblíbené. Působí na mě jako rodina, je to tam pohromadě. Říkám, děti jedné planety, všichni jsou obyvatelé země a tak. A Všichni sem patří.

O čem tě nutí přemýšlet?

B - Inspiruje mě to k tomu, že bych chtěl cestovat. Podívat se daleko.

A – A o čem ještě přemýšlíš, když na ten obraz koukáš?

B – Působí na mě dobře, mám z něho dobrý pocit, působí uklidňujícím dojmem.

A – Proč?

B – Ta posloupnost, že se drží všichni pohromadě.

A - Je tam něco, co ti vadí?

B – Množství těch kaktusů.

A - Co máš proti kaktusům?

B – to nemá návaznost na kaktusy, jde spíš o to, že jsou to trny, ty trny jsou v rámci života – když se lidi budou chovat dobře, tak budou vystaveni trnům a když se budou chovat dobře, můžou se jim vyhnout, samé ostny a trny, ale i přesto, že je jich tam tolik, tak se všichni drží pohromadě.

A – Takže bychom mohli říci, že kaktus a jeho trny jsou pro tebe symboly nebezpečí?

B – (hbitě, jednoznačně)Jo!

Obraz č. 4; laická interpretace

Co na obraze vidíš?

B – Co to je ☺? To je bomba tedy...Mě to nevadí, mě to neznepokojuje nebo tak, ale...Jo...Hm...Takže, co na něm vidím...Těžko říci ☺. To snad má být zvonek?! Tady máš to kladívko, a když to zmáčkneš tak ono to začne zvonit, tady máš klubičko těch drátu, ale proč je to celé žluté? A tohle to (to šedé), je jako, kdyby v tom byla vsazená nějaká fotografie, je to něco jiného. Teď přemýšlíš o tom, jestli to tam má být, nemá být a hlavně, proč to tam je?! To všechno okolo mi přijde, jako když to tam patří, něco to má vyjadřovat, ale co vyjadřuje ten prostředek, to nechápu. Je to odraz dnešní uspěchané doby. Kdy není na nic čas a všechno se řeší ve spěchu. Ten zvonek, tedy já vidím zvonek, pro mě v tom obraze znázorňuje to, že na všechno se spěchá.

Jak se ti obraz líbí/nelíbí a proč?

B - Ano líbí. Jsou tam jakoby dva styly, jeden je jakoby - to jak je to daný, jakoby dva světy, jeden je nějaký a k tomu nějaký druhý. Nezanechává ve mně žádnou emoci, je neutrální

O čem tě obraz nutí přemýšlet?

B - Nedonutí mě přemýšlet vůbec o ničem.

A – a baví tě se na ten obraz koukat?

B – To je dost důležitá otázka. Mohl by na mě působit před spaním, něco jako počítání oveček. Kdybych si ho pověsil dál od sebe. U toho prvního bych neusnul, ale u tohoto ne.

A – Takže na tebe ale v celku působí klidně?

B – Neutrálně ale klidně, ano. I ta červená Ďopka.

A – Takže ani ta ti nevadí?

B - Vůbec ne

A – Tak jo, pokud k tomu už nemáš co dodat...

B – K tomu není co dodat, tam toho zase tolik není, nebo alespoň pro mě tam toho moc není, pro mě jako pro laika. Tam je prostě ten zvonek a to ostatní já tam nevidím.

A – Přijde ti čitelný, srozumitelný, bez ohledu na to, co je obecně správný výklad.

B – Jasně, to co je správně pro mě, přijde mi nelogický, nechápu, proč jsou tam daný jakoby ty dvě věci – střetávání dvou věcí. Ale v podstatě mě se na to baví koukat

Obraz č. 1; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

A – Vidíš na obraze něco jiného, než si viděl poprvé, při prvním setkání s obrazem? Třeba jiné téma, jiný obsah?

B – Když já vidím pořád to samé ☺.

A – A to je tedy co?

B – Spoustu lidí ve vodě.

A – Já jsem ti udala základní a důležité informace například název obrazu. Tobě by se díky tomu měly objasnit některé věci, mohly by se zkonkretizovat například.

B – Já jsem viděl peklo a to vidím stále. Vidím to samé, co před tím. Vidím pouze peklo, dvě hlavní postavy ještě nejsou převezené do rája, jsou před branami pekla. Jsou zde dvě hlavní postavy, ale nemohu rozpoznat kdo je kdo.

A – Tak Vergilius je antický básník, když si vybavíš třeba nějaký historický film z antického řecka a vzpomeneš si, jak se oblékali, mohlo by ti to pomoci.

B – No tak ten v tom výrazněji červeném je Dante a ten druhý je Vergilius. Pak tam vidím všechny ty zatracence, kteří se snaží dostat na loď. Někteří mezi sebou bojují a jiní jen bezvládně leží. Teď jsou stále v pekle, podívej jak je to celé tmavé.

A – Dobře, dokázala by si říci něč ke zpracování obrazu k jeho barvám a kompozici, umístění postav do obrazu a podobně?

B – Myslím, že u výběru toho tématu se projevilo jeho dětství. Používá diagonály a soustředí se do jednoho směru.

A – Ano, to podporuje dramaturgii obrazu. Dokázal by si vyhledat konkrétní příklad v obraze?

B – zde – ukazuje na zdviženou ruku Danteho a na diagonálně posazené těla zatracenců.

A – Myslíš, že dramaturgie je zde vyjádřena pouze diagonálami.

B – Nene, je to ještě uděláno těmi tmavými barvami v tom pekle, tím podnebím a rozbouřeným mořem, i barevností – červené a tmavé barvy.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

A – Pamatuješ si, zda se ti obraz líbil při prvním setkáním s ním?

B – Ne, nelíbil se mi, protože jsem se bál.

A – A nyní, když víš o čem obraz je, jaké je tam téma změnil se tvůj názor?

B – Ne, stále se mi nelíbí, kvůli těm barvám působí na mě strašidelně.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – O čem mě nutí přemýšlet je to, zda někde skutečně existuje, za tou tmou nějaký ráj a to nebe. To je jediné, o čem mě to nutí přemýšlet.

A – Přemýšlíš o tom jen v rovině toho obrazu, v tom příběhu toho Danteho nebo tak vůbec.

B – Ne, ne, přemýšlím o něm celkově, jako o takovém. Zda někde nějaké je a co je za ním.

Obraz č. 2; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

A – Co na obraze vidíš nyní?

B – Zde by mě zajímalo, co jsem tam předtím napsal (dávám mu text k dispozici). No jo barbuchá...No...vidím skoro to samé. Tady jde o to, jestli jsem to dobře pochopil, tak to namaloval v rané fázi svého života, on to namaloval cca v 25 letech, kdy ještě nebyl tak vyzrálý a když to dělal při prvním odloučení od rodiny, tak se tam musel projevit stesk po rodině, po tom domově a samozřejmě, když byl třeba ve Francii, tak tam je jiná víra, jinak braná a proto je zde možná vidět to, že dává důraz na ty kostely. A práčkové jsou zde.

A – Chagal používá i jiné smybyly, které nemusejí být nutně spojeny se židovstvím. Například ten strom, kde jsou ty práčci, kterých ses všiml, symbolizuje život.

B – Takže je to smybol života ten strom. No já chápu ty odkazy na tu víru a domov. A ty stopy, možná jsou zde proto, že chodil pravidelěň poo tom místě a k těm kostelům, pokud by ta vesnice představovala jeho domov.

A – Dovedl by si říci něco ke zpracování toho obrazu?

B - Před tím jsem psal, že je to nelogické, což teď připadá, že to má souvislost s tím, že jsou to vzpomínky a i proto jsou ty postavy nereálné i barevně. Ty předměty se nelogicky překrývají, nevidím zde prostor, ten nejde poznat, není vidět kde vlastně opravdu je přední kopeček a tak podobně. Takže tedy asi nepoužívá perspektivu.

A – Co barvy?

B – Vidím důrazy kladené na velké přechody berev – bílá a černá – přechody jsou velké, že jo.

A – Jak na Tebe ty barvy působí v kontextu toho, že ses dozvěděl, jak Chagall s barvou pracuje?

B – Působí na mě smutně, smutným dojmem. U toho prvního bych se bál, zde se nebojím, ale vidím zde boj s tím odloučením od domova a rodiny a je to smutné, pochmurné.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Působí na mě stále smutně a proto se mi nelíbí.

A – A je smutnější než před předáním informací o obraze?

B – No samozřejmě, teď když vím, co je tam namalované, nebo by mohlo být, tak to je pak jasné, že ten názor jsem změnil. Začal jsem obraz i autora více chápat, ten steck. Že ikdyž celý život cestoval, tak stále věděl, kde je jeho domov. Působí na mě melancholicky a hlavně ještě více smutněji.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Nutí mě přemýšlet nad tím, jak je pro člověka důležitá víra ve vlastní rodinu, náboženství a ve vlastní kraj.

Obraz č. 3; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – S tou indiánkou jsem se trefil. Tak ono by bylo v celku těžké se netrefit a koukám, že minule mi to docela šlo. Takže, to je takové životní propojení. Vstřebává se tam den a noc, více kultur, takže vlastně i více názorů. Samozřejmě každý má, je tam znázorněno úplně všechno, to žití – víra, život jako takový, Teď ještě časové údaje, doba.

A – Vidíš tam nějaké konkrétní věci? Slyšel si životopis a informace o její tvorbě, připomíná ti některá ze zobrazených postav nebo věcí něco z těchto informací?

B – Ona nemohla mít děti. Jedna z postav drží dítě, oficiálně by to měl být její manžel, ale drží ho jako svého potomka, takže zde vidím určitou sounáležitost. Ten muž drží v ruce oheň a ten může symbolizovat mnoho věcí, například tu lásku mezi nima, ale třeba peklo se také vyjadřuje ohněm, což může znamenat to, že se vlastně milovali, ale na druhou stranu nenáviděli.

A - Vidíš tam tedy nějakou souvislost s Fridiným manželstvím?

B – To zcela evidentně.

A – Co bys řekl o barvách?

B - Barvy na mě působí velmi dobře, je zde hodně zelené a ty barvy jsou v celku i teplé, zemité.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Líbí, protože na mě působí pozitivně, protože je na něm spousta zelené barvy, která na mě působí pozitivně a uklidňuje mě. Jsou tam postavy, které spolu sounáleží, vidím zde mateřskou lásku. Ona, i když svůj život v celku protrpěla a tohle by mělo být něco jako její autoportrét. Tak já zde vidím stále tu víru v lepší život. I přes tohle na mě působí harmonicky a pozitivně. V tuhle chvíli se mi líbí ještě víc.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – Díky němu si uvědomuji závažnost a důležitost mateřské lásky a péče o rodinu.

Obraz č. 4; kritická interpretace

Co na obraze vidíte? Změnil se Váš pohled na obraz? Vidíte stále to samé nebo se Vaše vnímání obrazu změnilo? Jak?

B – Takže tohle je tedy jako vesmír?! Když já zde vidím hlavně ten zvonek. I kdyby to měly být planety, hvězdy, mléčná dráha, tak třeba pohled do slunce, to zde stále nevidím úplně přesně.

A – Ale ty to tam nemusíš vidět bezpodmínečně.

B – Já vím, na to bych musel mít velikou představivost, ale tu já nemám. Připomíná mi to zvonek a kladívko, které do něj bije při stisku tlačítka.

Líbí se Vám obraz, nebo to, co na obraze vidíte? Změnil se Váš názor na obraz? Jak a proč?

B – Já tam vidím to, co jsem tam viděl předtím a také mě stále uklidňuje, působí na mě klidně. Na této výpovědi se změní pouze část tří, ta třetí otázka. Před tím mi to neříkalo VŮBEC nic, ale teď se snažím o tom přemýšlet a přijít na to, co to je a jak to je. Před tím jsem o tom ani nepřemýšlel. Teď, když o tom více vím, tak se snažím přijít na to, co mi tím chtěl autor říci, ne jenom mě, ale celkově, co tím chtěl vyjádřit.

A – No, možná i tohle je určitá podstata toho díla, že tě vůbec přinutí o tom přemýšlet.

B – To je fakt, že si mě přitáhne.

A – Líbí se ti více nebo stejně jako předtím?

B – Mě stále uklidňuje. Já nevím, jestli se mi líbí více nebo ne. On tím možná taky chtěl říci, že když si sedneš a budeš na ten obraz koukat, tak o něm začneš přemýšlet, ale ne jen třeba o něm, ale i o jiných věcech.

K jaké úvaze Vás obraz inspiruje? O čem Vás dílo nutí přemýšlet? Změnily se Vaše úvahy o obraze? Jak a proč?

B – To už jsem říkal, nutí mě přemýšlet o tom obraze, přijít na to, co to je, o čem to je, co tím chtěla říci a jak.

Parafráze

A – Co pro tebe bylo důležité při tvorbě parafrází?

B – Některé informace, které jsem se dozvěděl, třeba hlavní téma obrazu i něco z toho, jak byl vytvořen, ale spíše pro mě bylo důležité to, co jsem si z toho odnesl já, to jak na mě působí, co pro mě z obrazu bylo důležité.

A – Obohatily tě naše rozhovory o něco?

B – Určitě. Pochopil jsem nebo alespoň částečně, co autoři zamýšleli, a čeho tím, ale i obecně chtěli dosáhnout.

A – Díváš se teď na umění jinak?

B – Já jsem měl i před tím velmi kladný vztah k umění, takže stále pozitivně.

Parafráze

Tak jak na mě působil, když na mě působil špatně, tak podle toho jsem se řídil pocity. Třetí, protože se mi líbil, jsem namaloval zase trochu jinak a namaloval jsem tam ty ruce, protože jsem tam viděl tu soudržnost. No a ten čtvrtý byl divný, ten na mě nepůsobil vůbec, u toho bych usnul a to jsem ti tam taky namaloval.

Příloha č. 12

Markéta; laická parafráze

Markéta; kritická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 13

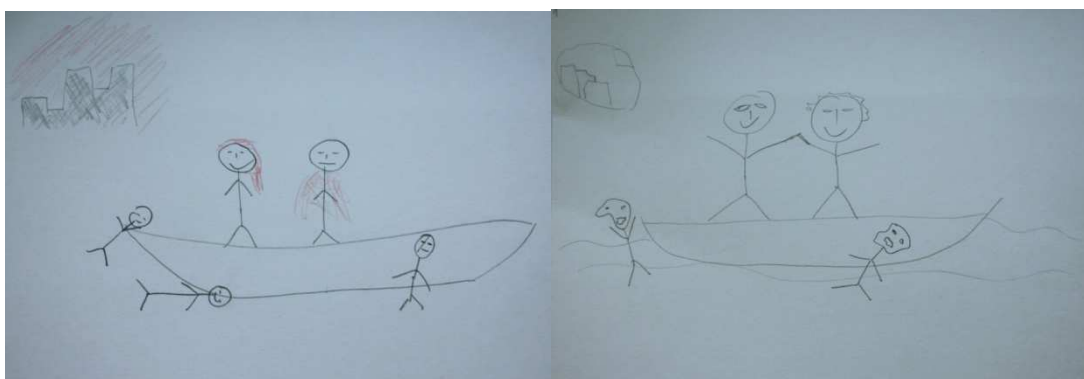

Petr; laická parafráze

Petr; kritická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 14

Jakub; laická parafráze

Jakub; kritická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 15

Tat'jana; laická parafráze

Tat'jana; kritická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 16

Kristýna; laická parafráze

Kristýna; laická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 17

Lukáš; laická parafráze

Lukáš; kritická parafráze

Obraz číslo 1; Eugène Delacroix; Dante a Vergilius na bárce do pekla

Příloha č. 18

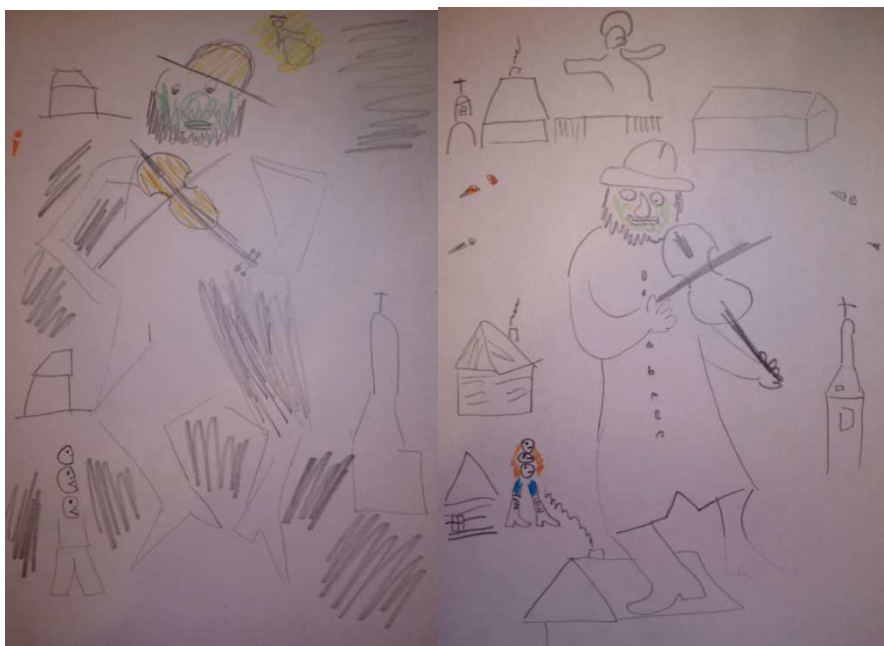

Markéta; laická parafráze

Markéta; kritická parafráze

Obraz číslo 2; Marc Chagall; Houslista

Příloha č. 19

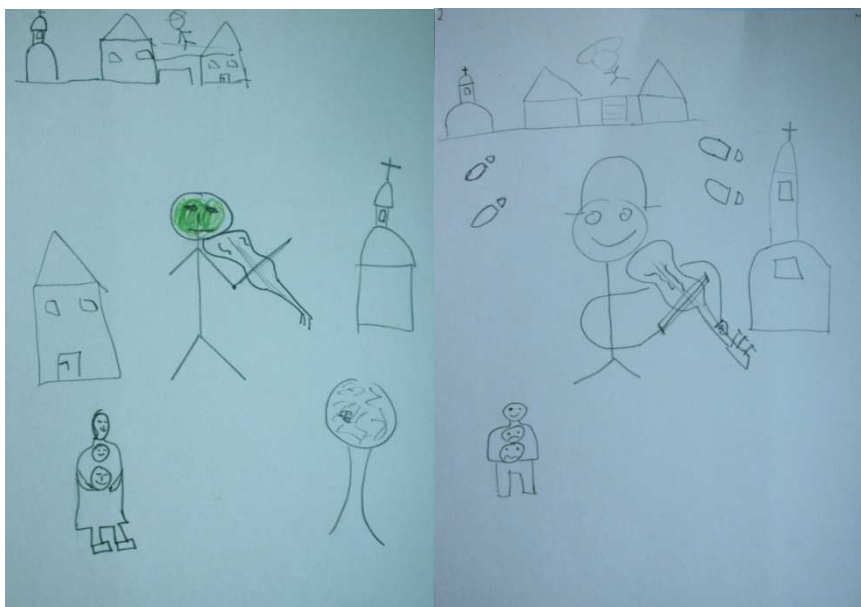

Petr; laická parafráze

Petr; kritická parafráze

Obraz číslo 2; Marc Chagall; Houslista

Příloha č. 20

Jakub; laická parafráze

Jakub; kritická parafráze

Obraz číslo 2; Marc Chagall; Houslista

Příloha č. 21

Tat'jana; laická parafráze

Tat'jana; kritická parafráze

Obraz číslo 2; Marc Chagall; Houslista

Příloha č. 22

Kristýna; laická parafráze

Kristýna; kritická parafráze

Obraz číslo 2; Marc Chagall; Houslista

Příloha č. 23

Markéta; laická parafráze

Markéta; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 24

Petr; laická parafráze

Petr; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 25

Jakub; laická parafráze

Jakub; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 26

Taťjana; laická parafráze

Taťjana; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 27

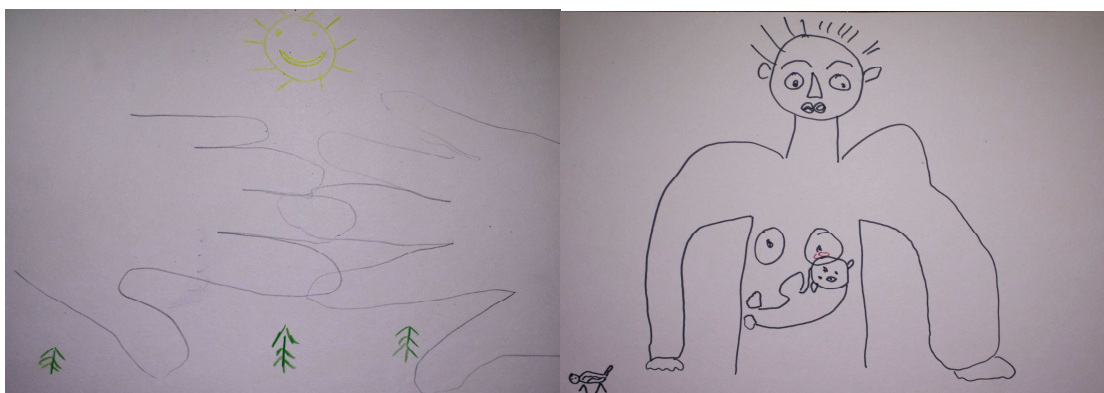

Kristýna; laická parafráze

Kristýna; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 28

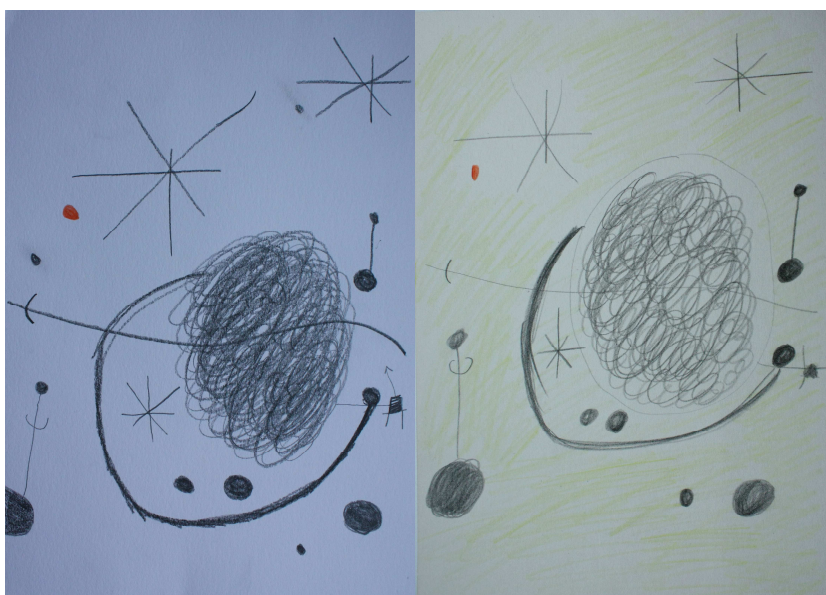

Lukáš; laická parafráze

Lukáš; kritická parafráze

Obraz číslo 3; Frida Kahlo; Abrazo amoroso

Příloha č. 29

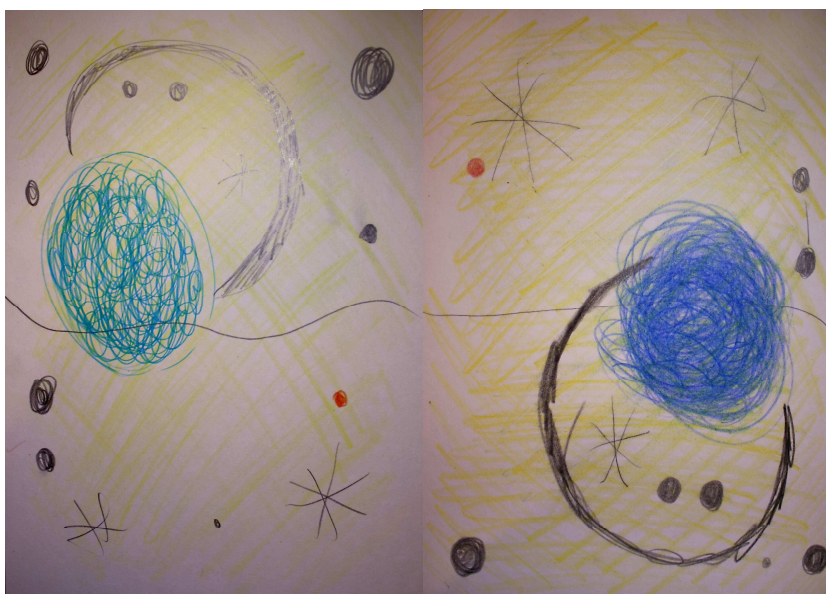

Markéta; laická parafráze

Markéta; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy

Příloha č. 30

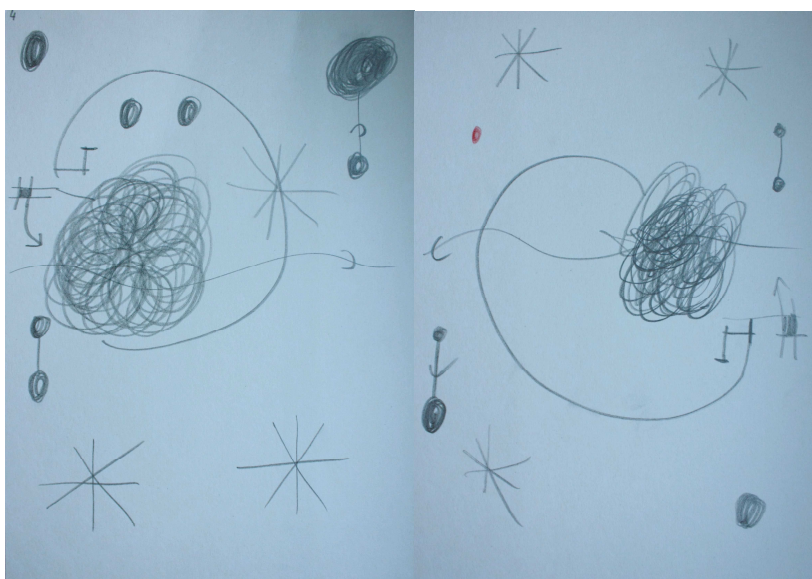

Petr; laická parafráze

Petr; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy

Příloha č. 31

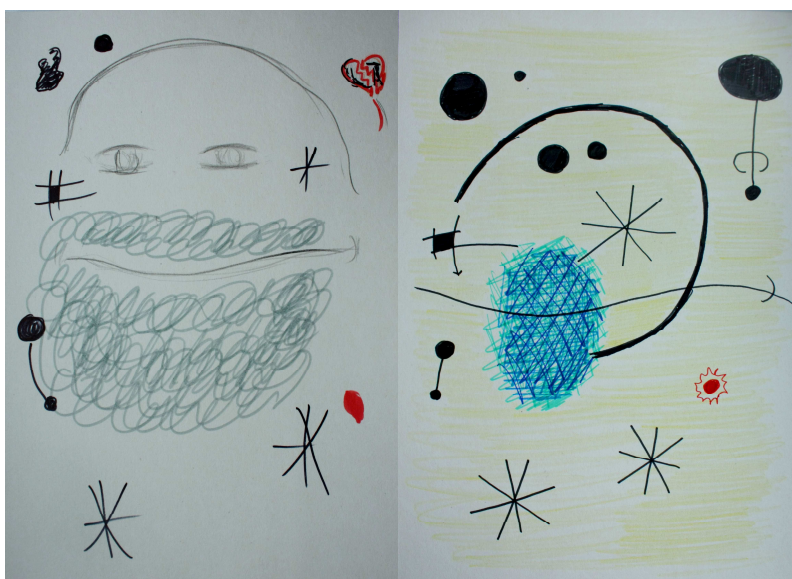

Jakub; laická parafráze

Jakub; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy

Příloha č. 32

Kristýna; laická parafráze

Kristýna; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy

Příloha č. 33

Tat'jana; laická parafráze

Tat'jana; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy

Příloha č. 34

Lukáš; laická parafráze

Lukáš; kritická parafráze

Obraz číslo 4; Joan Miró; Zlato na azuru oblohy